

Basat en Gracia, E. i Lila, M. (2010). *Familias: una perspectiva psicosocial*. València: CSV.

PART I.I.

Introducció

*Psicologia Social, Família,
i perspectiva Històrica*

Magy García Senlle

Departament de Psicologia Social

Què és la Psicologia Social?

Psicologia Social I i II

Psicologia Social del Treball

Psicologia de les Organitzacions

NOTES

Esteu ja en quart. Què heu vist com a psicologia social? Quins temes heu estudiat?

Què és la Psicologia Social?

**Funcionament dels grups, identitat
social, rols, comunicació i conflicte...**

Psicologia Social I i II
Psicologia Social del Treball
Psicologia de les Organitzacions

Què és la Psicologia Social? de la família

Funcionament dels grups, identitat
social, rols, comunicació i conflicte...

Psicologia Social I i II

Psicologia Social del Treball

Psicologia de les Organitzacions

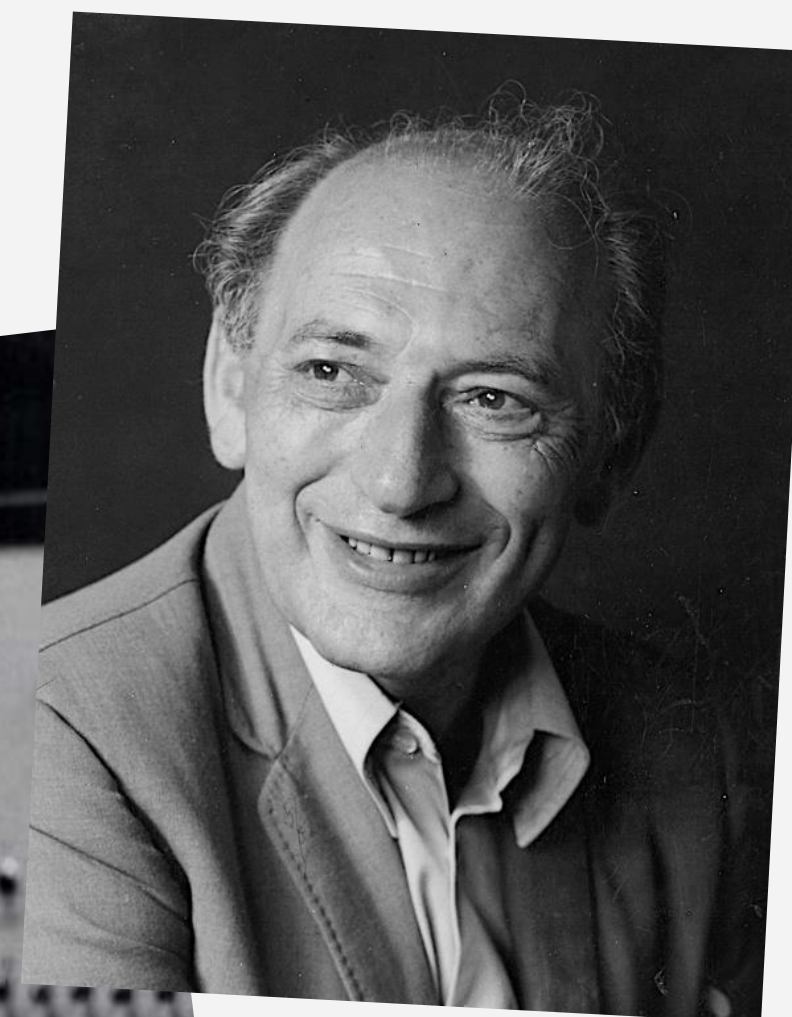
NOTES

Quin paper s'ha donat a la família en l'estudi de la psicologia social? I en les vostres assignatures?

No és la família part de la identitat? No és un grup? No ocupem rols a les famílies?

Absència de la família...

Artificialitat dels estudis

NOTES

Hi ha una absència de la família en els estudis de psicologia social, majorment relacionada amb l'artificialitat dels estudis proposats des d'aquest camp.

Recordeu els experiments d'Asch, Zimbardo, Milgram i Tajfel?
Què tenen en comú?

- Mostra: estudiants
- Condicions: laboratori

Podríem estudiar una família així? Per què?

Per què cal estudiar *la família*

1

La persona
i el context.

NOTES

Recordeu el model ecològic de Bronfenbrenner?

La persona, cal entendre-la i estudiar-la tenint en compte el seu context social i el seu món de relacions. I la família és un dels contextos relacionals i de desenvolupament més importants de la persona (i també un dels més valorats).

Per què cal estudiar *la família*

1

La persona i el context.

2

L'afiliació i les dinàmiques de grup.

NOTES

La família constitueix la principal font de suport i xarxa de relacions, i també un dels principals determinants de l'ajust psicosocial de la persona.

És un dels principals i primers grups d'aprenentatge i interacció social i emocional.

Per què cal estudiar *la família*

1

La persona i el context.

2

L'afiliació i les dinàmiques de grup.

3

Els canvis i les transformacions socials.

NOTES

La família és un grup social que experimenta transformacions considerables. Entre els nombrosos canvis que viu la família europea, cal destacar l'augment de les parelles de fet, el retard de l'edat a què es contrau matrimoni, l'augment del nombre de fills que naixen fora del matrimoni, l'augment del nombre de divorcis i l'augment de famílies monoparentals i de famílies reconstituïdes.

Entendre els canvis i les actituds respecte a aquests canvis ens ajudarà a entendre millor la nostra societat, l'evolució constant i la diversitat.

Per què cal estudiar *la família*

1

La persona i el context.

2

L'afiliació i les dinàmiques de grup.

3

Els canvis i les transformacions socials.

4

La necessitat d'intervenció.

NOTES

La família també és considerada, d'altra banda, com una de les institucions socials més violentes de la nostra societat. I només les dades que es presenten en relació amb aquesta realitat –la violència domèstica en general, el maltractament infantil, el maltractament de la dona i dels ancians, en particular– són motiu suficient perquè des d'una perspectiva psicosocial es tracte d'entendre el perquè d'aquesta realitat i que hi haja la necessitat de desplegar programes efectius de prevenció i d'intervenció social.

Què és que les fa úniques?

Característiques pròpies de les famílies que les distingeixen dels altres grups socials.

(Klein i White, 1996)

1 Duració

2 Intergeneracional

**3 Relacions biològiques i
afiliatives**

4 Relacions de parentiu

"La família és per a tota la vida"

NOTES

És l'únic grup que, virtualment, requereix la pertinença per a tota la vida.

Pertànyer a una família és involuntari, en el sentit que no triem qui han de ser els nostres pares.

Som fills, germans, pares d'algú durant tota la vida.

Què és que les fa úniques?

Característiques pròpies de les famílies que les distingeixen dels altres grups socials.

(Klein i White, 1996)

1 Duració

2 Intergeneracional

**3 Relacions biològiques i
afiliatives**

4 Relacions de parentiu

"Has d'escoltar i respectar els teus majors"

NOTES

No és un grup d'iguals. Els llaços de dependència entre generacions (i de jerarquia) són crucials per a la seua supervivència.

Un xiquet pot coexistir amb pares, avis i besavis. En altres grups socials pot haver-hi àmplies diferències d'edat entre els membres, però la família és l'únic grup en el qual aquest fet està garantit.

El fet que l'ésser humà, en nàixer, siga un ésser desvalgut i dependent significa que els llaços intergeneracionals són crucials per a la seua supervivència.

Què és que les fa úniques?

Característiques pròpies de les famílies que les distingeixen dels altres grups socials.

(Klein i White, 1996)

1 Duració

2 Intergeneracional

**3 Relacions biològiques i
afiliatives**

4 Relacions de parentiu

"És sang de la meua sang"

NOTES

L'acte que crea els llaços familiars és biològic (el naixement, la maternitat i la paternitat).

Evidentment, aquest procés també té un fondo component social; no hi ha cap societat en què el naixement i la cura dels fills es deixe a l'atzar. La persona arriba a ser-ho a través d'un procés de socialització, subjecte a regles socials de com ha de dur-se a terme el procés. D'aquestes regles es deriva que els membres de la família tenen drets i obligacions, codificats en acords legals i informals.

En altres grups socials pot haver-hi obligacions i drets. No obstant això, no sempre ocorren automàticament com quan et converteixes en mare o pare.

Què és que les fa úniques?

Característiques pròpies de les famílies que les distingeixen dels altres grups socials.

(Klein i White, 1996)

1 Duració

2 Intergeneracional

**3 Relacions biològiques i
afiliatives**

4 Relacions de parentiu

"El cosí de la germana de ma tia per part del meu padrastre"

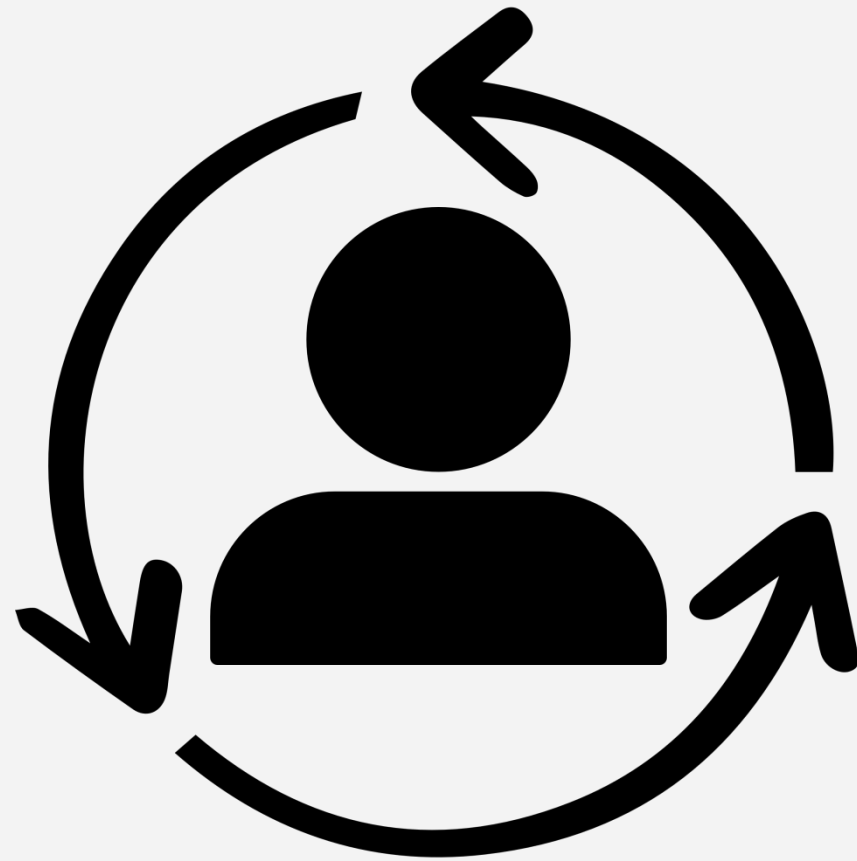
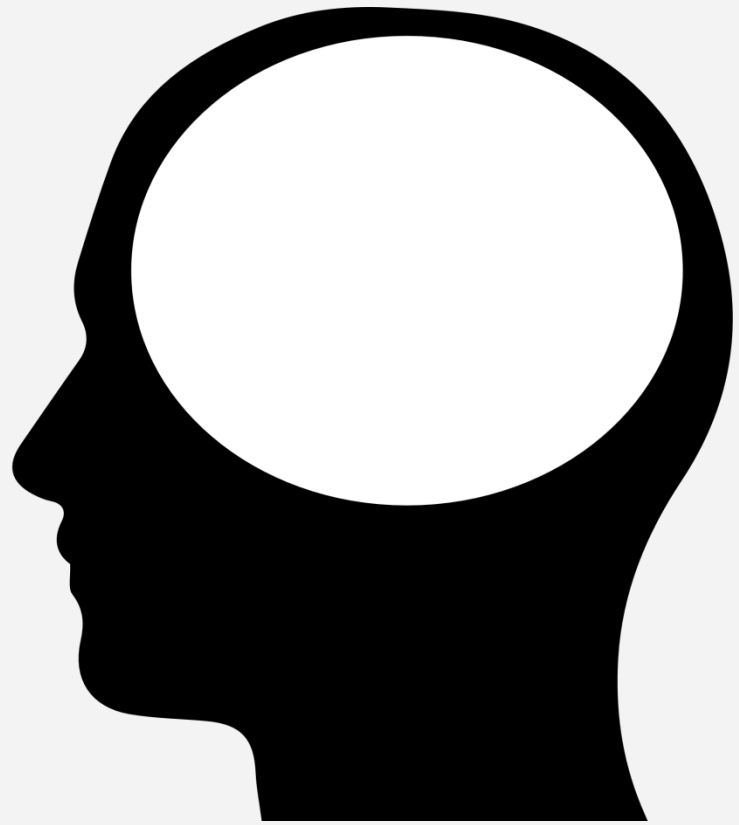
NOTES

La família està situada a la base de relacions socials més àmplies.

Les famílies s'estenen, incloent-hi qualsevol persona que hi estiga prou relacionada per llaços de sang, matrimoni o adopció.

A diferència de la família, els altres grups socials solen estar més limitats temporalment i espacialment.

Què és que les fa úniques?

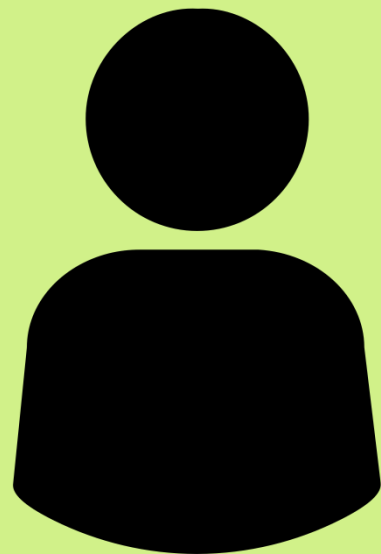
Institució Social

NOTES

La família inclou totes aquelles creences o pràctiques entorn de les famílies en una societat o context sociopolític particular. Això també inclou la forma en què les famílies es relacionen entre si i com es relacionen amb altres institucions.

Així mateix, pel fet que els membres de la família sovint comparteixen recursos econòmics i col·laboren en el treball productiu i en el consum de recursos, també és útil considerar la implicació de les famílies en el sistema d'estratificació social de la societat.

Entre l'individu i la societat

*Ajust social,
referents i pertinença*

*Normes,
tradicions i cultura*

Perspectiva històrica...

Què s'ha dit de la família i quines aproximacions s'hi han fet?

Etapas

(Christensen, 1964)

1

Preinvestigació

Període anterior a 1850, caracteritzat per creences tradicionals, especulacions filosòfiques i poc d'esforç en el desenvolupament empíric.

2

Darwinisme social

Investigació del segle XIX sobre l'evolució de la família. Molta d'aquesta investigació tenia com a objectiu provar la superioritat de les estructures familiars occidentals sobre les famílies *primitives* no occidentals.

3

Ciència emergent

Primera meitat del segle XX. Investigació més rigorosa i objectiva centrada en les interaccions familiars.

4

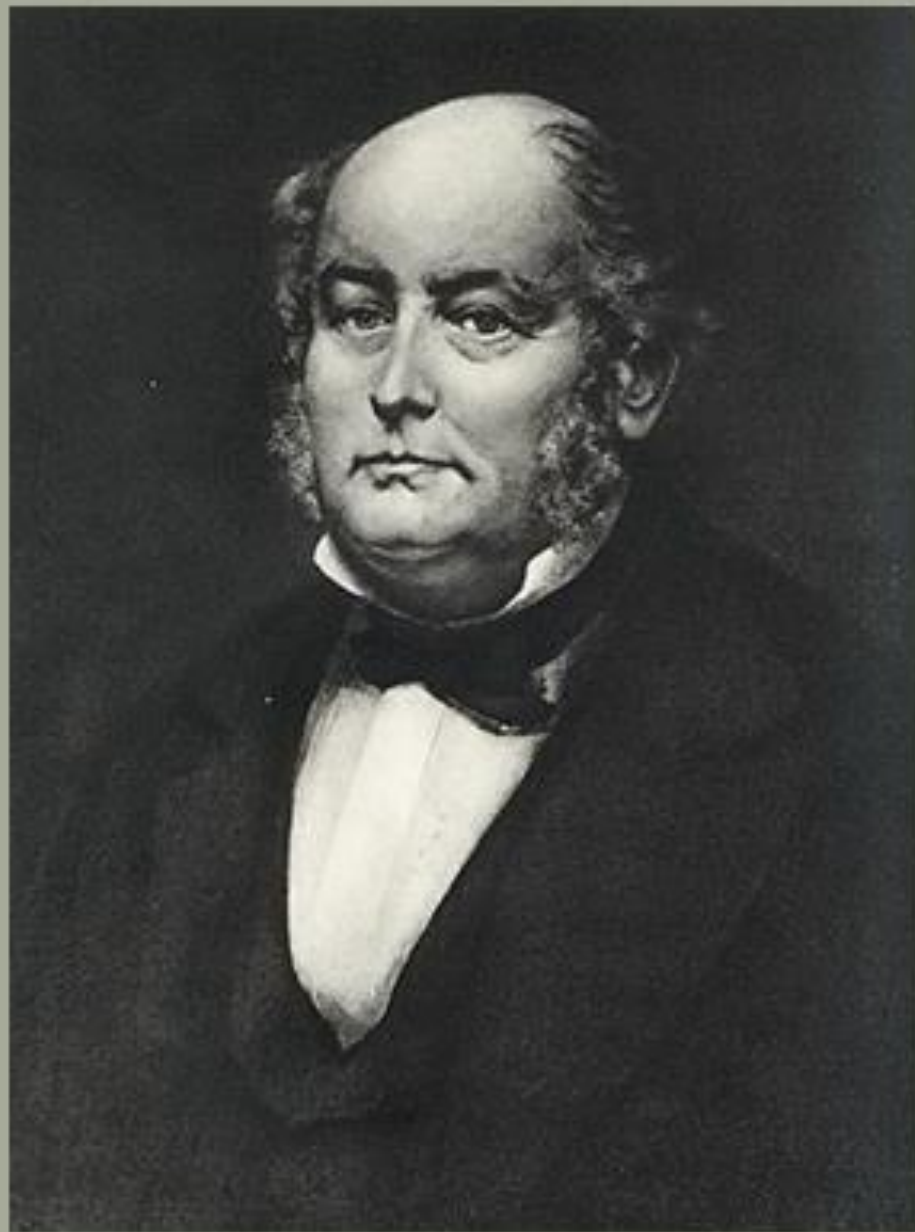
Construcció teòrica sistemàtica

A partir de 1950. Para atenció a la identificació de marcs conceptuals que servisquen de guia per a organitzar un creixent i dispers cos de recerca.

Una breu cronologia

L'evolució de la família

Johann Jakob Bachofen va ser un jurista, antropòleg, sociòleg i filòleg suís, teòric del matriarcat.

L'**anàlisi comparativa** realitzada per Bachofen implicava examinar i contrastar similituds i diferències entre diverses cultures, societats i èpoques.

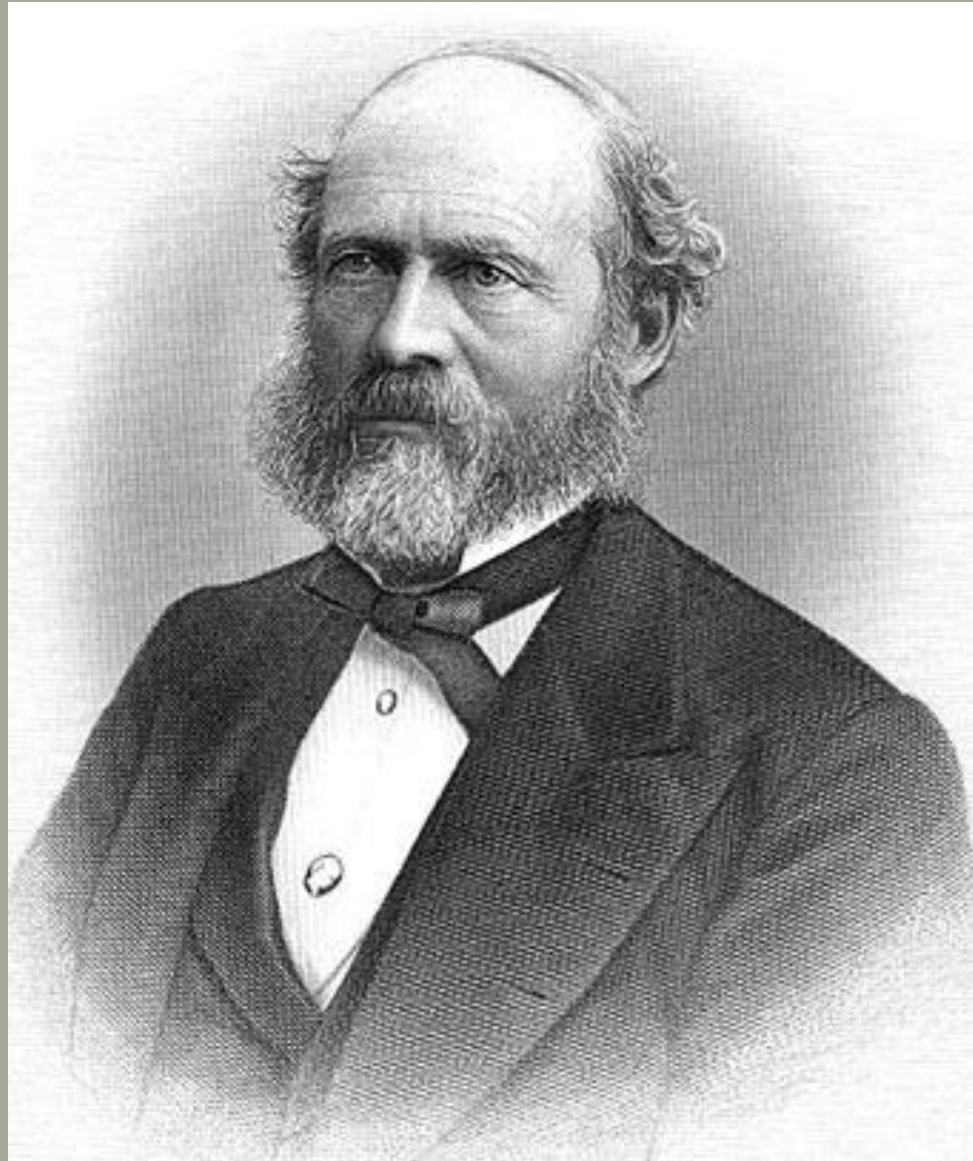
Aquest enfocament li va permetre desenvolupar la seua teoria de l'evolució de la família des d'**etapes matriarcals** fins a patriarcals.

NOTES

Estudiava mites, tradicions, lleis i estructures socials de diversos grups humans per a identificar-hi patrons i tendències comunes. En comparar aquestes característiques, buscava entendre l'evolució de les institucions socials, com la família i l'organització de gènere, al llarg del temps i en diferents contextos culturals. Aquest enfocament li va permetre desenvolupar la seua teoria de l'evolució de la família des d'etapes matriarcals fins a etapes patriarcals.

Bachofen argumentava que el matriarcat va existir en un moment inicial de la societat humana a causa de factors com la naturalesa materna de la criança i la dificultat d'atribuir la paternitat en comunitats petites i nòmades. També va suggerir que l'adoració de la deessa mare i la importància de la fertilitat van contribuir a la supremacia de les dones en rols religiosos i socials. Segons Bachofen, aquest matriarcat primitiu es va transformar gradualment en un sistema patriarcal a mesura que les societats van evolucionar i es van desenvolupar estructures més complexes.

L'evolució de la família

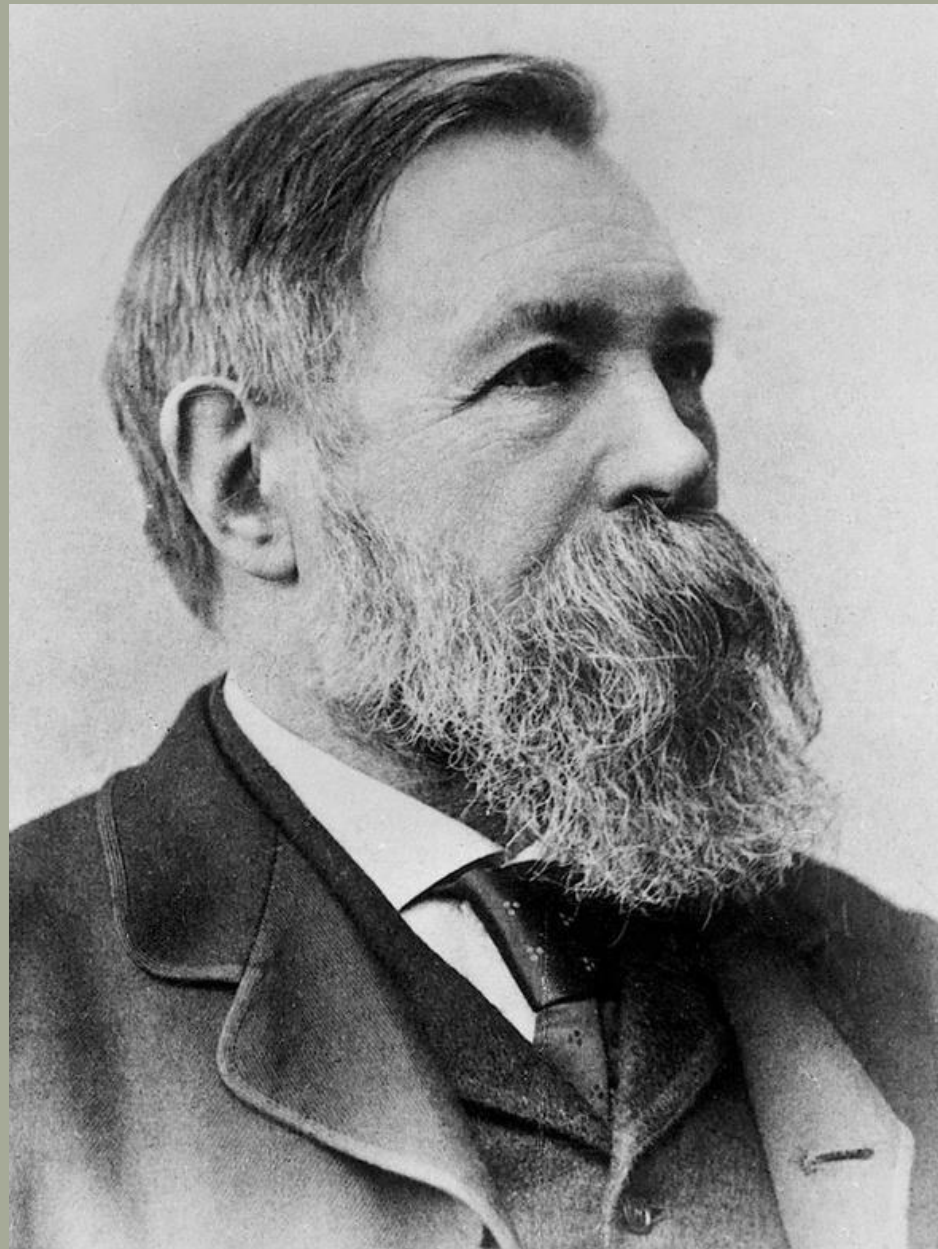

Lewis Henry Morgan va ser un antropòleg estatunidenc del segle XIX.

Va emprar un enfocament científic basat en l'**observació directa i la comparació de societats indígenes** d'Amèrica del Nord.

Morgan també va proposar una teoria sobre l'evolució de les relacions de parentiu i la família delineant **cinc etapes** paregudes a les de Bachofen.

L'evolució de la família

Friedrich Engels va ser un filòsof i teòric polític, col·laborador pròxim de Karl Marx, que va emprar el **materialisme històric** per a analitzar l'evolució social, incloent-hi les estructures familiars i matrimonials, utilitzant un enfocament crític basat en la relació entre classes socials i propietat privada.

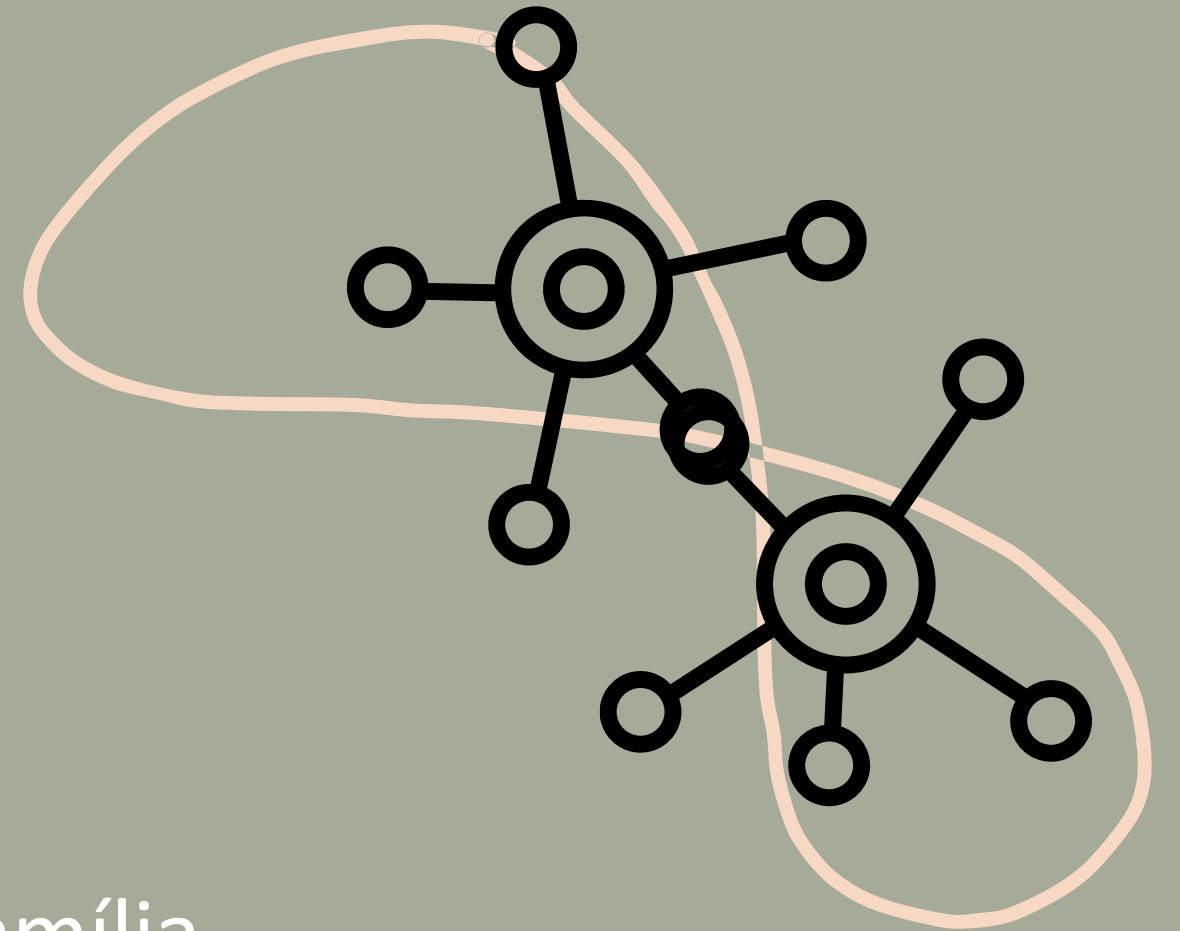
Engels va integrar les teories de Morgan i Bachofen en una anàlisi més àmplia de l'evolució de la família i el matrimoni, que vinculà amb les dinàmiques de classes i la propietat privada en la societat capitalista.

1

Promiscuïtat absoluta

En aquesta etapa inicial no hi havia cap mena de restricció en les relacions sexuals i no hi havia regles o normes d'exclusivitat. Les relacions eren compartides àmpliament entre els membres de la comunitat.

- La mare seria l'únic parent cert.
- Els fills serien fills del grup.
- Hi hauria relacions obertes.
- L'organització social bàsica era la tribu o el clan, no la família.

La família consanguínia

Primera etapa de la família, en la qual encara la promiscuïtat sexual entre germans estaria permesa, però els pares i els fills queden exclosos de l'intercanvi sexual recíproc.

- Apareix la figura del pare biològic (vinde entre sexualitat-reproducció).
- Hi ha una primera preservació dels fills (tabú de l'incest).
- Les relacions entre germans no estan encara prohibides.
- L'organització social bàsica comença a ser la família.
- Els fills i la conducta respecte a ells es converteixen en el nucli de la importància social de la família.
- Els vincles biològics comencen a ser més importants que els socials (els xiquets pertanyen a les famílies, no al clan).

La família panalua

També es prohibeix la promiscuïtat sexual entre germans. Escenifica la necessitat de l'exogàmia per a evitar malformacions i malalties.

- S'assenten els rols de pare i mare biològics.
- S'opta per l'exogàmia grupal (s'amplia el tabú de l'incest a totes les relacions consanguínies de primer i, fins i tot, segon grau).
- Si bé, la idea que preval encara és que el grup, la tribu, és més important que el matrimoni.

4

La família sindiàsmica o per parelles

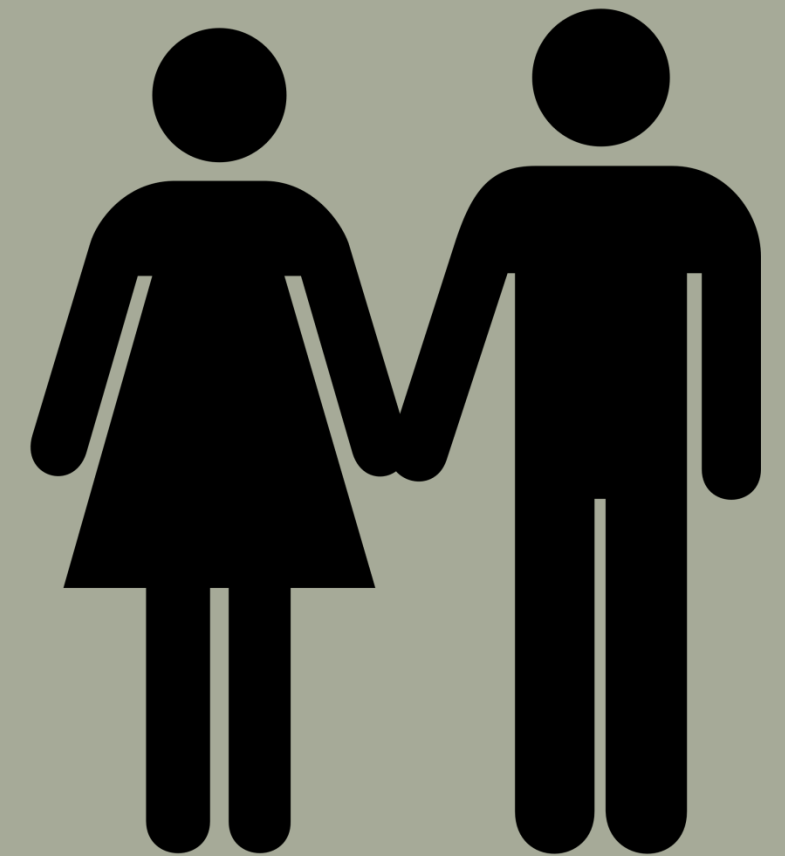
L'home viu amb una sola dona, encara que la poligàmia i la infidelitat ocasionals fora del matrimoni continuen sent un *dret* per a l'home.

- És l'origen del matrimoni monogàmic del món modern occidental.
- Així i tot, en aquesta fase el vincle conjugal es dissol encara amb summa facilitat, i els fills passen a pertànyer a la mare la major part de les vegades.
- Hi ha una clara divisió de rols: el pare proporciona alimentació i la dona cuida els fills. En cas de separació, l'home es quedava els utensilis de treball i la dona els utensilis domèstics.

5

La família monogàmica

Aquest tipus de família naix de la família sindiàsmica. Es fonamenta en el poder de l'home, un poder d'origen econòmic subjacent en el control masculí de la propietat privada, i l'objectiu és procrear fills d'una paternitat certa amb finalitats hereditàries.

Què en penses...

Bachofen, Morgan i Engels

Què en penses, de les teories
de l'evolució de la família?

NOTES

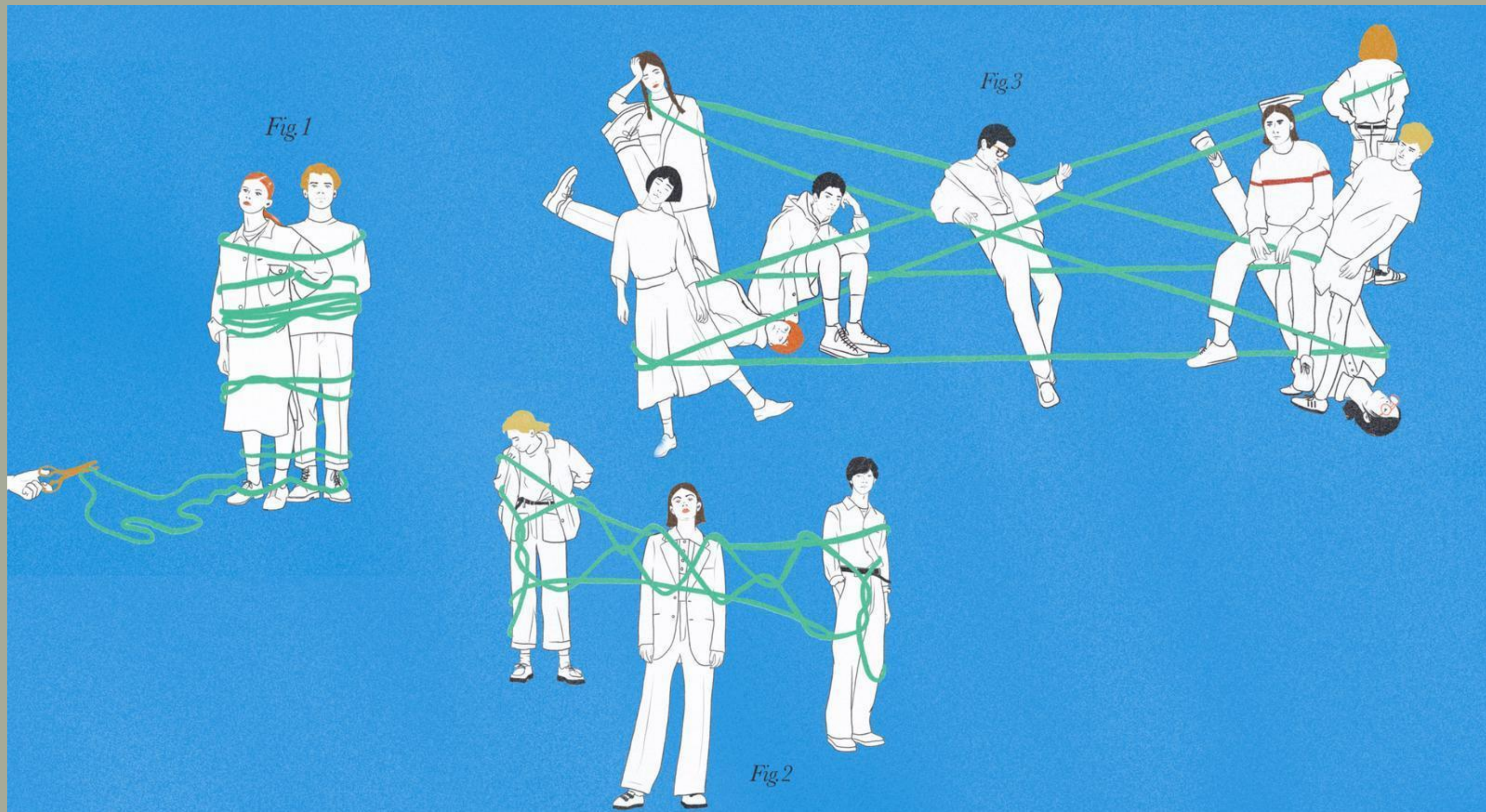
Bachofen: la seua teoria del matriarcat i l'evolució de la família a través d'etapes específiques no se sosté en la forma en què ell la va presentar. La noció d'un matriarcat universal ha sigut criticada per estudis posteriors que destaquen la diversitat de sistemes familiars i de gènere en diverses cultures.

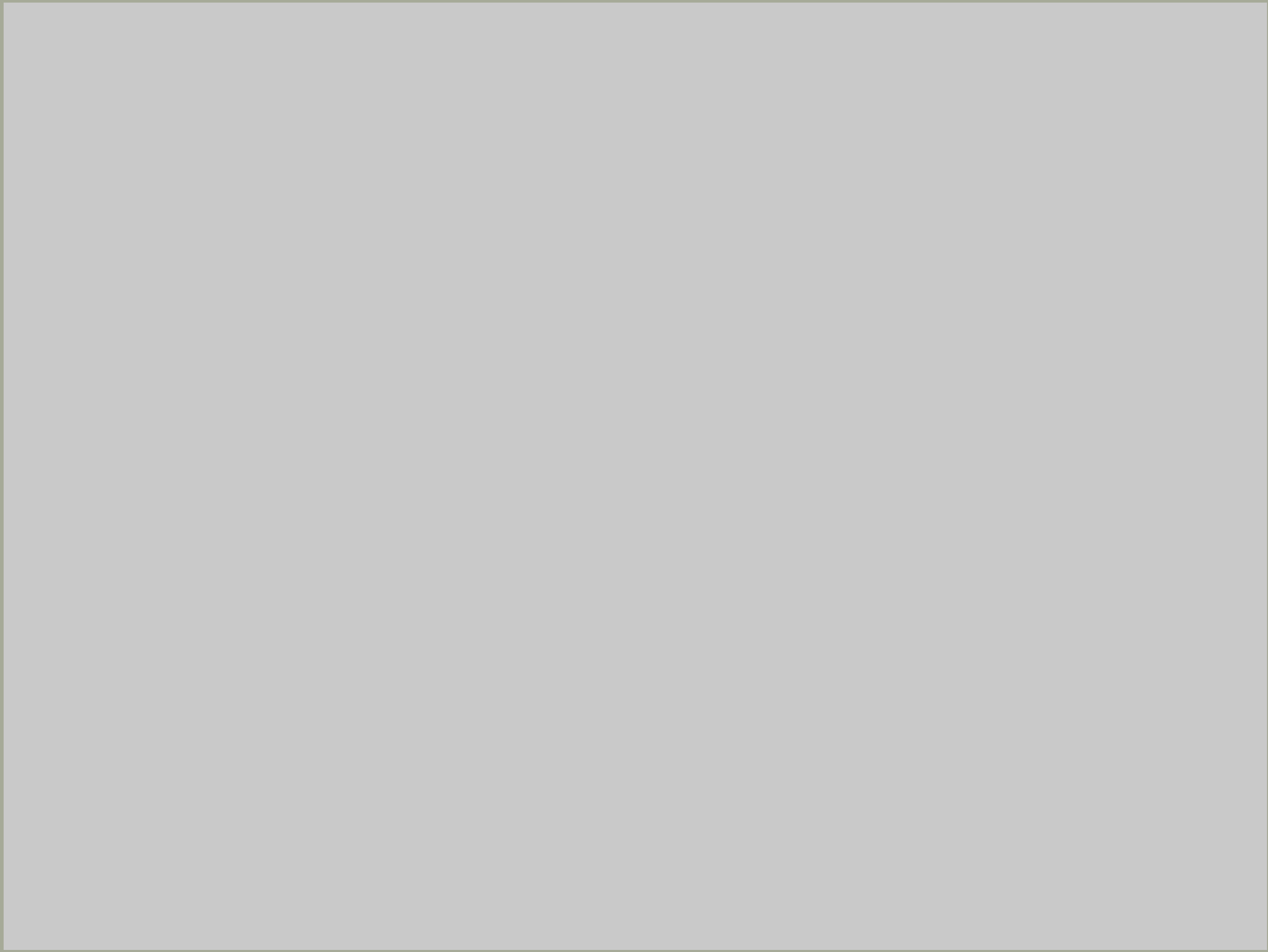
En general, les teories d'aquests autors han servit com a punts de partida importants per a la comprensió de l'evolució de la família i les dinàmiques de gènere, però l'antropologia moderna valora un enfocament més contextualitzat i basat en proves que reconeix la diversitat i complexitat de les societats humanes al llarg del temps i en diferents cultures.

És important destacar que aquestes teories són una hipòtesi basada en interpretacions històriques i antropològiques, i les raons exactes (p. e., agricultura i assentament, cura dels infants, propietat i herència) per a la transició d'una mena de família a una altra poden variar segons el context cultural i ambiental de cada societat en particular.

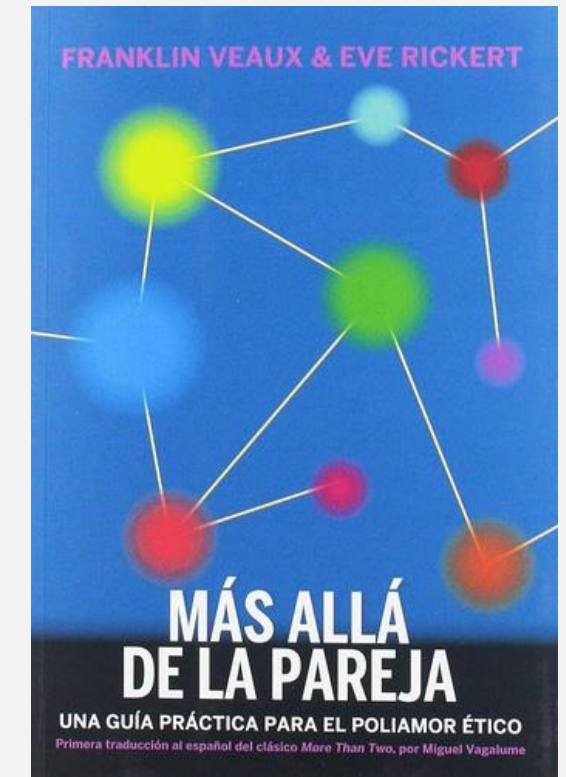
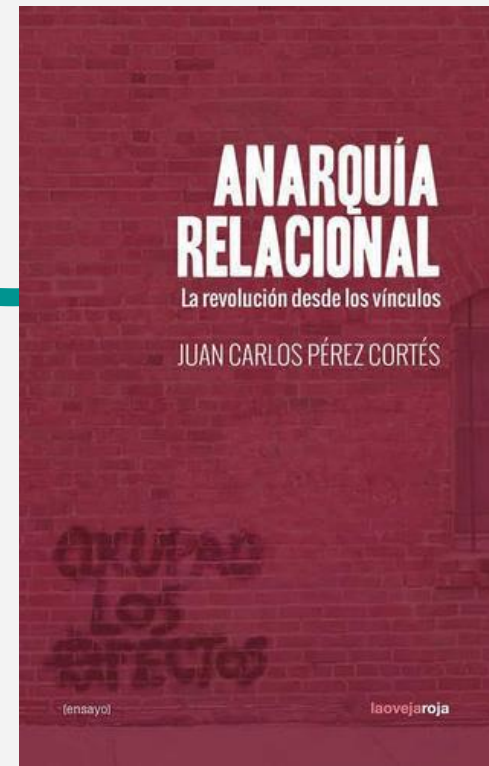
Doncs, *què*

som?

https://www.youtube.com/watch?v=7_3VfP0pseY&t=578s

Basat en Gracia, E. i Lila, M. (2010). *Familias: una perspectiva psicosocial*. València: CSV.

PART I.II.

Introducció

Família: Conceptes i debats

Magy García Senlle

Departament de Psicologia Social

Què és la família?

Pensa en la teua família...

Quins elements fan que siga una família i no un altre grup social?

Quines *funcions* té la família?

1

Integritat
familiar

NOTES

(1) Els membres de la família volen mantenir la integritat familiar com una entitat separada per mitjà del suport econòmic, donar als membres seguretat física i emocional i un sentiment de pertinença al grup.

- Unitat econòmica
- Transmissió de béns
- Consum
- Estat de benestar fundat en la família per a assumir el rol de cuidadors (persones amb dependència, infants que encara no van a escola).

Quines *funcions* té la família?

1

Integritat
familiar

2

Expressió
emocional

NOTES

(2) La família és un marc principal on els sentiments assoleixen la màxima expressió. En la família s'expressen l'afecte i l'afiliació tant com el desgrat i el rebuig. Aquestes expressions són vàlides tant per als xiquets com per als adults.

- Primer context d'aparició
- Primer context de frustracions
- *Laboratori* d'experimentació emocional

Quines *funcions* té la família?

1

Integritat
familiar

2

Expressió
emocional

3

Educació

NOTES

(3) La família estableix una sèrie de mecanismes denominats comunament tècniques disciplinàries o pràctiques educatives que permeten el control de la conducta i la socialització dels xiquets.

- Transmissió de valors i cultura
- Normes socials

Quines *funcions* té la família?

1

Integritat
familiar

2

Expressió
emocional

3

Educació

4

Adaptació social

NOTES

(4) La família ajuda els membres a desenvolupar una personalitat adequada i una eficaç adaptació social.

- Ajust social
- Comunicació
- Valors

Família nuclear

”

Relacions entre un **home** i una **dona** legalment units per la institució del **matrimoni amb descendents**.

Residència compartida.

Vincles d'afecte, identitat comuna i ajuda.

Família nuclear

”

Relacions entre un home i una dona legalment units per la institució del matrimoni amb descendents.

Residència compartida.

Vincles d'afecte, identitat comuna i ajuda.

DEFINIÇÃO NO
REPRESENTATIVA

Família/ílies

NOTES

Utilitzar el concepte de família en plural; és a dir, obviar la idea de família i substituir-la per la idea de famílies, precisament per a indicar la multiplicitat de formes de vida conjunta i d'experiències familiars que l'individu pot tenir en el curs de la vida. Més que la dissolució o la crisi irreversible de la família com a espai de les relacions afectives i com a grup social, l'ús del plural indica una profunda transformació del concepte. Recollir les definicions de família que s'ofereixen des dels diversos corrents teòrics.

Diversitat *vs.* desintegració

NOTES

En l'actualitat s'està produint un intens debat epistemològic i moral sobre què és la família i què hauria de ser.

La diversitat no és un símptoma de declivi o d'immoralitat. Així, el canvi és entès en relació amb l'evolució dels patrons d'ocupació, els canvis en les relacions de gènere i l'augment d'opcions quant a l'orientació sexual. Amb aquesta conceptualització de la família no s'espera que reste inamovible. En canvi, és vista com transformant-se en relació amb tendències socials més àmplies, alhora que pot ser una font de canvi que promoga canvis socials.

Pràctica 1

(Homo)sexualidad y familia: cambios y continuidades al inicio del tercer milenio¹

(Same-sex) sexuality and family: changes and continuities in the beginning of the third millennium

José Ignacio PICHARDO GALÁN
Universidad Complutense de Madrid
joseignacio.pichardo@cps.ucm.es

Recibido: 7.10.08
Aprobado: 16.12.08

RESUMEN

Las prácticas, discursos y demandas individuales y colectivas de las personas que mantienen relaciones homosexuales están generando importantes transformaciones en las concepciones de la familia en España. Los cambios se producen especialmente en el cuestionamiento de la heteronormatividad de la institución familiar pero afectan también a la concepción de la sexualidad, a la organización de la reproducción biológica y social, a la división sexual del trabajo y a la organización material, económica y residencial en la vida de estos actores sociales. En estos procesos de cambio no hay una ruptura radical con las concepciones previas de la familia, sino que se dan importantes continuidades, dado que la familia se mantiene como referente para la organización de la vida cotidiana de las personas homosexuales.

PALABRAS CLAVE: Homosexualidad, género, familia, parentesco, sexualidad, gays, lesbianas, matrimonio.

ABSTRACT

Individual and collective practices, discourses and demands of people who have homosexual relations are generating important transformations in the conceptions of family in Spain. Questioning the heteronormativity of hegemonic conceptions of family is the main but not the only change. Conceptions of sexuality, the organization of biological and social reproduction, sexual division of labour and the organization of residence, material and economic life of people are affected too. In these change processes there is not a radical rupture with previous conceptions of family, but we can find important continuities. Family is the main referent for organizing everyday life in homosexual people's lives.

KEYWORDS: Homosexuality, gender, family, kinship, sexuality, gay, lesbian, marriage.

SUMARIO

1. Introducción. 2. Cuestionamiento de la heteronormatividad. 3. El matrimonio homosexual. 4. Cambios. 5. Continuidades. 6. Cuestiones abiertas. 7. Bibliografía.

Diversitat vs.
desintegració

La crisi del matrimoni, el *boom* de l'amor romàntic

↳ Amor Disney

NOTES

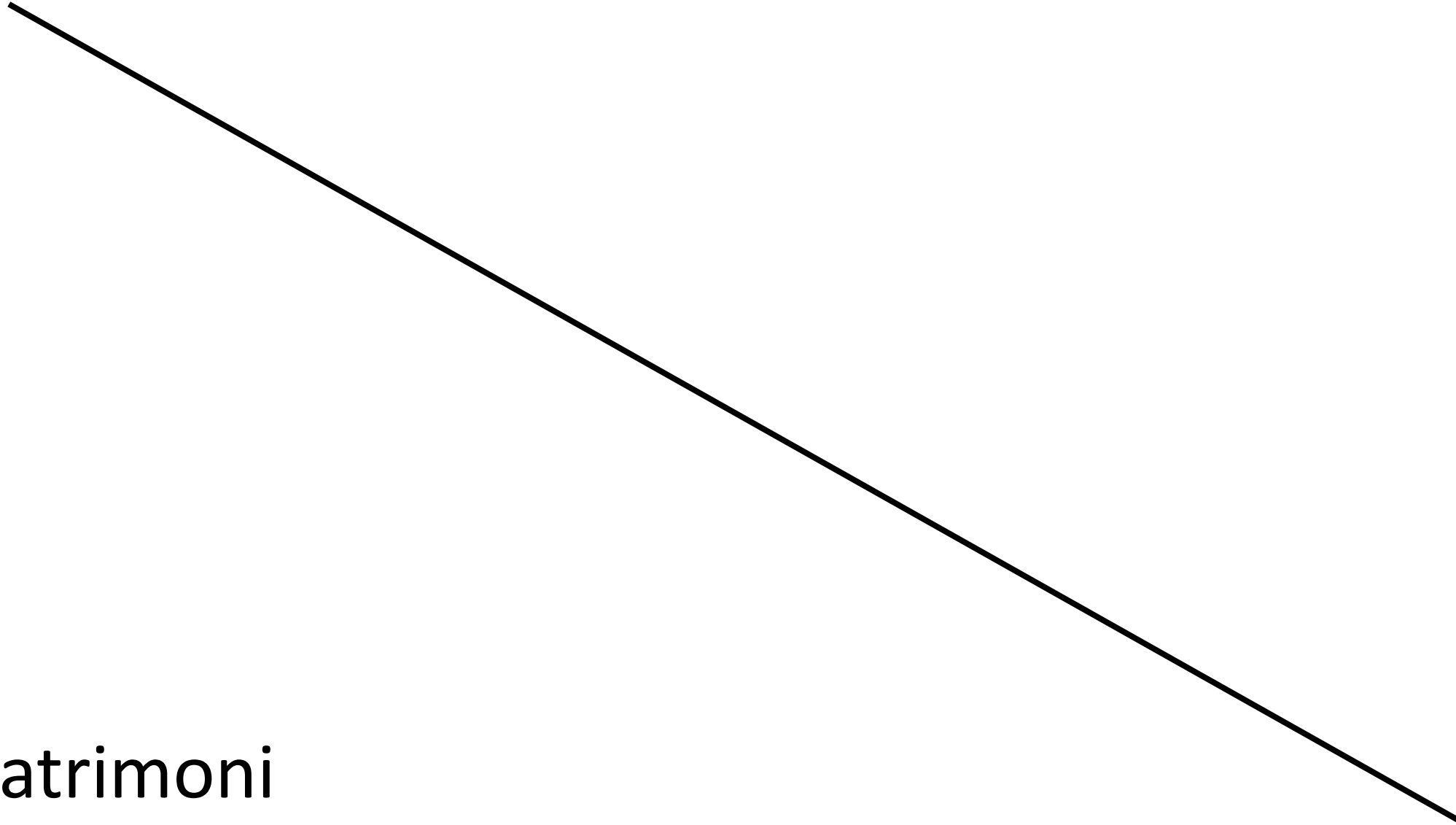
- Diferència entre les fotografies (concertat vs. per amor).
- Què és l'amor romàntic.
- En les societats anteriors, en què el matrimoni era una aliança entre famílies i els sentiments dels individus eren irrellevants, l'estabilitat matrimonial quedava garantida pels interessos –econòmics i de poder– que hi havia a la base d'aquesta aliança. Ara que el matrimoni per amor ha substituït el matrimoni concertat, les expectatives de felicitat de la parella han augmentat i la unió perd la seua raó de ser quan el sentiment amorós disminueix o desapareix.

La crisi del matrimoni, el *boom* de l'amor romàntic

↳ Amor Disney

Família conjugal moderna

Binomi amor-matrimoni

Família postmoderna

NOTES

a) Del segle XIX als anys seixanta del segle XX es produeix una coincidència entre l'expressió del sentiment amorós i la institució del matrimoni.

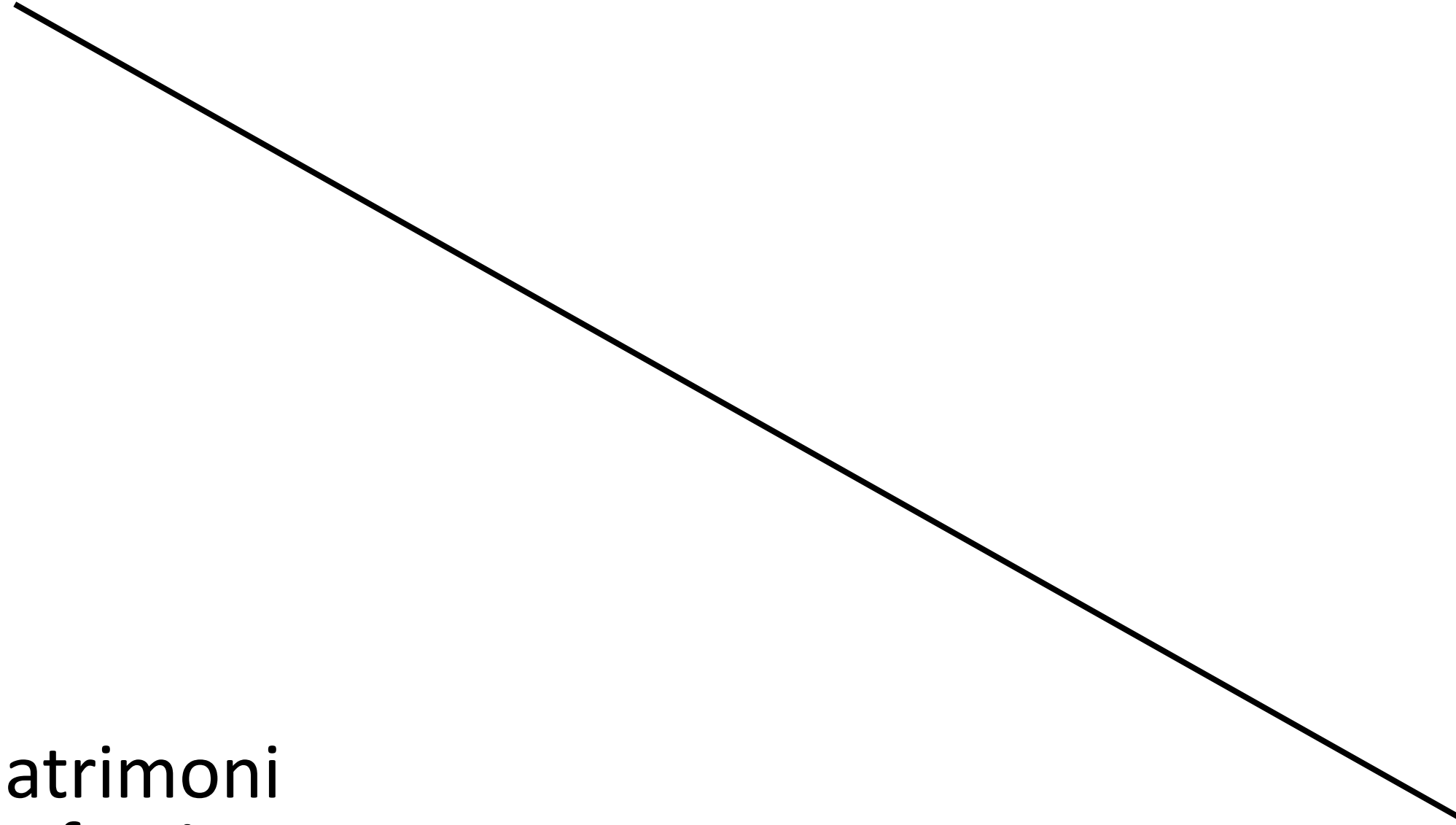
És la família *moderna*, fundada sobre la base de l'amor i el matrimoni, sobre l'atenció afectiva i educativa dels fills, encara que també sobre la rígida divisió dels rols dels cònjuges i sobre la inferioritat social i jurídica de la dona i dels fills.

b) A partir de mitjan anys seixanta del segle XX naix la família *postmoderna*.

D'una banda, es redueix la coincidència entre amor i matrimoni, entre les noves generacions baixa el nombre de matrimonis i es difonen formes de vida de parella diferents de la unió conjugal.

D'altra banda, precisament la lògica afectiva, una vegada instaurada en la institució matrimonial, la mina des de l'interior i la fa més fràgil. La inestabilitat de les unions reflecteix la prioritat que s'ha concedit a la qualitat de les relacions afectives, que implica l'eventual canvi de parella. Els divorcis es fan més freqüents i donen origen a noves formes familiars.

Família conjugal moderna

Binomi amor-matrimoni
Individualisme afectiu

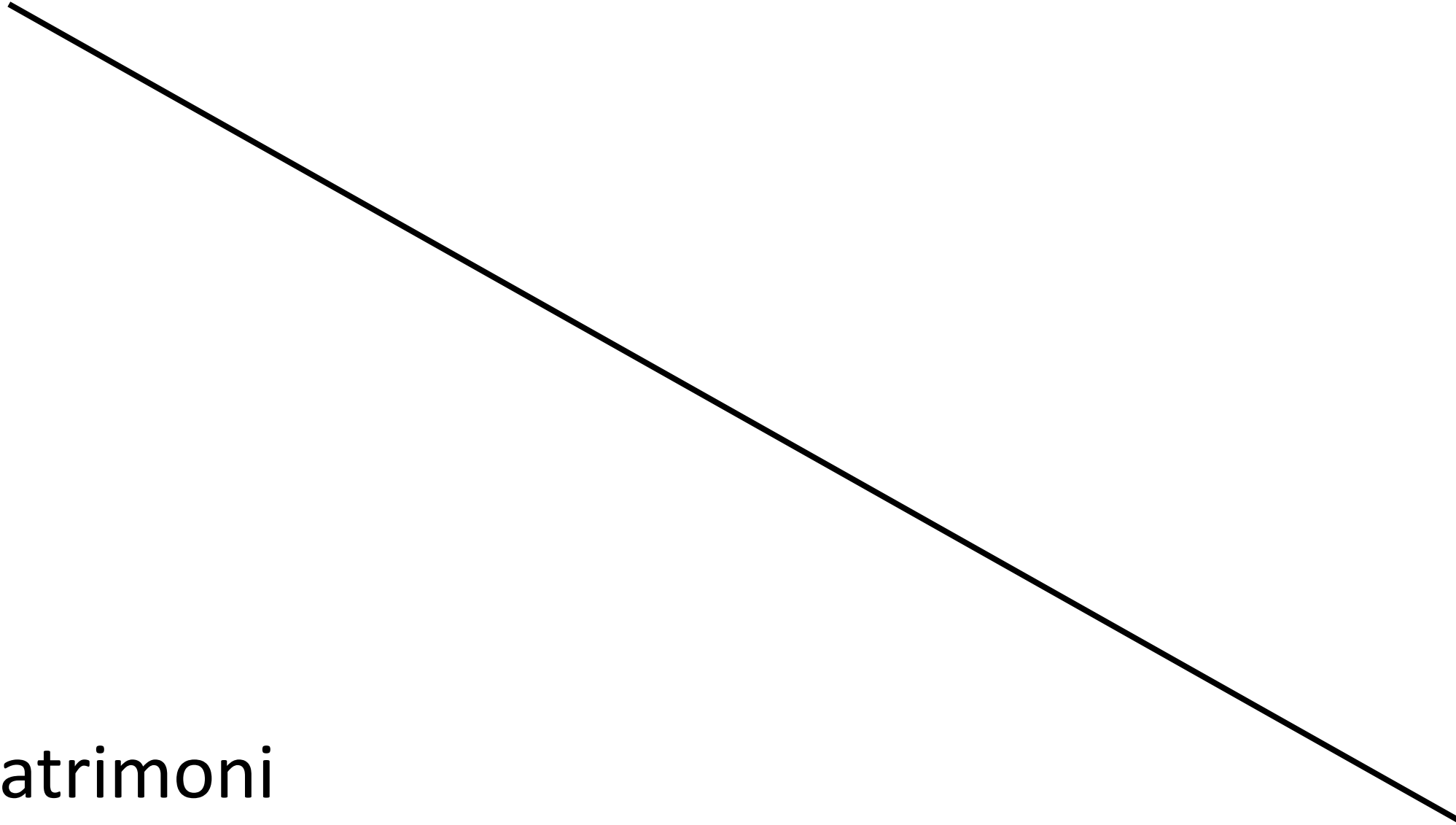
Família postmoderna

NOTES

En la nostra època, l'autonomia individual, fins i tot en l'àmbit dels sentiments i dels afectes, s'ha afirmat lentament en moments diversos i en una doble direcció: en un primer moment, la parella conjugal s'allibera del control insistent i difús dels pares i es reforcen les relacions afectives entre la parella i entre pares i fills.

En un segon moment es desenvolupa la independència individual dins de la mateixa família conjugal: l'exigència d'autorealització de l'individu pot arribar a ser prioritària en relació amb l'exigència de la unitat familiar.

Família conjugal moderna

Binomi amor-matrimoni
Individualisme afectiu
Condicions de la dona

Família postmoderna

NOTES

Accés a l'ocupació, empoderament, independència econòmica, llibertat, divorci...

El canvi en les condicions de les dones en la societat, incloent-hi l'augment de participació en el treball i la promoció de la igualtat de gènere, ha tingut un impacte significatiu en la transició de la família conjugal moderna a la família postmoderna. Això s'ha traduït en una reorganització de rols familiars, més equitat de gènere en les relacions, més diversitat en les estructures familiars i més flexibilitat en les relacions familiars. Aquests canvis reflecteixen una societat en evolució que valora la igualtat de gènere i la individualitat.

Multiplicitat de famílies

- Cohabitació o família de fet
- Família monoparental
- Família reconstituïda
- Llar unipersonal

NOTES

- Canvis en les concepcions

Monoparental: abans es parlava de *mala sort*; haver quedat embarassada o ser vídua. Ara s'entén dins de decisions personals (ex., inseminació *in vitro*) o dinàmiques relacionals (divorci).

Feminització de les cures (tant dins del context de famílies monoparentals –mares divorciades – com dins del context de llars unipersonals on, com veurem, hi ha una gran soledat i dependència dels nostres majors): les famílies monoparentals solen ser mares (custòdia).

Reconstituïda: abans solia entendre's, de nou, com un matrimoni després d'enviudar o d'un abandó. Ara es tracta de famílies que naixen de parelles que es fan i desfan. També es concebia que en la família reconstituïda, tant sí com no, havia de tornar a haver-hi un matrimoni i nous descendents d'aquesta unió. Ara mateix ja no es concep d'aquesta manera.

Multiplicitat de famílies

- Cohabitació o família de fet
 - Diferències per països
 - Raons
 - Impossibilitat de matrimoni.
 - Rebuig ideològic i qüestionament de rols.
 - Prova prèvia al matrimoni.

NOTES

- Establida en països nòrdics (forma de viure prèvia al matrimoni en què fins i tot es tenen fills).
- Poc establida al Mediterrani, culturalment no està ben vist del tot.

RAONS

- Impossibilitat: aquells que, tot i poder casar-se legalment, no es casen per no perdre alguns avantatges econòmics, com la pensió de viduïtat o la pensió per divorci. En aquest tipus de família no hi ha cap actitud declarada contrària al matrimoni. Abans en aquest grup també s'incloïen les persones de països on el divorci no estava permès.
- Rebuig: també hi ha por al desenllaç i a sofrir.

Multiplicitat de famílies

- Persones majors
 - Joves
 - Semiconvivència
(LAT: *living apart together*)
 - **Llar unipersonal**
-
-

NOTES

La situació actual de l'habitatge unipersonal reflecteix una sèrie de tendències demogràfiques i culturals significatives. En primer lloc, és important destacar que un alt percentatge d'habitatges unipersonals està ocupat per dones vídues. Això ocorre, en part, per la major esperança de vida de les dones en comparació amb els homes. A mesura que les dones sobreviuen als cònjuges, és més probable que visquen soles durant una part significativa de la vida.

D'altra banda, els joves també representen una part important de la població que viu sola. En moltes cultures, l'etapa de viure sol s'ha convertit en una experiència comuna durant la joventut, a mesura que els individus busquen independència i autonomia. No obstant això, és important assenyalar que les dinàmiques culturals i econòmiques poden influir en aquesta tendència. Per exemple, a Espanya, la cultura de viure amb la família durant més temps és més comuna que en altres societats occidentals.

A més, el fenomen de la semiconvivència, també dit junts però separats (LAT: *living apart together*), en què les parelles mantenen relacions íntimes però viuen en cases separades, va guanyant rellevància en l'actualitat. Això reflecteix una dinàmica cultural i econòmica en evolució en què les persones poden optar per viure separades a causa de factors com la mobilitat laboral o la preferència per mantenir el seu propi espai.

És veritat que l'economia actual, especialment en llocs com Espanya, ha influït en la manera en què els joves encaren la transició a la vida independent. Els alts costos de l'habitatge, en particular a les àrees urbanes, han fet que molts joves opten per compartir pis amb amics o altres persones a fi de fer front a les despeses corresponents. Aquesta tendència no es relaciona únicament amb factors econòmics, sinó també amb la cerca de companyia i suport emocional durant una fase de canvi important en la vida.

rtve Noticias Televisión Radio Deportes Infantil RTVEPlay RTVEAudio ElTiempo Playz

nia VerificaRTVE Directos Últimas noticias Radio 5 RTVE Igualdad España Mundo Economía Cultura Ciencia En tu comunidad

» Noticias » Economía

Obligados a compartir piso más allá de los 40 por los altos precios y la precariedad: "Echo de menos la intimidad"

► La alta demanda y la bajada de la oferta ha fomentado una fuerte subida de los precios en los últimos años
► Al coste del alquiler se suman otras trabas, como la precariedad laboral o la prioridad de oferta para las parejas sin hijos

25.04.2023 | 07:33 horas Por IRENE FEDRIANI

Vista de los carteles de alquiler en un piso de Madrid EFE/JENNIFER GÓMEZ

<https://www.rtve.es/noticias/20230425/obligados-compartir-piso-altos-precios-precariedad/2439694.shtml>

La situación

actual

<https://www.abc.es/economia/voragine-alzas-alquileres-condena-jovenes-compartir-piso-20230325235946-nt.html?ref=https%253A%252F%252F>

Este verano:
2,50€/mes
durante
un año ★

ABC Economía

→ ABC → Economía

La vorágine de alzas de los alquileres condena a los jóvenes a compartir piso a precio de oro

La demanda de habitaciones se dispara y los propietarios perfilan sus inmuebles para este mercado con el fin de esquivar futuras intervenciones como las limitaciones de subidas del 2% a los arrendamientos tradicionales

El precio del alquiler llega a su máximo histórico tras la intervención del mercado y no tocará techo en 2023

NOTES

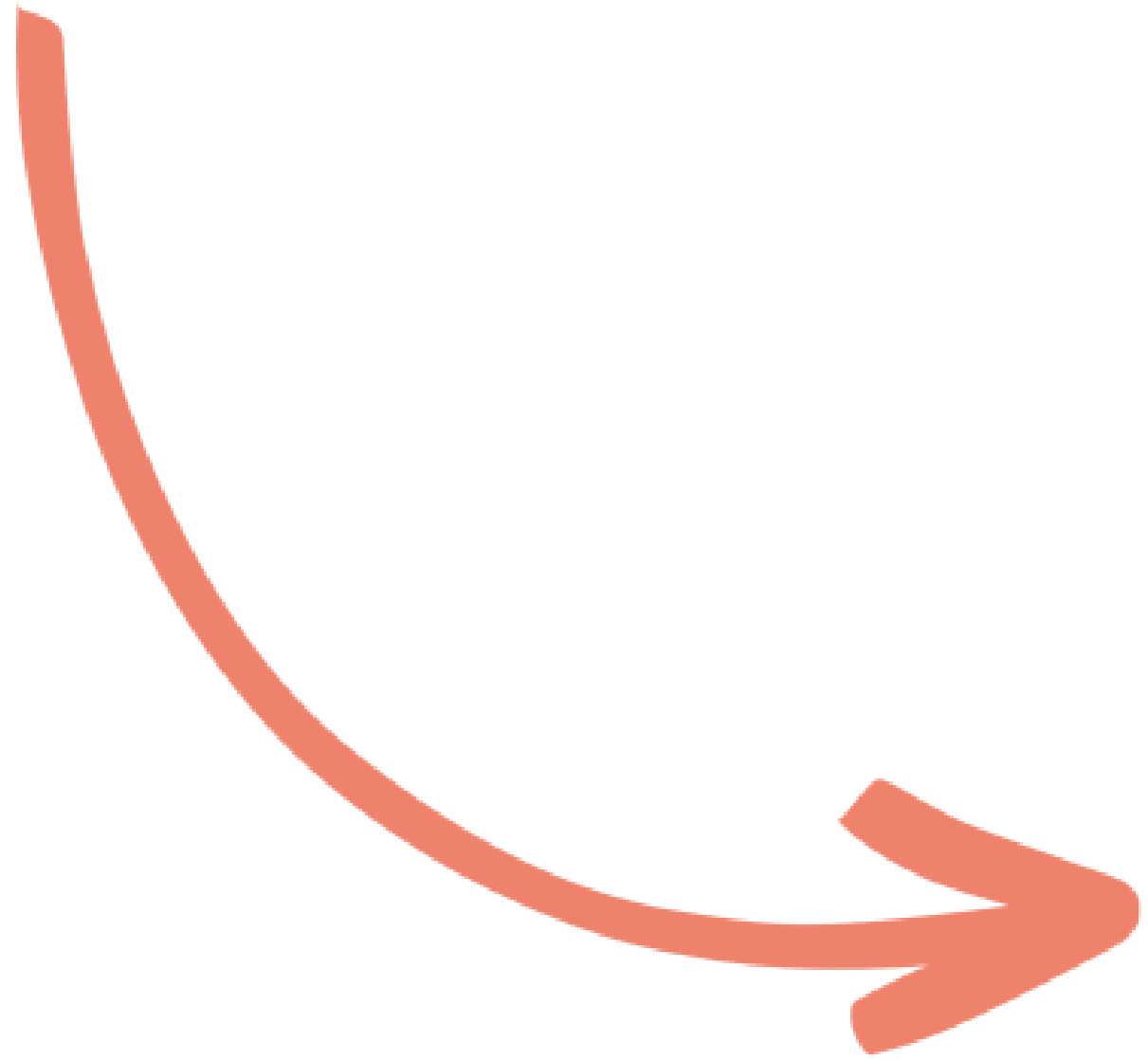
En moltes regions, els preus de l'habitatge han augmentat considerablement en relació amb els ingressos mitjans. Això fa que la possibilitat d'adquirir un habitatge propi siga inassolible per a molts joves i adults. L'accés limitat a préstecs hipotecaris i la necessitat de disposar d'una quantitat significativa de diners per a pagar l'entrada d'una propietat dificulten encara més el somni de tenir casa pròpia.

La inseguretats laboral també té un paper important en aquest problema. Els treballs temporals, de mitja jornada o mal remunerats són cada vegada més comuns, cosa que dificulta la capacitat dels joves i adults per a mantenir prou estabilitat financera i independitzar-se. A més, els creixents deutes estudiantils en alguns llocs poden ser una càrrega addicional que dificulta l'estalvi i la inversió en un habitatge.

En aquest context, compartir un pis o habitatge amb companys es converteix en una estratègia per a reduir costos i afrontar les despeses quotidianes. Encara que alguns podrien optar per aquesta opció per elecció, per a uns altres és una mesura obligada per a bregar amb la realitat econòmica.

Aquesta situació té implicacions més enllà de l'àmbit econòmic. La incapacitat d'independitzar-se pot retardar la presa de decisions importants en la vida, com la formació de famílies pròpies o la inversió en l'educació contínua. A més, pot afectar la salut mental i el benestar emocional si genera sentiments de frustració i desesperança.

Canvis,

per què?

Canvis, per què

Descens de la natalitat i envelliment de la població

Transformació en la formació i dissolució de la família

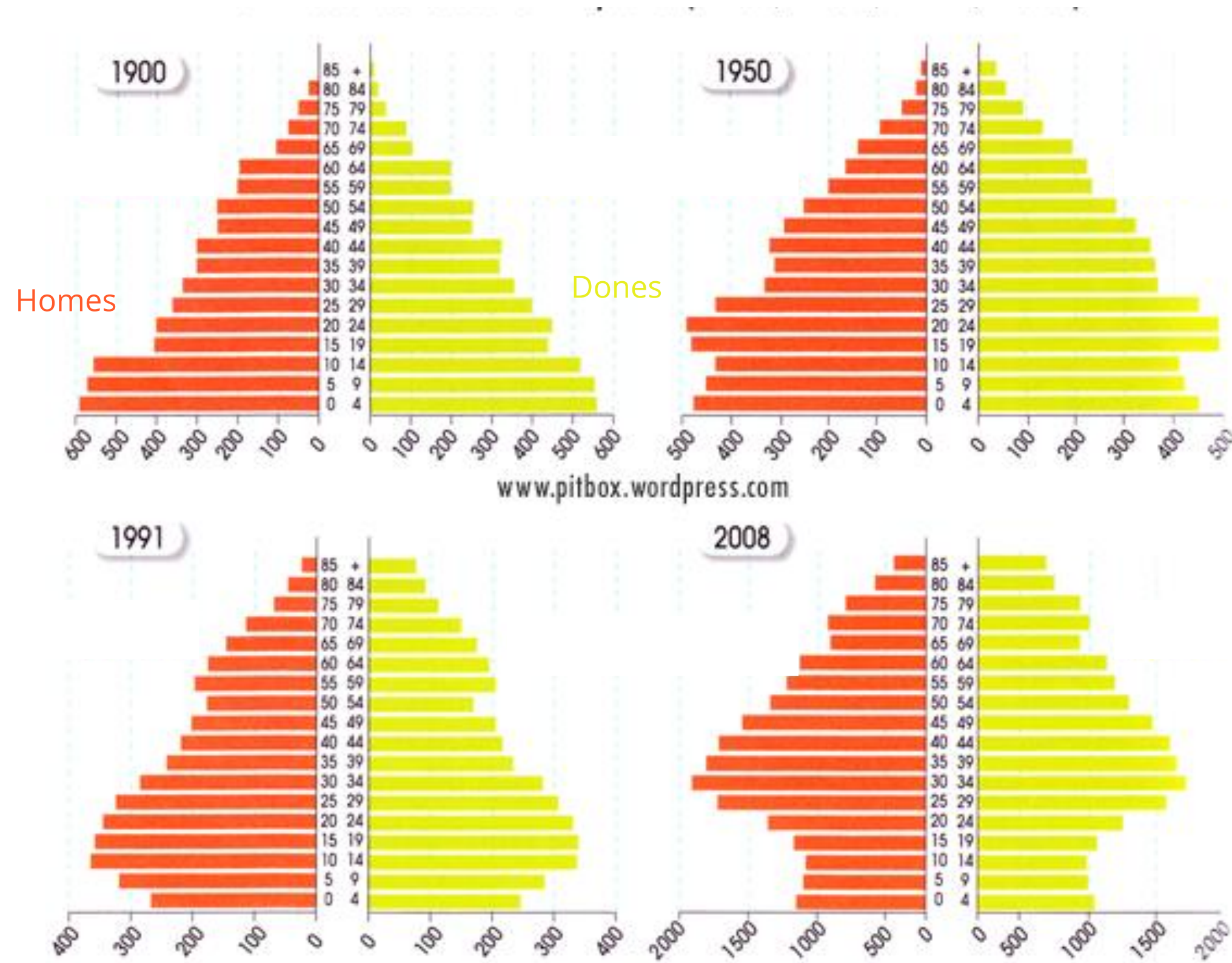
Incorporació de la dona al mercat laboral

Canvi de valors

Eixida dels fills de la llar d'origen

Descens de la natalitat i envelliment de la població

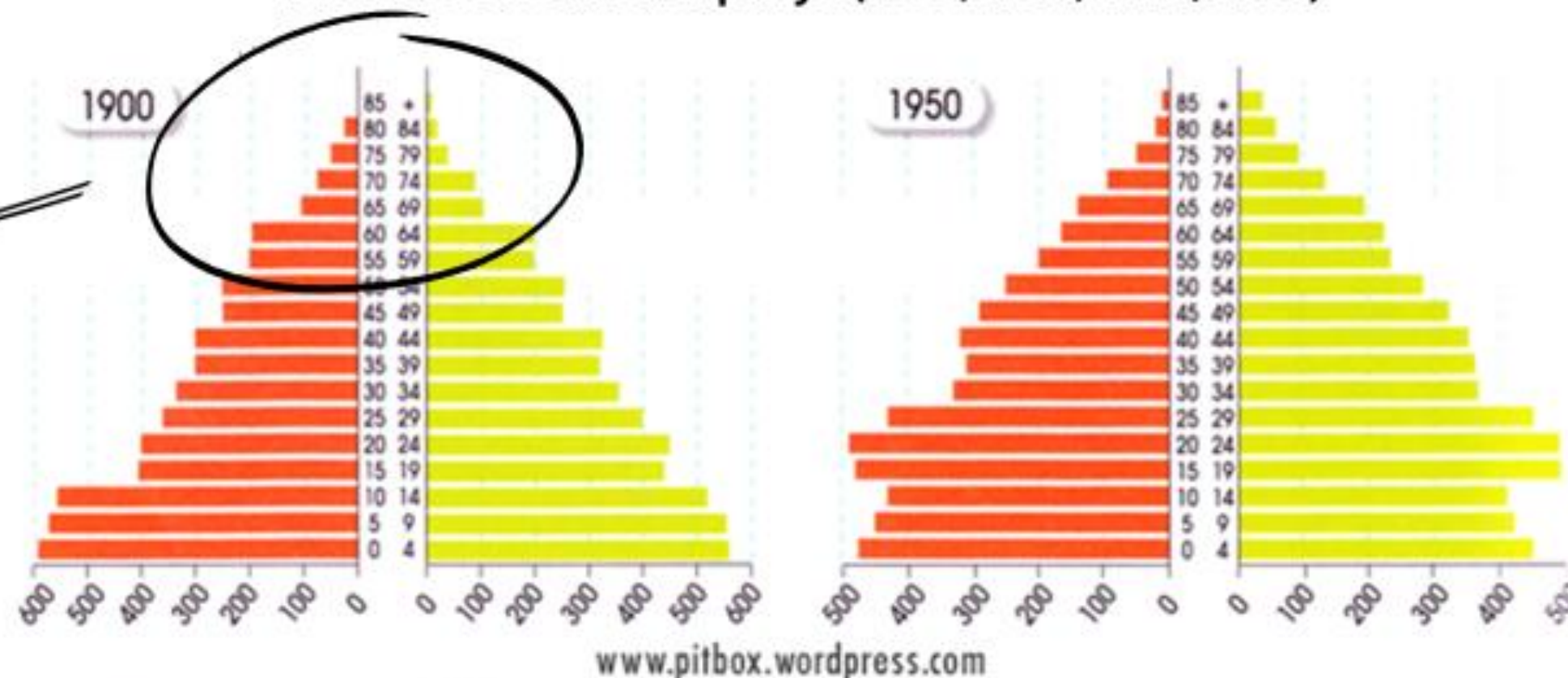
Piràmides d'edat a Espanya (1900, 1950, 1991 i 2008)

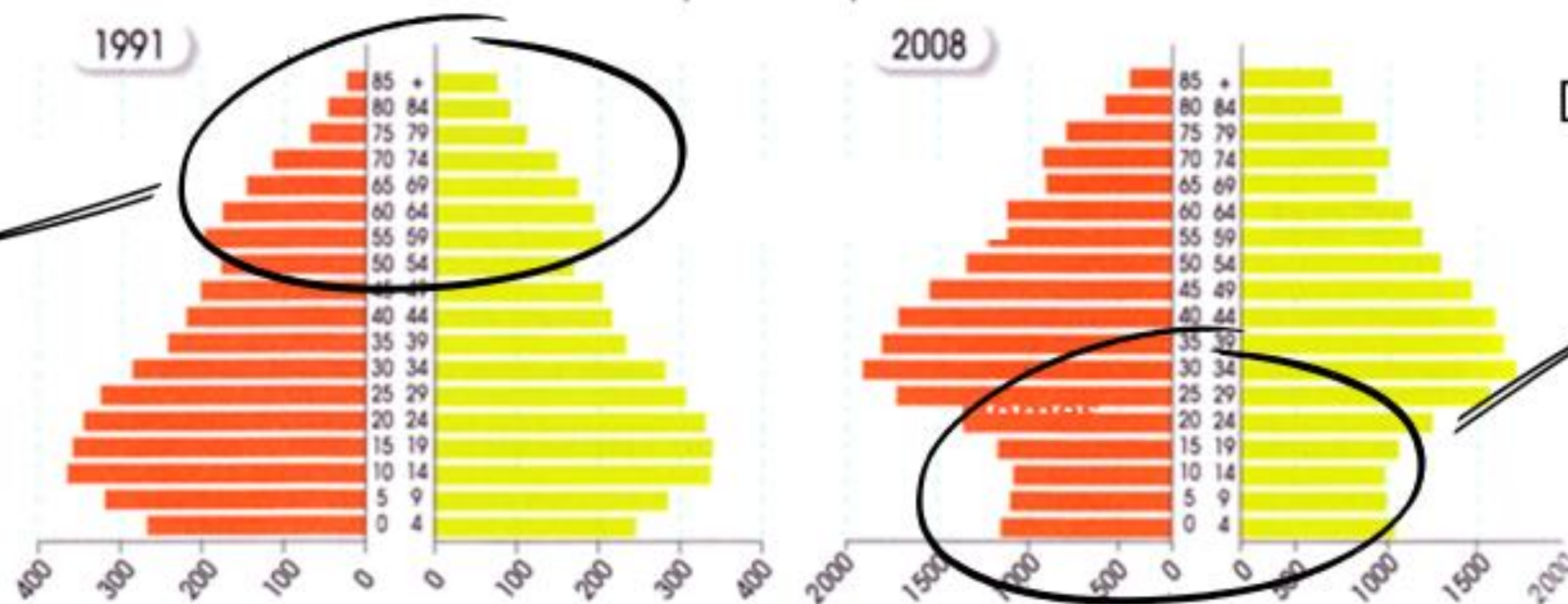
Descens natalitat i envelliment població

Piràmides d'edat a Espanya (1900, 1950, 1991, 2008)

Baixa esperança de vida

Augment de l'esperança de vida

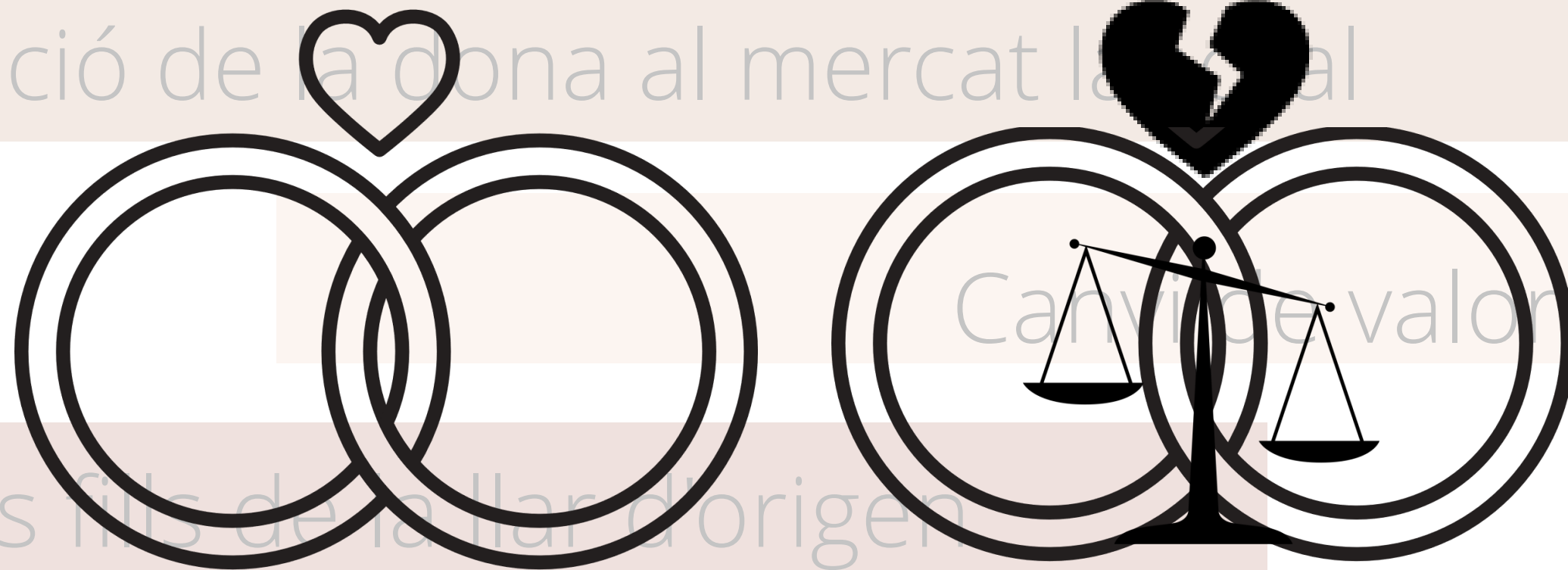

Canvis, per què?

Descens natalitat i envelliment població

Transformació en la formació i dissolució de la família

Incorporació de la dona al mercat laboral

Canvi de valors

Eixida dels fills de la llar d'origen

NOTES

La dinàmica en la formació i dissolució de les famílies ha experimentat canvis significatius en les últimes dècades. El matrimoni ja no es percep com l'únic llindar o requisit necessari per a començar una família o una convivència. Abans, el matrimoni es considerava el pas fonamental per a establir una família, però en la societat actual les parelles poden viure juntes i criar fills sense necessitat de casar-se formalment. Això reflecteix un canvi en les normes socials i més acceptació de la diversitat d'estructures familiars.

D'altra banda, el divorci ha deixat de ser vist exclusivament com un fracàs o una amenaça per a l'estabilitat familiar. Alguns acadèmics i experts el consideren ara com una forma de continuïtat en la creació de noves famílies. Quan una parella se separa o es divorcia, això no necessàriament significa el final de les relacions familiars, especialment si hi ha fills involucrats. En molts casos, les parelles divorciades poden mantenir relacions saludables com a coparents i treballar juntes per a criar els seus fills. A més, tant els pares com els fills poden tenir l'oportunitat d'establir noves relacions familiars, com a parelles o padrastres, la qual cosa reflecteix una adaptació positiva a les circumstàncies canviants.

Canvis, per què?

Descens natalitat i envelliment població

Transformació en la formació i dissolució de la família

Incorporació de la dona al mercat laboral

<https://www.instagram.com/p/Cjlas-0t7s9/?igshid=MzRIODBiNWFIZA==>

Continuem esperant el mateix de la relació?

NOTES

Són un conjunt de fases per les quals se suposa que passem quan estem coneixent algú.

I dic *se suposa* perquè precisament l'escala de les relacions naix com a crítica a aquest camí marcat per la societat sobre com cal conèixer-nos, relacionar-nos i construir una parella.

Moltes parelles construeixen relacions duradores sense complir les expectatives socials sobre les relacions de parella, creen la seua pròpia definició de relació escoltant les seues pròpies necessitats i desitjos.

I què passa quan no encaixem amb la feliç escala? Moltes parelles reconsideren el vincle, moltes persones senten la necessitat d'aconseguir passar per aquest escalons i es frustran quan no ocorre, o senten pressió de tercers per fer-ho.

La pregunta és, realment ho desitges o ho desitges perquè és el que esperes d'una relació?

Canvis, per què?

Descens natalitat i envelliment població

Transformació en la formació i dissolució de la família

Incorporació de la dona al mercat laboral

Canvi de valors

Eixida dels fills de la llar d'origen

Pràctica 2

Papers 2012, 97/2 461-495

Familia, empleo femenino y reproducción en España: incidencia de los factores estructurales

Almudena Moreno Mínguez

Universidad de Valladolid. Departamento de Sociología y Trabajo Social
almudena@soc.uva.es

Recibido: 13-07-2010
Aceptado: 06-06-2011

Resumen

El objetivo general de este artículo consiste en presentar las tendencias comparadas relativas al empleo femenino y la reproducción en Europa en relación con las tipologías familiares. En el marco de este objetivo general, el trabajo se propone, por una parte, estimar los factores que mejor explican el declive del modelo familiar de varón sustentador en los países europeos seleccionados. Por otra parte, y en relación con lo anterior, el artículo analiza en qué medida ciertos factores estructurales explican, desde un enfoque transversal, la reducida fecundidad existente en España, así como la probabilidad de que la mujer esté empleada. Con tal fin, se han utilizado los datos agregados procedentes de diferentes fuentes europeas, así como los datos de la European Labour Survey 2006 y la Encuesta de Familia y Empleo 2006. Los resultados presentados en este trabajo apuntan a que la relación entre educación, empleo femenino y fecundidad en contextos de limitado apoyo institucional a los padres es determinante en España. Se ha comprobado también que el modelo familiar de dos sustentadores económicos se asocia, en España, con un reducido número de hijos y un nivel educativo medio y alto de los miembros de la pareja, mientras que tal asociación es menos significativa en otros países europeos con contextos institucionales más favorables al empleo femenino y la conciliación laboral y familiar.

Palabras clave: cambio familiar; fecundidad; ocupación; género; Europa.

Canvis, per què?

Descens natalitat i envelliment població

Democratització de la família

Transformació en la formació i dissolució de la família

Incorporació de la dona al mercat laboral

Canvi de valors

Eixida dels fills de la llar d'origen

NOTES

Se substitueix un sistema de valors en el qual preval el respecte per la tradició, l'obediència als majors, el compliment de les normes sense discussió, el sacrifici, el deure, etc., per un sistema de creences en què prevalen valors com ara llibertat, igualtat, solidaritat, benestar, tolerància amb la diversitat i cerca de la felicitat.

Aquest canvi de valors va acompanyat de canvis legals importants.

Canvis, per què?

Descens natalitat i envelliment població

Transformació en la formació i dissolució de la família

Incorporació de la dona al mercat laboral

Canvi de valors

Eixida dels fills de la llar d'origen

NOTES

Aquest retard en l'eixida de la llar paterna es pot explicar en bona part per la prolongació dels estudis dels joves i per les dificultats que tenen per a trobar faena i aconseguir un habitatge. Però també cal tenir en compte els nous valors sobre la independència i la realització personal, que ja no passen necessàriament per la formació d'una família pròpia.

De nou, hi ha diferències culturals, econòmiques i de valors. Als països mediterranis sembla haver-hi més sobreprotecció per part de la família d'origen, factor que podria fomentar aquest retard a eixir de casa. Al seu torn, els problemes econòmics ja esmentats per a independitzar-se solen ser la raó principal per la qual es continua en la llar familiar. Finalment, si les concepcions sobre com cal formar una família/parella van canviant (recordem l'escala de les relacions i que molta gent no la segueix), tampoc es considera necessari o imprescindible independitzar-se o viure amb la parella.

TEORIA DE L'INTERCANVI

La metàfora econòmica de les relacions.

Basat en Gracia, E. i Lila, M. (2010). *Famílias: una perspectiva psicosocial*. València: CSV.

Magy García Senlle
Departament de Psicologia Social
2023-2024

METÀFORA ECONÒMICA

Concepció de les relacions socials com un *mercat* en què cada individu actua motivat pel seu propi interès amb l'objectiu de maximitzar beneficis.

HEDONISME

INDIVIDUALISME

HEDONISME

Establir o mantenir qualsevol relació social depèn dels resultats positius.

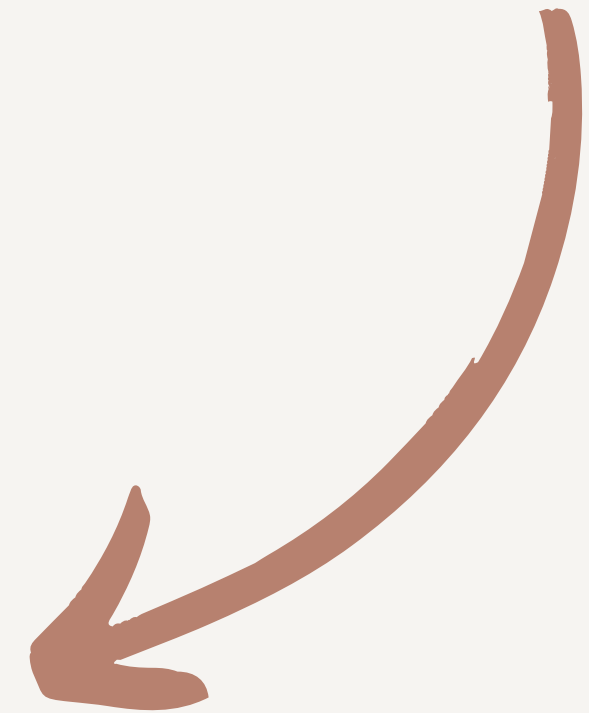
Les relacions socials s'entenen per les necessitats de l'individu.

INDIVIDUALISME

Tradició intel·lectual
utilitarista

Conductisme
social

NOTES

D'on ve aquesta perspectiva?

1. Utilitarisme

Creença que les persones actuen racionalment per a maximitzar els beneficis o la utilitat de les seues accions.

Es percep que els éssers humans actuen motivats pel seu propi interès.

Per això, per a entendre les accions d'una persona, hem d'entendre els interessos o valors de l'individu, ja que són els interessos els que permeten a l'individu donar compte de costos i recompenses.

2. Conductisme

Condicionament operant, reforços +/- i càstigs +/- (recompensa, costos i beneficis).

“La conducta social consisteix en un intercanvi d'activitats, tangibles o no, més o menys compensador o costós, entre almenys dues persones”.

George Homans

Principis de l'aprenentatge: CONDICIONAMENT OPERANT

Contingències, valència i expectatives

- Similitud estimuladora
- Freqüència
- Valor
- Sacietat
- Justícia

NOTES

Similitud estimular. Els comportaments tinguts en situacions socials estimuladores semblants a situacions que en el passat ens van produir beneficis tenen més probabilitat de repetir-se.

Exemple: un xiquet que estudia matemàtiques perquè li agraden trau un 10 en una prova i els pares el recompensen. S'aproxima una prova de llengua, que ni li agrada ni el disgusta, però reconeix el context paregut i anticipa que si la fa bé serà recompensat com abans.

Freqüència. Com més sovint hem obtingut beneficis amb una certa manera de comportar-nos en les nostres relacions, més alta és la probabilitat que ens comportem de la mateixa manera.

Exemple: sempre que el xiquet aprova un examen el recompensen; i cada setmana hi ha proves a l'escola.

Valor. Com més gran siga el valor de la cosa obtinguda amb un determinat comportament, més alta serà la probabilitat que es repetisca aquesta manera de comportar-se.

Exemple: el recompensen comprant-li jocs per a la Playstation, que li agraden molt.

Sacietat. A mesura que augmenta la freqüència amb què es rep una recompensa com a fruit d'una determinada manera de comportament social, el valor disminueix.

Exemple: ha passat un any i el xiquet ja és un preadolescent. No dona importància al fet que li regalen jocs per aprovar. Ni hi pensa.

Justícia. Com més gran siga l'absència de les recompenses esperades per una persona després d'un comportament social (frustració), més alta és la probabilitat que tinga conductes emocionals d'ira o agressió.

Exemple: els pares han anat retirant el reforç de la recompensa aquest últim any, però un dia el xiquet aprova un examen que diu que li havia costat dues setmanes de preparar perquè era molt difícil per a ell i tenen una discussió perquè sent que els pares no valoren el seu esforç.

COM SÓN
ELS ÉSSERS
HUMANS
I LES
RELACIONS?

Individu

Racional

Calculador

Història passada i expectatives

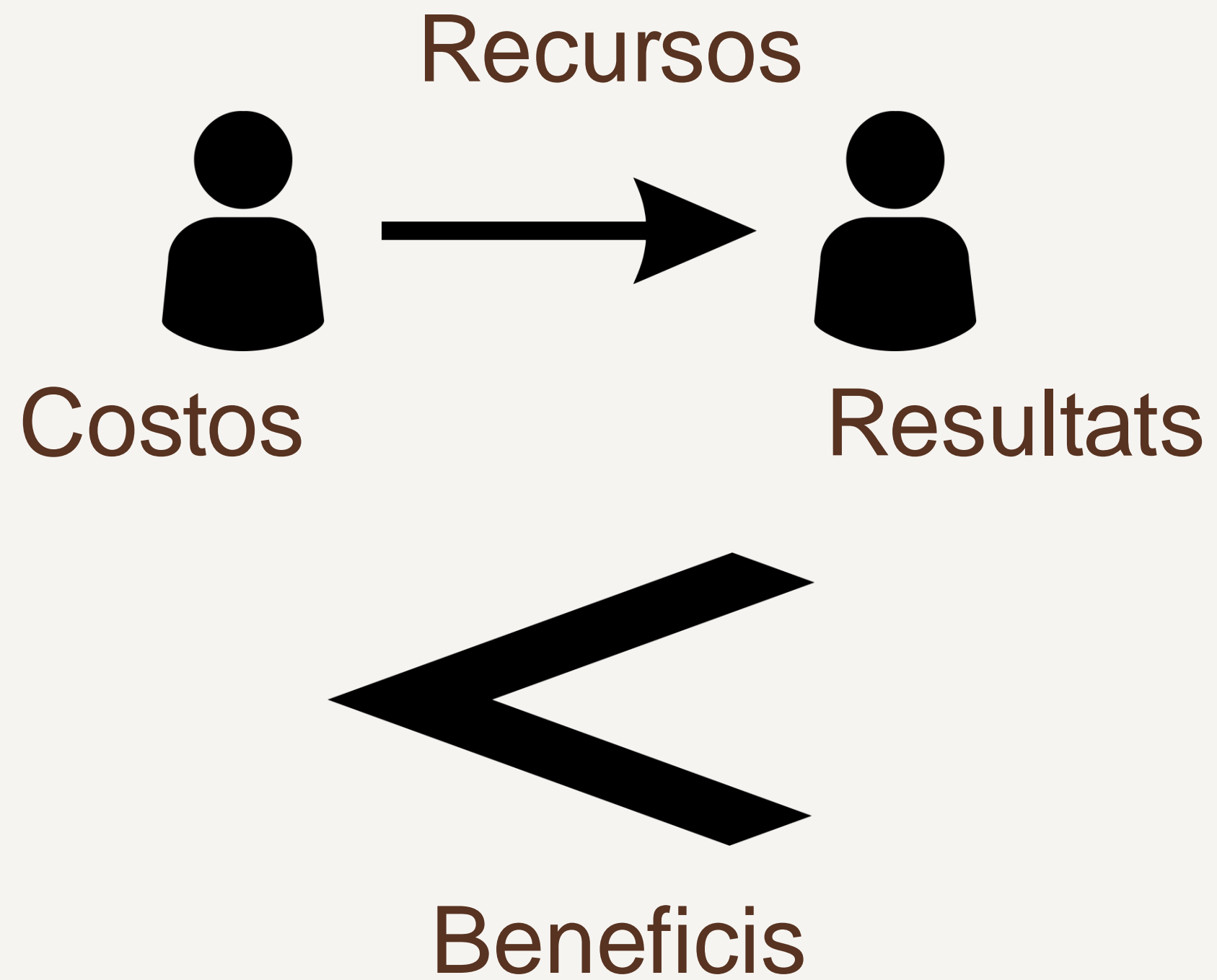
Interdependència
Normes de reciprocitat i justícia

Relacions

NOTES

Segons aquesta perspectiva, l'ésser humà és un ésser completament racional que valora totes les seues interaccions de manera calculada i buscant sempre allò que li reporte els màxims beneficis i el menor cost.

Per tant, entre aquesta mena d'humans es creen relacions d'interdependència, és a dir, ens relacionem els uns amb els altres perquè tots ens aportem alguna cosa que necessitem per un cost; una barata, un *quid pro quo*. Aquesta reciprocitat és una regla social implícita, no escrita, que tots els éssers humans coneixen i han de complir si no volen caure en dinàmiques d'injustícia relacional.

CONCEPTES CLAU

Recursos

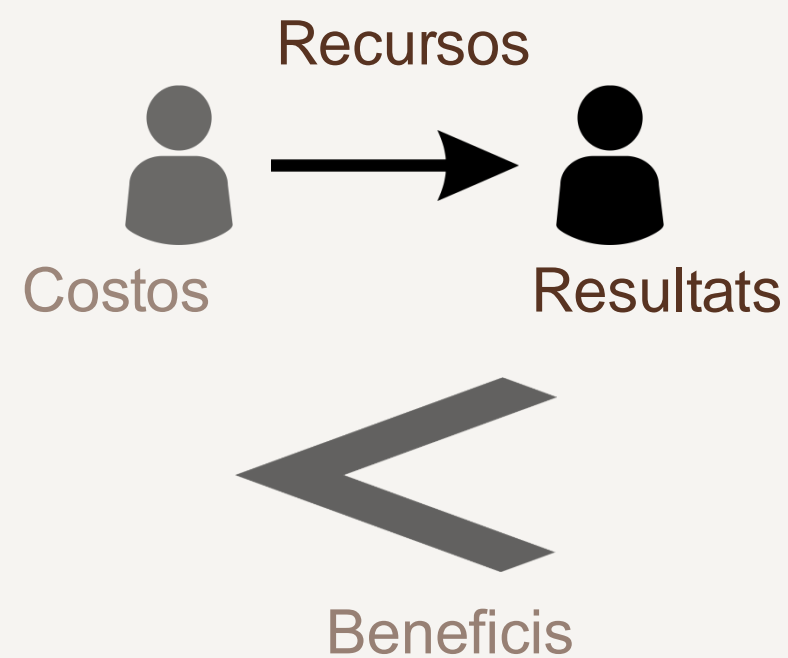
Qualsevol tipus de *producte*, tangible o intangible, material o simbòlic, que podem donar als altres a través de la conducta interpersonal.

amor, seguretat, estatus, companyia, béns materials i diners, informació...

Resultats*

Els recursos que una persona dona a una altra són per a aquesta última, al mateix temps, resultats de la relació social.

*Subjectivitat

Costos*

Conjunt de tot allò que fem o donem en el marc de les interaccions socials per a aconseguir els resultats que volem.

Directes

D'inversió

D'oportunitat

*Subjectivitat

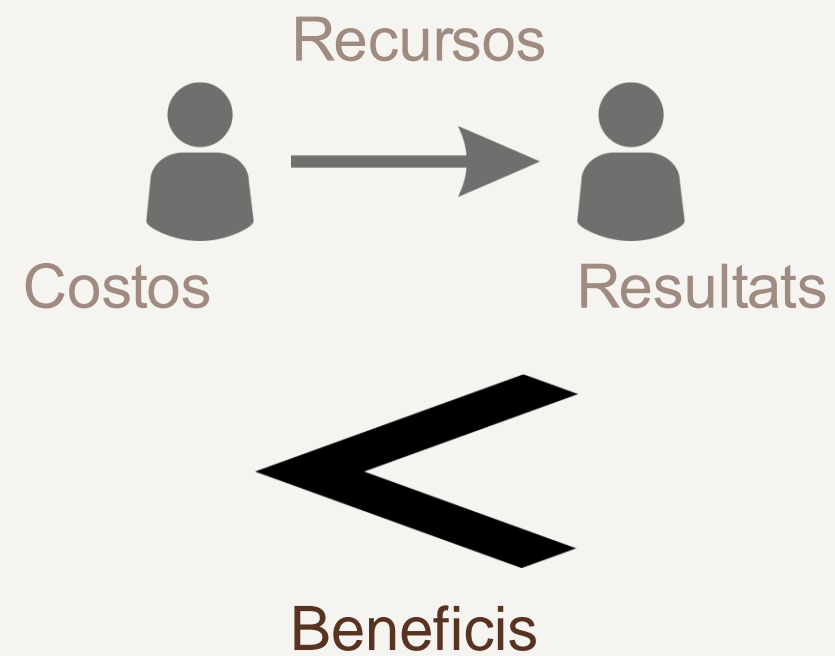
NOTES

Exemples de costos directes, d'inversió i d'oportunitat:

1. Prestar diners a algú (directes).
2. (D'inversió) Es refereixen al temps i l'esforç que les persones dediquem a l'adquisició d'habilitats que ens possibilitaran aconseguir recompenses en les relacions socials. Exemple: tenir moltes cites i arribar a conèixer algú perquè en el futur podreu tenir relacions sexuals.
3. (D'oportunitat) Són els resultats que deixem d'obtenir quan dediquem recursos a una certa relació social en lloc de dedicar-los a altres relacions possibles. Exemple: cost de deixar de participar en un altre intercanvi que sí que et dona recompensa pel fet de participar en aquest en concret.

Benefici

Diferència entre els costos que ens genera una relació social i els resultats que n'obtenim.

El cas de Pere i Joan

Pere i Joan es van conèixer a la universitat i ràpidament van començar a eixir junts. Tots dos compartien la passió per l'art i passaven hores discutint sobre pintura i escultura. Pere treballava a mitja jornada en una galeria d'art i Joan era un estudiant d'arquitectura amb una beca que li proporcionava un modest ingrés.

Joan sabia que Pere estava ocupat amb la faena, de manera que ocasionalment cuinava sopars especials per a ell després d'un llarg dia a la galeria. Pere, per la seua banda, sovint ajudava Joan amb els seus projectes d'arquitectura aportant idees creatives i col·laborant a desenvolupar-los.

No obstant això, amb el temps van sorgir problemes. Joan va començar a pensar que esmerçava més temps i energia en la relació que Pere. Se sentia una mica frustrat perquè considerava que els seus esforços no eren igualment valorats. Al mateix temps, Pere estava bregant amb demandes més intenses en la faena i se sentia esgotat al final del dia, per la qual cosa valorava molt que Joan s'ocupara de la casa i del menjar.

El cas de Pere i Joan

Quins recursos aporta cadascun?

Quins costos té per a cadascun?

Quins resultats obté cadascun?

Quins beneficis finals en trau cadascun?

LA
SATISFACCIÓ
EN LA
RELACIÓ

Avaluació

Estabilitat

(In)equitat

Nivell de comparació

Estàndard pel qual les persones avaluen els beneficis i els costos d'una relació segons allò que estimen que és assolible en termes realistes.

Normes socials
Experiències Prèvies

Nivell de comparació

Estàndard pel qual les persones avaluen els beneficis i els costos d'una relació segons allò que estimen que és assolible en termes realistes.

Nivell de comparació d'alternatives

Tinc opcions més bones?

Em quede?

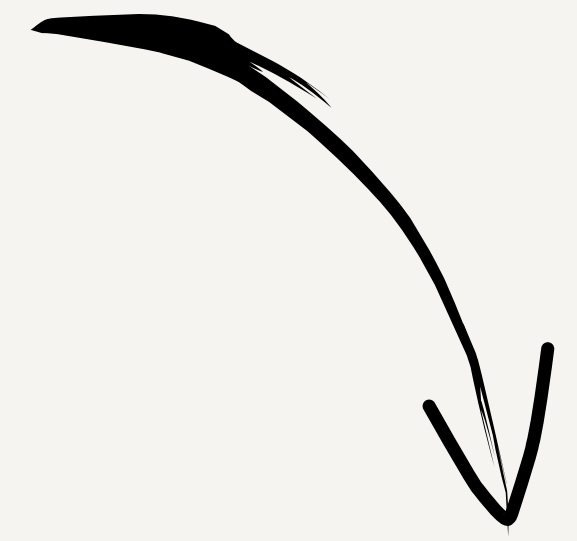
NOTES

Ens indica per què les persones decideixen continuar o abandonar una relació.

En el moment en què, comparant una relació actual amb una altra de possible, una persona perceba que pot aconseguir resultats més bons, pot començar a valorar el canvi.

En aquest procés de decisió influeixen factors i normes socials i, també, experiències anteriors.

Normes socials
Experiències Prèvies

Nivell de comparació d'alternatives

Tinc opcions més bones?
Em quede?

Processos de comparació i DIVORCI

El cas de Clara i Carles

Nivell de comparació

Nivells d'atracció

Grau en què els resultats igualen o excedeixen les expectatives.

Nivell de comparació d'alternatives

i de dependència

Resultats que es poden obtenir en la relació comparats amb relacions alternatives disponibles.

Estabilitat de la relació

Dinàmiques de poder

NOTES

Aquests autors també assenyalen que tota relació d'intercanvi posseeix diversos nivells d'atracció i dependència. L'atractiu d'una relació és determinat pel grau en què els resultats igualen o excedeixen les expectatives de l'individu. Com més se superen les expectatives, més atractiva és la relació. La dependència és determinada pels resultats que es poden obtenir en aquesta relació comparats amb relacions alternatives disponibles. La dependència incideix en l'estabilitat d'una relació, ja que si es considera que les relacions alternatives disponibles no proporcionaran més beneficis que l'actual, és poc probable que s'abandoni. D'ací es desprenen dos conceptes nuclears de la teoria de Thibaut i Kelley: el nivell de comparació i el nivell de comparació d'alternatives.

DINÀMIQUES DE PODER

+ Dependència

- Poder

***Intents de regulació**

NOTES

La dependència és important en les relacions d'intercanvi a causa de la repercussió en les dinàmiques de poder; poder i dependència estan inversament relacionats.

Estratègies que els individus usen per a protegir-se de ser explotats; buscar fonts alternatives de reforç, reduir les fonts alternatives de reforç de l'altra persona, millorar l'habilitat de proporcionar reforços, reduir l'habilitat de l'altre de proporcionar reforços, convèncer l'altre del valor dels propis reforços o devaluar els recursos de l'altra persona.

En cadascun d'aquests casos, els intents d'igualar el poder van acompanyats d'un intent per canviar el valor de les alternatives disponibles de la parella o d'un mateix.

DINÀMIQUES DE PODER I ***VIOLÈNCIA*** DINS DE LA PARELLA

Augmentar la dependència,
disminuir el poder de l'altre.

Afectació dels processos de comparació: normalització i reducció d'estàndards, avaluació negativa de les alternatives.

George Homans

JUSTÍCIA

DISTRIBUTIVA

NOTES

Perquè en un entorn social prevalga l'estabilitat, les interaccions que es produeixen entre les persones que el formen han de ser, de mitjana, mútuament recompensadores al llarg del temps. La justícia distributiva és, per tant, una norma social (encara que de caràcter no institucionalitzat).

En la relació entre dues persones s'espera que les recompenses obtingudes per cadascuna siguin proporcionals als costos. Com més inversió qualitativa i quantitativa es deposita en una relació social, més gran és el benefici que s'espera obtenir d'aquesta relació.

Enuig

Irritació

Decepció

Questionament de continuïtat de la relació

Culpa

NOTES

Quan una persona percep que participa en un intercanvi social *injust*, més gran és la probabilitat d'enuig, irritació, decepció, etc.

Per contra, la persona beneficiada en un intercanvi *injust* té més probabilitats de sentir culpabilitat.

I els dos tipus d'emocions negatives redueixen, al seu torn, la possibilitat de continuïtat de la relació.

TEORIA DE LA INEQUITAT

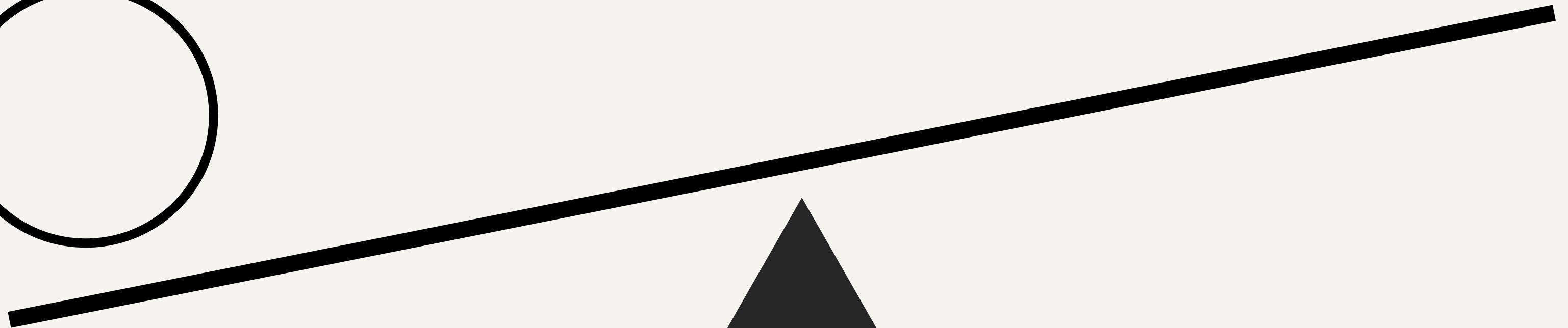
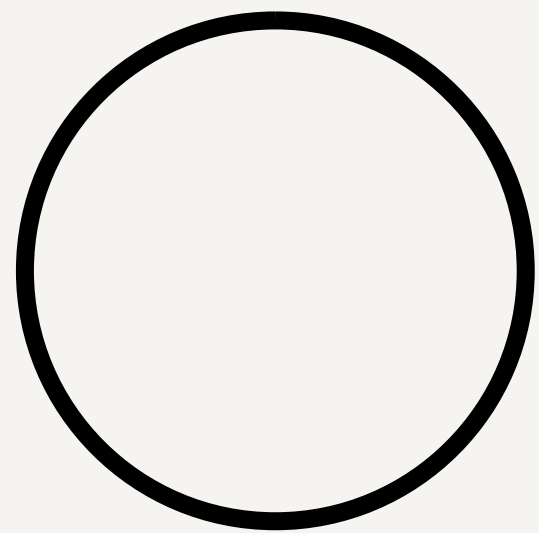
John S. Adams

Procés subjectiu

Tensions

Dissonància

NOTES

En els intercanvis socials, les persones avaluen i comparen les aportacions i els resultats obtinguts.

Aquest procés d'avaluació i comparació no és, lògicament, objectiu, sinó basat en percepcions subjectives: en una mateixa relació les dues persones poden tenir percepcions ben diferents.

Hi ha inequitat per a una persona quan:

Percep que la ràtio entre la inversió realitzada i els resultats obtinguts és desigual (no s'obtenen beneficis).

Percep que la ràtio entre la inversió realitzada i els resultats per l'altre és desigual (obting més beneficis que l'altra persona).

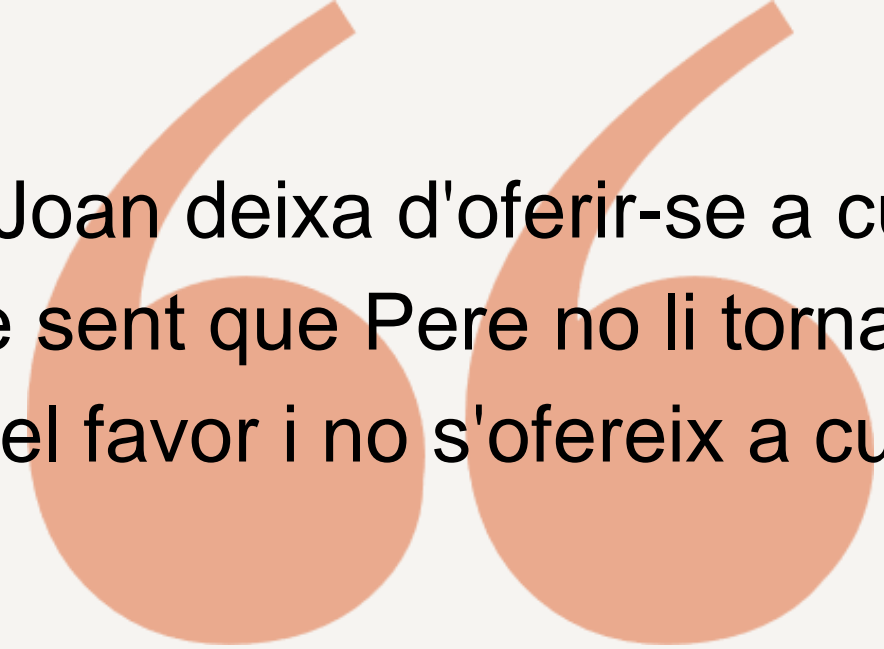
- **Modificació**

- Distorsió

- Influència

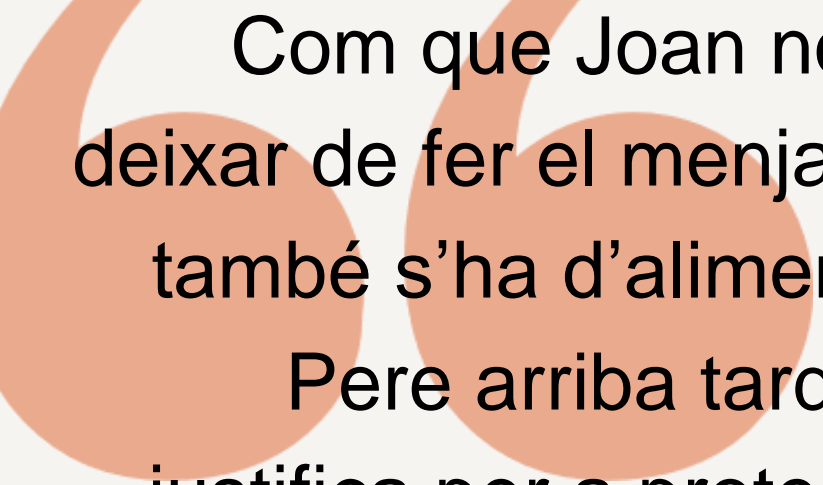
- Canvi de comparació

- Abandó

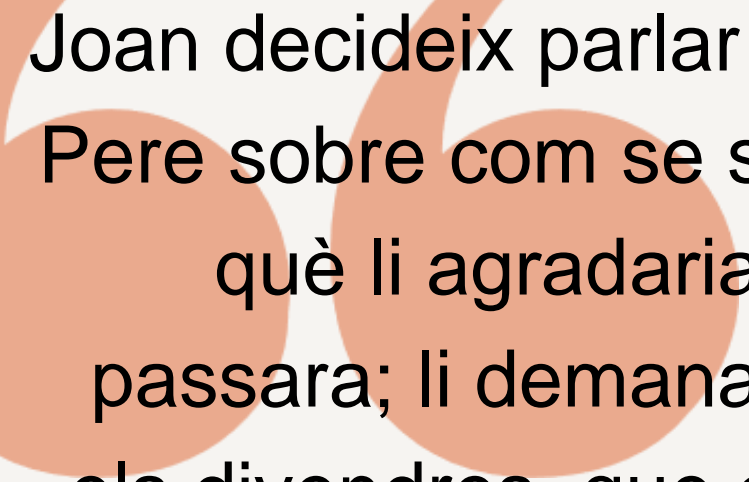
Joan deixa d'oferir-se a cuinar perquè sent que Pere no li torna mai el favor i no s'ofereix a cuinar.

- Modificació
- **Distorsió**
- Influència
- Canvi de comparació
- Abandó

Com que Joan no pot deixar de fer el menjar (ell també s'ha d'alimentar i Pere arriba tard), es justifica per a protegir el seu autoconcepte. Cuina perquè vol i perquè és més solidari.

- Modificació
- Distorsió
- **Influència**
- Canvi de comparació
- Abandó

Joan decideix parlar amb Pere sobre com se sent i què li agradaria que passara; li demana que els divendres, que entra més tard al treball, deixi preparat ell el menjar.

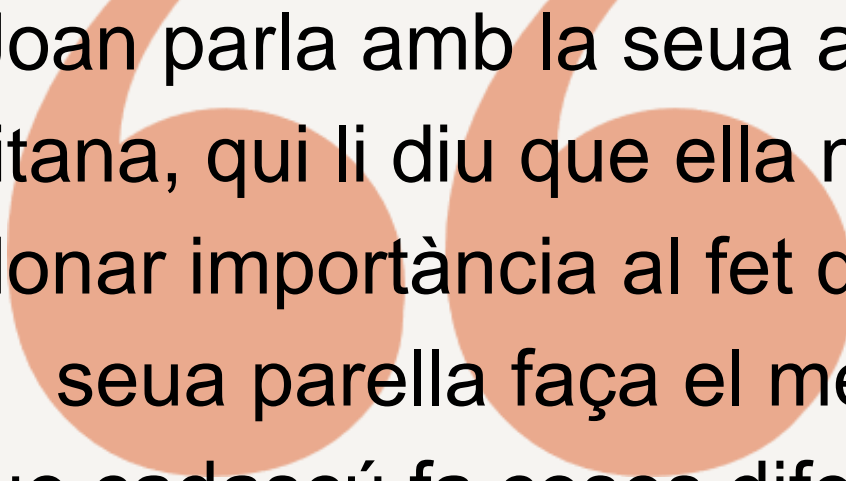
- Modificació

- Distorsió

- Influència

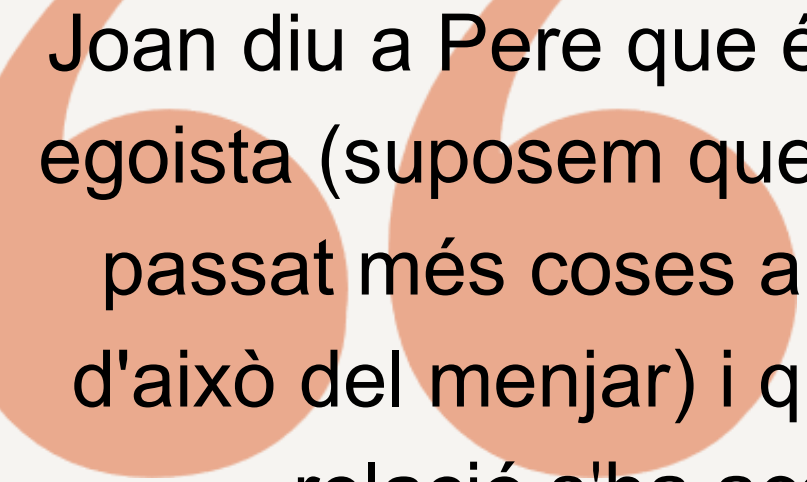
- **Canvi de comparació**

- Abandó

Joan parla amb la seua amiga Aitana, qui li diu que ella no sol donar importància al fet que la seua parella faça el menjar; que cadascú fa coses diferents i que potser per això, com ella, Pere tampoc li dona importància.

- Modificació
- Distorsió
- Influència
- Canvi de comparació
- **Abandó**

Joan diu a Pere que és un egoista (suposem que han passat més coses a més d'això del menjar) i que la relació s'ha acabat.

NOTES

Quan una persona percep inequitat en una relació social es produeix un estat de dissonància cognitiva (Festinger) i de tensió afectiva i emocional. Aquest estat condueix la persona a intentar reduir la inequitat d'alguna de les maneres següents:

1. Modificant objectivament les seues aportacions o els resultats.
2. Distorsionant cognitivament el grau d'aportacions fetes i el grau de resultats aconseguits, i així protegeix la seua autoestima.
3. Influint en l'altra persona perquè canvie les seues aportacions/resultats o que les distorsione cognitivament.
4. Canviant el subjecte de comparació.
5. Finalment, abandonant la relació si cap de les vies anteriors no és prou satisfactòria.

LIMITACIONS I CRÍTiques

Parella

Reduccionisme

Individualisme

***Self* aillacionista**

Emocions

Hiperracional

NOTES

El seu individualisme metodològic. És a dir, en el supòsit que l'individu és la unitat apropiada per a aconseguir una comprensió de la família, s'assumeix implícitament que és una agregació simple d'individus. Això és un clar reduccionisme perquè és suposar que la família no és diferent d'altres grups socials.

Té una capacitat limitada per a explicar interaccions socials complexes en les quals intervinguen més de dues persones.

En conseqüència, les seues aplicacions a l'àmbit familiar s'han centrat en aspectes molt concrets:

- Elecció de parella.
- Divorci i separació.
- Satisfacció, qualitat i estabilitat de les relacions de parella.
- Equitat i reciprocitat en les relacions de parella.

El corrent feminista radical considera que els supòsits subjacents d'aquest acostament promouen un “*self* aïllacionista” en lloc d'un “*self* integrador”. La psicologia del desenvolupament considera la separació o l'autonomia sinònim de maduresa. En aquest sentit, les dones serien més poc madures a conseqüència del seu èmfasi predominant en la connexió amb els altres a través de la criança i la cura.

Una altra crítica que apunten aquests autors es relaciona amb els *continguts irracionals* de la vida familiar. L'amor, l'odi, la tendresa o la compassió no tenen resposta en les teories de l'intercanvi. La família s'ha definit sovint com un grup social on hi ha intenses emocions i lleialtats, i és difícil substituir el *fins que la mort ens separe* per un *fins que els beneficis declinen*. A més, els fills no poden triar els pares –cosa que deixa en dubte el supòsit del càlcul racional– ni tenir fills sembla ser sempre producte d'una decisió racional.

TEORIA DE

INTERACCIONISME SIMBÒLIC

Magy García Senlle
Departament de Psicologia Social
2023-2024

“

La realitat no és una cosa objectiva i absoluta, sinó que es construeix i es negocia a través de la interacció i el significat que li donem.

NOTES

- L'interaccionisme simbòlic és, actualment, una de les escoles teòriques més influents en l'estudi de la família.

- És la primera escola que entra de ple en l'àmbit *psicosocial*.

- Principals influències de pensament:

a) Pragmatisme americà (Charles S. Peirce, William James i George Herbert Mead).

1. La realitat és una cosa dinàmica, emergent i històrica (amb uns antecedents que la condicionen) i no una cosa estàtica, predeterminada i amb una estructura inherent.

2. Les estructures socials, per tant, són un procés emergent.

3. El vertader significat de la realitat social resideix en la interacció entre objecte i subjecte.

4. La ciència no és sols una cosa per a obtenir coneixement sobre la realitat, sinó que ha de comprometre's ideològicament per a millorar-la i avançar en el progrés.

b) Constructivisme. La realitat és una *construcció social* compartida. Les persones *construïm* la societat, interioritzant-la en la nostra ment. El que importa realment és la representació simbòlica que les persones fem de la realitat externa. Si bé, per a l'interaccionisme simbòlic, aquesta representació no és purament subjectiva, ja que es genera a través de la interacció amb els altres en un context social que antecedeix els individus i que permet la vida en societat.

CONCEPTES BÀSICS

1

SELF

2

ROL

3

SOCIALI
TZACIÓ

4

SITUACIÓ

SELF

Sentiment d'identitat i consciència que té l'individu de ser una persona diferent i diferenciada dels altres.

És la idea que es va formant l'individu sobre si mateix.

Foto: Andrés Blat Castillo

“

“Siempre fuiste mi espejo, quiero decir,
que para verme tenía que mirarte”

Julio Cortázar, Rayuela

NOTES

Per als interaccionistes, tenint en compte aquesta perspectiva constructivista, un concepte central seria el de la construcció de la idea de *self*, d'identitat.

De nou, per a aquest corrent, el desenvolupament de la noció de *self* depèn de les interaccions socials i de la comprensió i integració de símbols.

Foto: Andrés Blat Castillo

L'ésser humà empra la
societat com un espill
en el qual es mira per
a descobrir qui i què
és.

LA METÀFORA DE L'ESPILL

Charles H. Cooley

NOTES

Sense interacció social amb els altres no existeix identitat personal.

L'autoconcepte sorgeix en les interaccions socials i es desenvolupa depenent de com reaccionen davant de l'individu.

La persona va aprenent a interpretar la realitat tal com ho fan els altres.

Self-espill i **GRUPS PRIMARIS**

Normalment és en la **família** on el xiquet es fa conscient dels altres i necessita la seua aprovació i suport per a poder formar-se autoconcepcions positives.

- **Aparença**
- **Judici**
- **Sentiment resultant**

Macy's detective department, 1948

NOTES

Un grup menut i amb un alt grau d'intimitat (com, per exemple, la família) serveix a l'individu per a avaluar la seua personalitat.

La família és el grup social que més influència exerceix en el desenvolupament de la identitat, autoconcepte i autoestima dels seus membres, tant per la intensitat de les interaccions que es produeixen dins seu, com pel *privilegi* de ser, cronològicament, el primer grup social del qual formem part els éssers humans.

Els passos fonamentals que considera Cooley en el desenvolupament del *self* són tres: (1) imaginació del que la meua aparença representa per als altres; (2) imaginació del judici valoratiu que els altres fan de la meua aparença i (3) algun sentiment resultant de si mateix.

ROL

Sistemes de significat que possibiliten als ocupants, i a uns altres amb qui s'interactua, anticipar i predir conductes futures i mantenir, per tant, una regularitat en el temps en les interaccions socials.

NOTES

El concepte de rol es refereix a les normes socialment compartides sobre com s'espera (expectatives) que els individus es comporten segons la posició social que ocupen.

Els rols especifiquen els coneixements, les habilitats i les emocions que s'esperen dels individus en les interaccions socials.

Els rols canvien amb el temps perquè els contextos socioculturals canvien, les interaccions canvien i anem acumulant experiència.

EL ROL PARENTAL

Travessat pel gènere

NOTES

El *rol parental* és una funció social que implica una sèrie de comportaments, actituds i responsabilitats que els individus han de complir com a pares o cuidadors de xiquets.

Per exemple, en moltes cultures s'espera que els pares proveïsquen el manteniment econòmic per als fills, però també que estiguen emocionalment presents i que els oferisquen suport afectiu. A més, s'espera que els pares adquirisquen habilitats de criaça, com la capacitat de resoldre conflictes i fomentar el desenvolupament emocional i cognitiu dels fills. El *rol parental* també inclou la duració i la direcció de la criaça, com ara quant de temps han de dedicar els pares a interactuar i cuidar els fills i, també, com han de guiar-los en l'educació i en la presa de decisions.

En resum, el *rol parental* es refereix a les expectatives i responsabilitats que la societat imposa als pares en termes de com han de criar i cuidar els fills. Aquestes expectatives poden variar segons la cultura i el context social, però en general, el *rol parental* inclou una sèrie de comportaments i actituds que tenen una repercussió directa en el benestar i el desenvolupament dels xiquets.

Què vol dir ser
MARE

NOTES

Els rols de mare i pare han estat històricament travessats per estereotips i expectatives de gènere arrelats en la societat. Aquests estereotips dicten com se suposa que les mares i els pares han de comportar-se, quines són les seues responsabilitats i com han d'interactuar amb els fills. Malgrat els avanços en l'equitat de gènere, aquests estereotips persisteixen i poden influir en la dinàmica familiar de manera significativa.

Per exemple, l'estereotip de la mare com la principal cuidadora dels fills pot provocar expectatives que les mares siguin responsables de les tasques domèstiques, de la cura dels xiquets i de la gestió emocional de la llar. Això pot comportar una càrrega desproporcionada per a les mares i limitar-los les oportunitats de participació en la força laboral i en altres aspectes de la vida.

Què vol dir ser

PARE

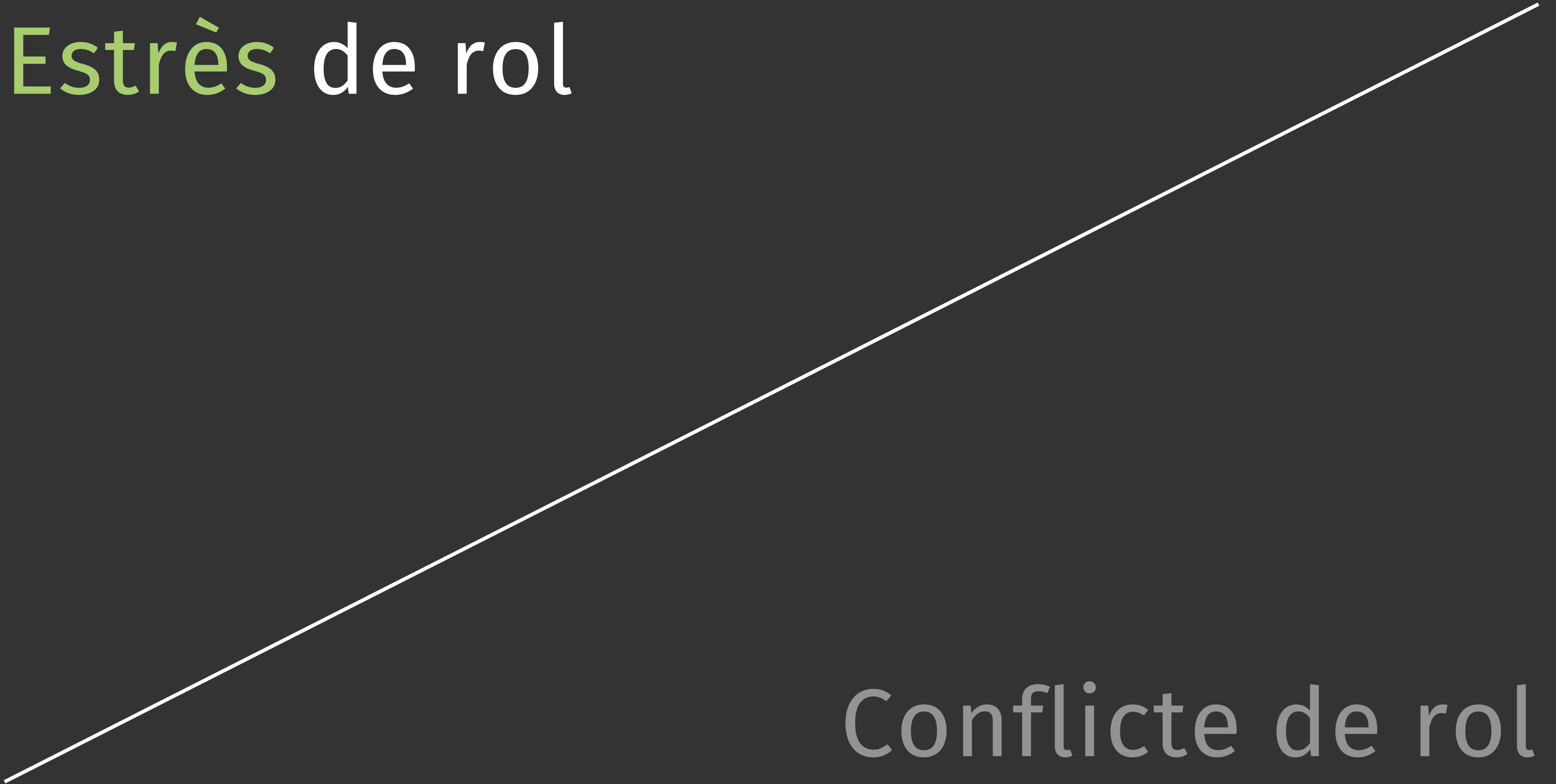
NOTES

D'altra banda, l'estereotip del pare com el proveïdor principal pot portar a l'expectativa que els pares se centren principalment en la faena i en la provisió econòmica, en lloc de participar activament en les tasques domèstiques i la cura dels fills. Això pot impedir que els pares desenvolupen relacions pròximes amb els fills i que els limiten la capacitat de contribuir plenament a la llar.

A més, aquests estereotips també poden influir en com es percep la criaça dels fills. Per exemple, quan un pare passa temps amb els fills en activitats considerades *femenines* o associades amb la cura, com ara bolcar o cuinar, sovint és vist com a *ajudant* en lloc de com un pare plenament involucrat.

Estrès de rol

Conflicte de rol

NOTES

Estrès de rol

Es produeix quan l'individu no té prou recursos per a exercir el seu rol i li és difícil complir les expectatives que aquest rol porta associades.

Exemples

Pares/mares novells: un pare novell pot sentir estrès de rol quan intenta adaptar-se a les noves responsabilitats de cura i criança. Pot sentir-se aclaparat per la falta d'experiència i pot tenir dificultats per a satisfer les demandes del nadó.

Cuidador d'un familiar malalt: un membre de la família que cuida un familiar malalt pot sentir estrès de rol a causa de les demandes físiques i emocionals de la cura constant i de no conèixer completament la malaltia. Pot sentir-se esgotat per les responsabilitats de cura a llarg termini.

Estrès de rol

Conflicte de rol

NOTES

Conflicte de rol

Es produeix quan les expectatives d'un dels rols que exerceix un individu es contraposen a les expectatives d'un altre o d'altres dels seus rols en la societat.

Exemples

Pare treballador amb pares ancians: un pare que treballa a temps complet i que també cuida els seus pares ancians pot experimentar un conflicte de rol. Les obligacions laborals i les necessitats de cura poden entrar en conflicte, la qual cosa genera tensió i dificultats per a satisfer totes dues responsabilitats.

Mare estudiant amb responsabilitats de criança: una mare que estudia i també és la principal cuidadora dels fills pot experimentar un conflicte de rol. La necessitat de complir les responsabilitats acadèmiques i de cura pot ser difícil d'equilibrar i provoca tensions.

Repercussió en la intervenció familiar:

La qualitat de com ens representem a nosaltres mateixos en les relacions familiars afecta la nostra satisfacció en aquestes relacions, ja que aquesta satisfacció no depèn tant dels altres com de com assumim el nostre rol (p. e., si un pare es veu a si mateix com un *bon proveïdor* per a la seua família, és més probable que se senta satisfet si compleix aquest rol i que se senta insatisfet si considera que no el compleix adequadament). Si entenem clarament les expectatives que els altres tenen sobre el nostre paper en la família, la nostra representació millora, la satisfacció augmenta i els conflictes es redueixen (p. e., si un fill entén que s'espera que ajude en les faenes de casa, és més probable que se senta satisfet quan compleix aqueixes expectatives i que siga menys propens a tenir conflictes amb altres membres de la família a causa de malentesos). A més, si molts en la família estan d'acord en les expectatives dels rols, hi haurà menys estrès i menys conflictes. D'altra banda, si una persona té diversos rols en la família, pot haver-hi conflicte si les expectatives d'un rol entren en conflicte amb les d'un altre. Quan se sent estrès pels rols hi ha menys probabilitat d'exercir-los i és més probable abandonar-los, però a vegades s'empren rituals de socialització anticipant per a reduir aquest estrès i aclarir les expectatives de rol.

SOCIALITZACIÓ

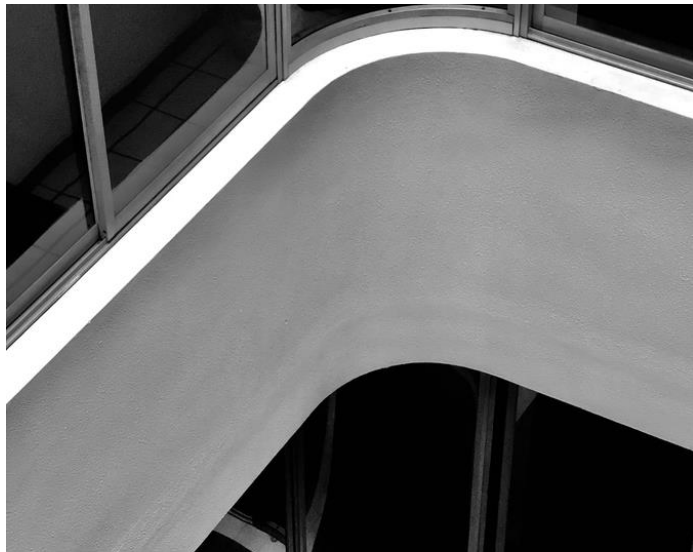
Procés a través del qual adquirim els símbols, les creences i les actituds propis de la nostra cultura.

NOTES

Els emojis o emoticones gràfiques que empren quan ens comuniquem en les xarxes socials, com el WhatsApp, són exemples moderns de la manera com els símbols socials formen part del procés de socialització. Aquestes petites icones són símbols que representen emocions, accions i conceptes i s'han convertit en una part integral de la nostra comunicació en línia. Aquests emojis són importats a la nostra ment com a part de la interacció social i l'exposició constant a ells en la cultura digital.

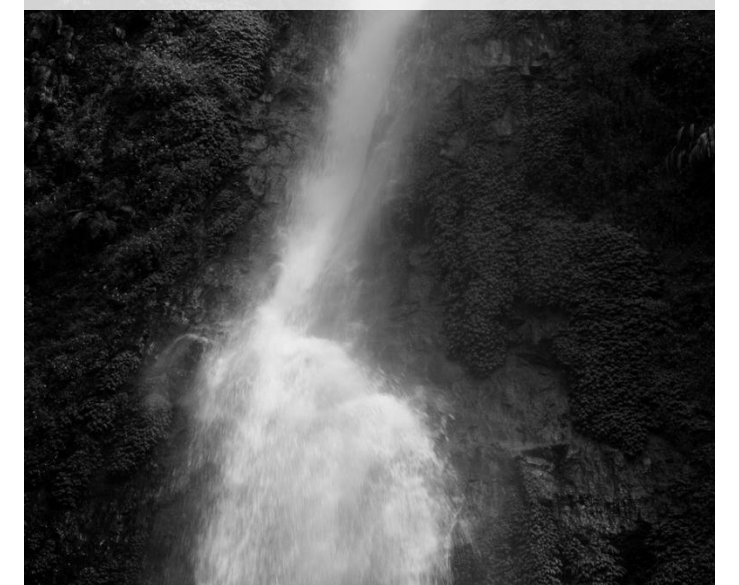
Els emojis poden reforçar, amplificar o fins i tot desafiar uns certs rols socials. Què significa que un pare/mare intente usar adhesius, gifs o determinats emojis amb els fills i les filles?

MENT I SÍMBOLS

La comunicació simbòlica a través del llenguatge és el que permet la formació i el desenvolupament de la ment.

George H. Mead

NOTES

Els éssers humans vivim en un ambient simbòlic.

Els símbols que aprenem són abstraccions mentals com ara paraules o idees que tenen significat, i la majoria d'aquests símbols s'adquireixen aprenent el que signifiquen per als altres (p. e., *pare*).

La societat precedeix els individus. Les persones no naixen dins de buits socials, ja que la societat en què viuen sempre existeix abans del seu naixement.

La societat no és una sèrie de *scripts* o regles que es memoritzen; és un context dinamicosocial en el qual ocorre l'aprenentatge i en el qual l'aprenentatge respon de moltes maneres a allò que troba.

George H. Mead

DESENVOLUPAMENT del *self* i socialització

- Joc simbòlic
- Joc socialitzat

NOTES

El xiquet, segons George H. Mead, passa per dos estadis en el desenvolupament del seu *self* a través de la socialització:

1. El joc simbòlic (*play stage*). La socialització és un procés sociocognitiu que permet al xiquet, mitjançant un joc simbòlic, assumir diversos papers individuals que li possibiliten observar la conducta dels altres des de la perspectiva del rol que representa, i així s'ensenya les conductes adequades.
2. En l'estadi del joc socialitzat (*game stage*), el xiquet ja està en disposició d'interpretar simultàniament una diversa quantitat de rols adscrits a una conducta particular.

“

“Allò que definim com a real
tindrà conseqüències reals”

Dorothy S. Thomas i William I. Thomas

Situationship

🔊 noun. ['sitʃu'eɪʃənʃɪp]

A situationship is like a weather forecast - it's always changing, and you're never quite sure what to expect.

DEFINICIÓ DE LA SITUACIÓ

Dorothy S. Thomas i William I. Thomas

L'acció humana no pot entendre's sense tenir en compte les interpretacions subjectives que es donen a les situacions.

NOTES

La teoria de la definició de la situació, desenvolupada pels sociòlegs William I. Thomas i Dorothy S. Thomas, sosté que les accions i els comportaments de les persones estan influenciats per la seua percepció subjectiva d'una situació en particular, més que per una realitat objectiva. En altres paraules, les persones actuen segons com interpreten i entenen una situació en lloc de simplement reaccionar als fets externs.

VALIDACIÓ DE LES REALITATS FAMILIARS vs. justificació de les conductes

NOTES

Vegem a continuació uns quants exemples de definició de la situació:

1. Si un pare atribueix malícia al plor del fill, aquesta *realitat* tindrà implicacions en el comportament del pare envers el fill i, probablement, augmente el risc de maltractament.
2. Si una parella discuteix perquè considera que l'altre membre és *massa afectuós* amb una tercera persona –en el context d'una relació monògama–, això podria augmentar el risc de violència dins de la parella.

En situacions en què els membres interpreten la situació de manera diferent, l'enfocament ideal implica una escolta empàtica, validació d'emocions, exploració de causes subjacents, identificació de punts en comú i comprensió de les diferències, però mai la justificació de la violència, per molt que es pugui entendre la interpretació que cadascú fa de la situació.

Una crisi és una resposta no sols a les dificultats o els recursos de la família, sinó també a la definició que la família fa de la situació.

Willard Waller i Reuben Hill

CRISI FAMILIAR

NOTES

En cas d'un fet o succés crític, la definició objectiva oferida per un observador imparcial o la definició cultural mantinguda per una comunitat és menys important que la definició subjectiva construïda per la mateixa família.

Les intervencions han d'enfocar-se a entendre i abordar les definicions subjectives que la mateixa família construeix dels successos crítics, en lloc de centrar-se únicament en les dificultats o els recursos objectius de la família.

Les intervencions se centren a entendre, validar i, quan siga necessari, desafiar aquestes percepcions per a promoure un canvi constructiu en la definició de la situació. En fer-ho, es busca empoderar la família per a enfrontar les crisis de manera més efectiva i adaptativa.

LIMITACIONS I CRÍTiques

Concepció
sobresocialitzadora
de l'ésser humà

Ambientalisme
extrem

Escassa atenció a la
dimensió emocional

NOTES

1. Concepció *sobresocialitzada* de l'ésser humà - ambientalisme extrem

Una crítica habitual a la teoria de l'interaccionisme simbòlic és que pot tenir una visió *sobresocialitzada* de l'ésser humà, cosa que significa que atribueix una influència excessiva als factors socials en detriment dels aspectes individuals o biològics. Això podria portar a la idea que totes les conductes i percepcions humanes són producte exclusiu de la interacció social i la construcció de significat compartit, sense considerar prou les influències biològiques, genètiques i psicològiques en la formació de l'individu.

En termes d'*ambientalisme extrem*, aquesta crítica suggereix que l'interaccionisme simbòlic podria passar per alt el paper dels factors interns o de la biologia en la formació de la personalitat i la conducta. En altres paraules, en enfocar-se en la influència de l'entorn i la interacció social, podria no donar prou crèdit a la biologia, a la genètica i a altres influències innates en el desenvolupament humà.

2. Escassa atenció a la dimensió emocional de la conducta humana

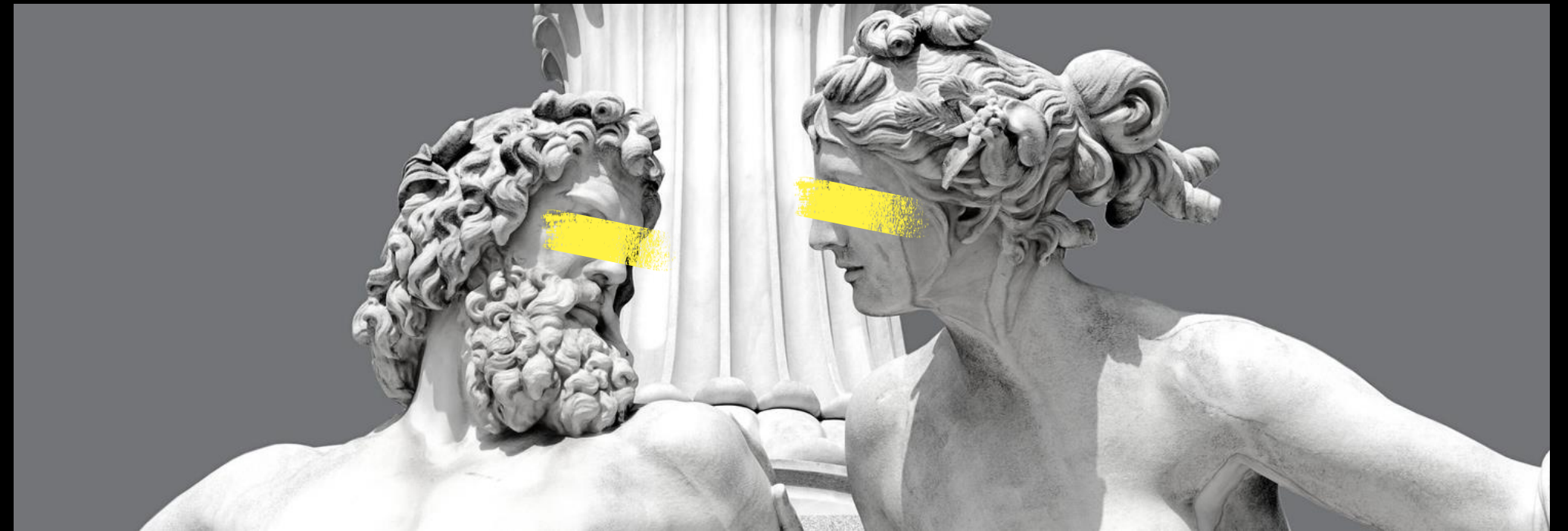
Una altra crítica important és que l'interaccionisme simbòlic sovint presta menys atenció a la dimensió emocional de la conducta humana. Si bé la teoria se centra en la construcció de significat i la interacció social, a vegades pot subestimar el paper de les emocions en la formació d'actituds, percepcions i accions. Les emocions són una part integral de l'experiència humana i poden influir significativament en la interpretació de situacions i en la presa de decisions. Ignorar aquest aspecte emocional pot limitar la comprensió completa de per què les persones actuen d'unes certes maneres en situacions específiques.

TEORIA DEL CONFLICTE

Magy García Senlle,
Departament de Psicologia Social 2023-2024

Ares, déu de la guerra.

Zeus i Hera.

**L'estat normal de
la societat és
estar en
conflicte, més
que en harmonia.**

BASES del conflicte

01

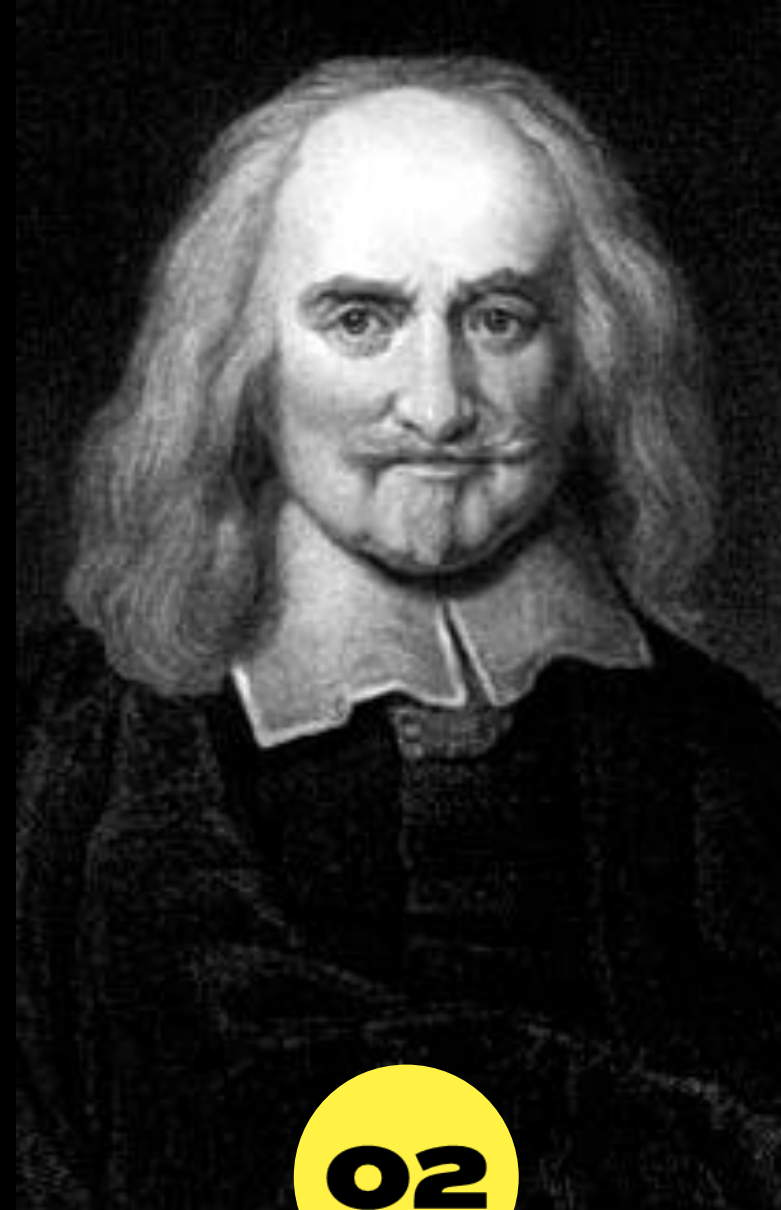

Maquiavel

La naturalesa humana és ambivalent, amb inclinacions tant altruistes com egoistes.

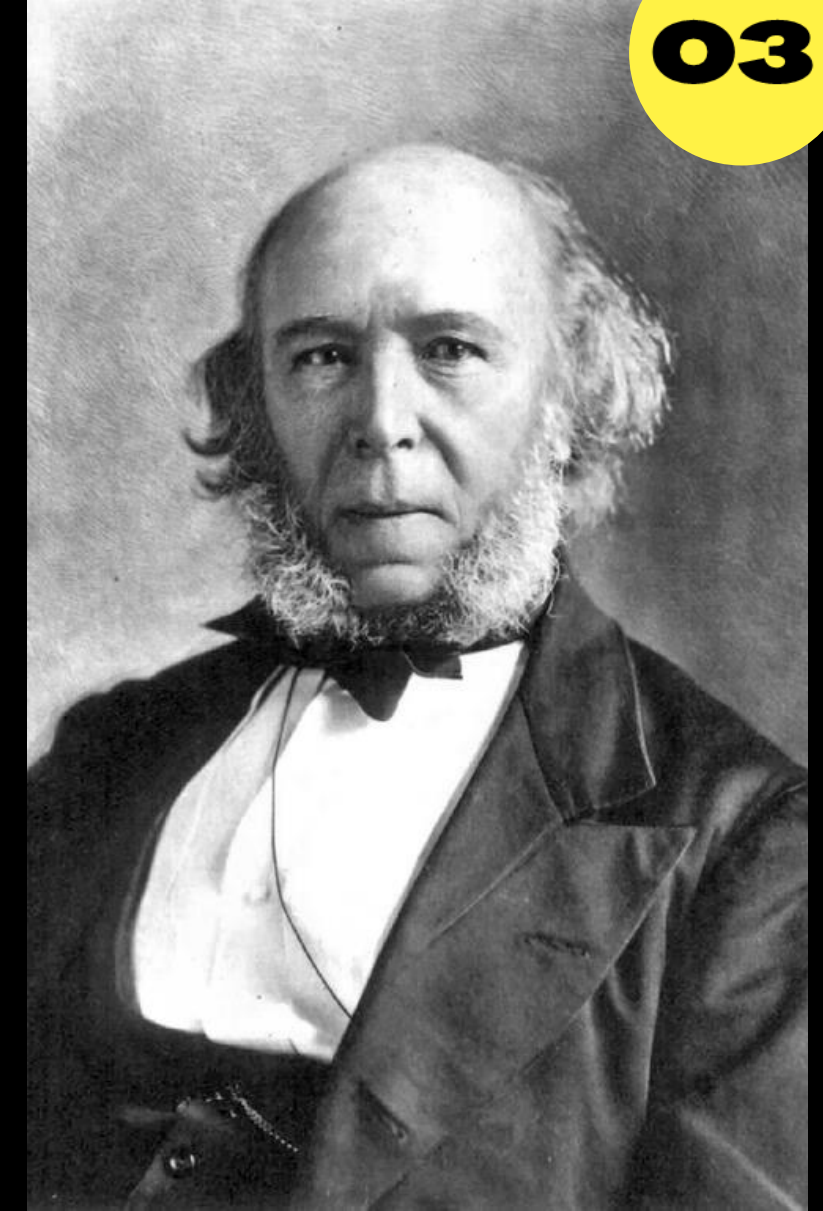
Hobbes

Els éssers humans estableixen un contracte social a través del qual tots els individus renunciïn a alguns drets del seu propi interès.

02

03

Spencer

El conflicte i la lluita són fenòmens naturals i centrals en la vida social humana.

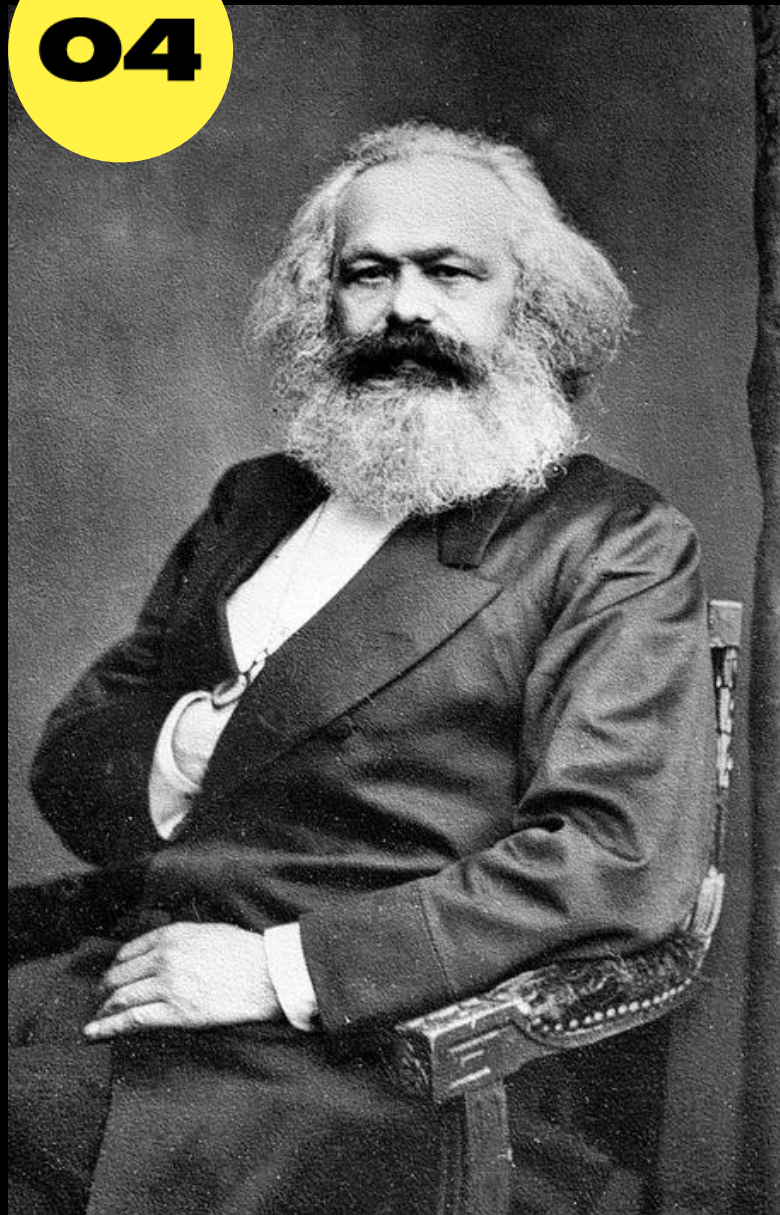
NOTES

Maquiavel va abordar la naturalesa humana en relació amb el conflicte en les seues obres en oferir una perspectiva realista i pragmàtica sobre com els líders han d'entendre i manejar els conflictes en l'àmbit polític. Maquiavel considerava que la naturalesa humana és ambivalent, amb inclinacions tant altruistes com egoistes. Reconeixia que les persones podien ser virtuoses i cooperatives en unes certes circumstàncies, però també eren propenses a la competència, a la lluita pel poder i al conflicte.

Hobbes proposa que en un estat de naturalesa, sense lleis ni autoritats, els éssers humans estan en conflicte constant a causa de la cerca dels seus propis interessos i desitjos. La competència per recursos limitats i la desconfiança mútua condueixen al conflicte i la inseguretat. Per a escapar de l'estat de naturalesa caòtic, Hobbes argumenta que les persones acorden crear un govern central o Leviatan (nom de la seua obra) que impose l'ordre i mantinga la pau. Aquest poder centralitzat s'estableix per a evitar la guerra constant i la lluita pel poder. Hobbes proposa un contracte social implícit en el qual les persones cedeixen part de la seua llibertat individual i poder al Leviatan a canvi de seguretat i protecció. Aquest contracte estableix la base per a la formació de la societat.

Herbert Spencer, considerat un dels pares del darwinisme social, va fer aportacions notables a la teoria del conflicte a través de l'enfocament evolutiu i l'aplicació a la societat. Basant-se en la teoria de l'evolució de Darwin, Spencer va argumentar que les societats humanes també evolucionen a través d'una lluita competitiva per la supervivència i els recursos. Va destacar la importància de la competència i la selecció natural en la formació d'estructures socials i culturals. El seu concepte de *laissez faire* advocava perquè el govern no interferira en la societat, argumentant que la competència natural portaria al progrés. No obstant això, les seues idees també van provocar crítiques per la interpretació simplista de l'evolució social i perquè justificaven desigualtats socials. Malgrat això, les aportacions de Spencer van influir en la comprensió de com el conflicte i la competència modelen les dinàmiques socials i l'evolució de les institucions.

04

Marx

El conflicte en la família és un reflex del conflicte de classes en la societat, i no hi hauria cap raó per a mantindre o generar conflictes si hi haguera una sobreabundància de recursos.

Simmel

Conflicte com un procés constant de forces associatives i dissociatives que proporcionen unitat i coherència a la societat. El matrimoni i la família són estructures socials clarament diferents amb propietats socials diferents.

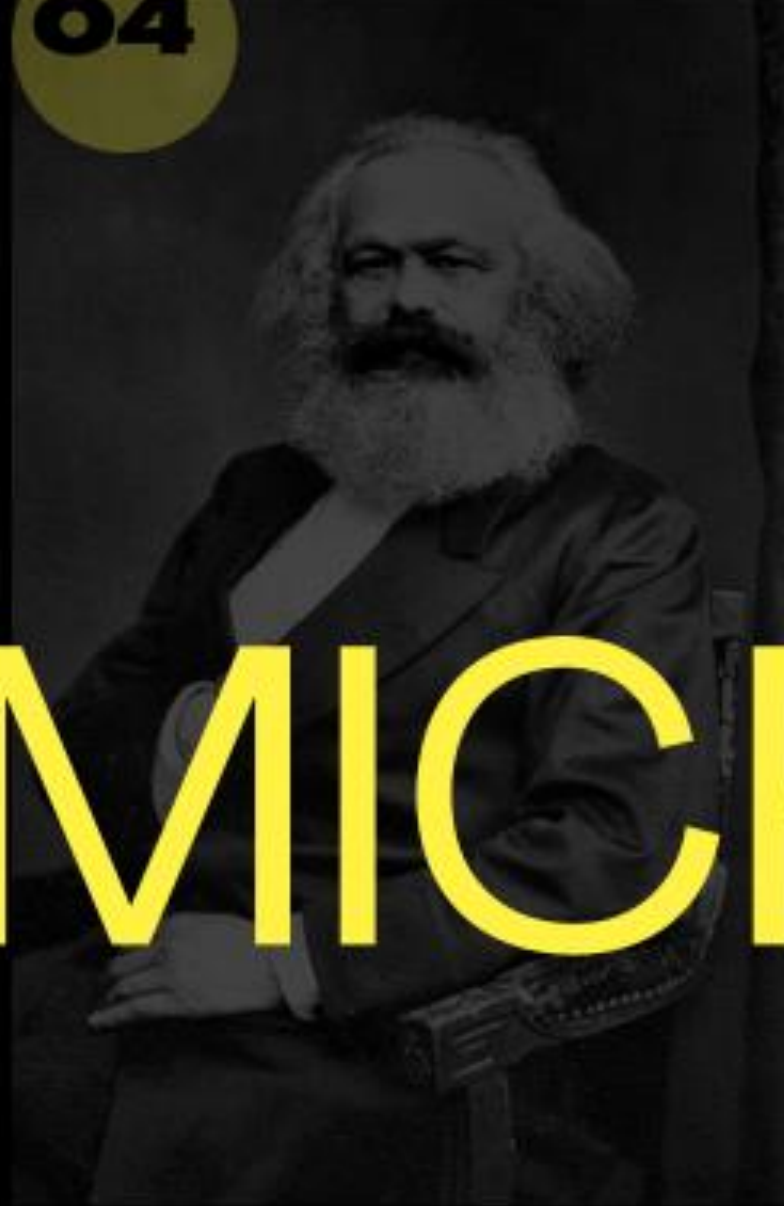
05

NOTES

Karl Marx, influent filòsof i sociòleg, va fer aportacions fonamentals a la teoria del conflicte en analitzar les dinàmiques de poder, d'exploració i de desigualtat en la societat capitalista. El seu enfocament en la lluita de classes com a motor del canvi social va destacar la manera com els interessos econòmics divergents entre la burgesia i el proletariat condueixen a un conflicte inherent en l'estructura social. Marx sostenia que el sistema capitalista perpetua l'exploració i l'alienació dels treballadors i provoca tensions que eventualment podrien portar a la revolució i a l'establiment d'una societat comunista sense classes. La seua anàlisi subratlla la manera com les condicions econòmiques i les relacions de producció modelen el conflicte i l'estructura social. Encara que el seu enfocament va ser criticat i adaptat al llarg del temps, les aportacions de Marx ressalten la importància de les tensions econòmiques i les desigualtats en la comprensió dels conflictes socials i les dinàmiques de poder.

Georg Simmel, sociòleg alemany, va contribuir significativament a la teoria del conflicte explorant la manera com les interaccions socials i les dinàmiques individuals donen forma a la societat. Va destacar el conflicte com una força central en la vida social i argumentava que les tensions i els contrastos entre grups i persones generen canvis i desenvolupaments socials. Simmel va analitzar com els conflictes poden portar a la diferenciació i la diversificació en la societat, com també a la formació d'identitats i grups.

04

MICRO SOCIAL

Marx

El conflicte a la família és un reflex del conflicte de classes en la societat, i no hi hauria cap raó per a mantindre o generar conflictes si hi haguera una sobreabundància de recursos.

Simmel

Conflicte com un procés constant de forces associatives i dissociatives que proporcionen unitat i coherència a la societat. El matrimoni i la família són estructures socials clarament diferents amb propietats socials diferents.

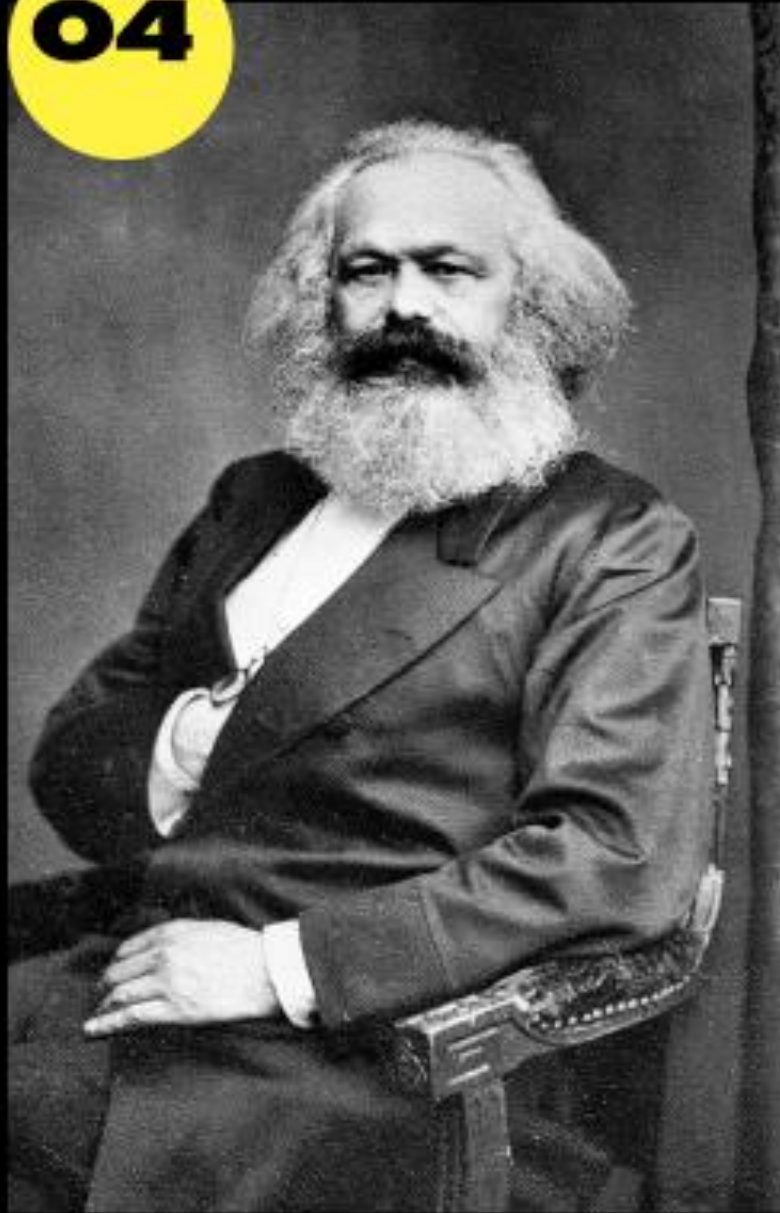

05

NOTES

Enfocament més estructural i microsociològic –que analitza el conflicte en el context de la interacció familiar– i que podria etiquetar-se de més positivista.

04

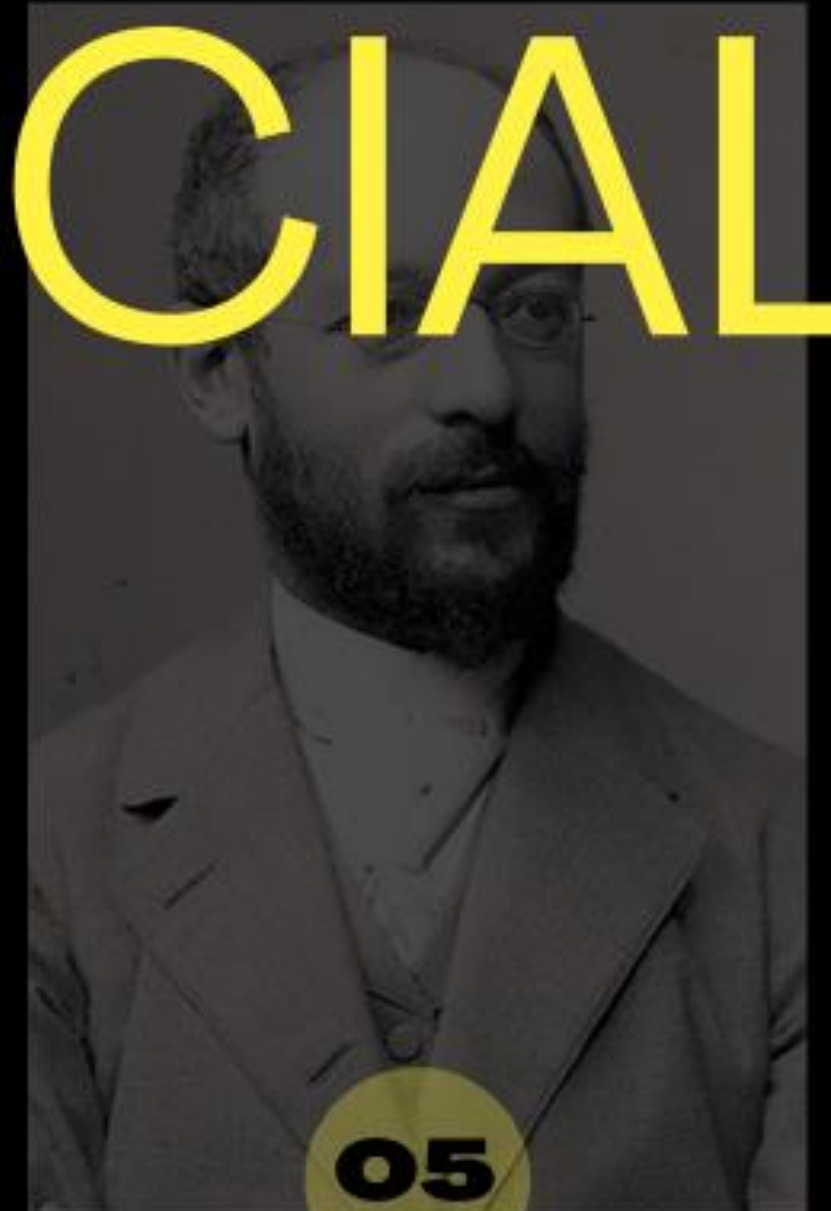
Marx

El conflicte en la família és un reflex del conflicte de classes en la societat, i no hi hauria cap raó per a mantindre o generar conflictes si hi haguera una sobreabundància de recursos.

MACRO

conflicte com un procés de tant de forces socials
dissociatives que proporcionen unitat i coherència a la
societat. El matrimoni i la família són estructures socials
clarament diferents amb propietats socials diferents.

SOCIAL

05

NOTES

Enfocament des del qual es consideren les interaccions familiars internes com una part de processos socials més amplis. Es tracta d'una perspectiva més macrosocial que inclou els aspectes més crítics de la teoria, de caire postpositivista, i que s'integra en les teories crítiques i els enfocaments feministes.

01

Els éssers humans estan fonamentalment motivats pel seu propi interès.

02

El conflicte és endèmic en els grups socials.

03

El conflicte és inevitable entre els grups socials.

Què és el *conflicte*?

Francisco Goya, *Duel a garrotades*.

“

Confrontació entre individus o grups motivada per l'escassetat de recursos, significats controvertits, objectius incompatibles o per una combinació d'aquests motius.

Sprey

Objectius

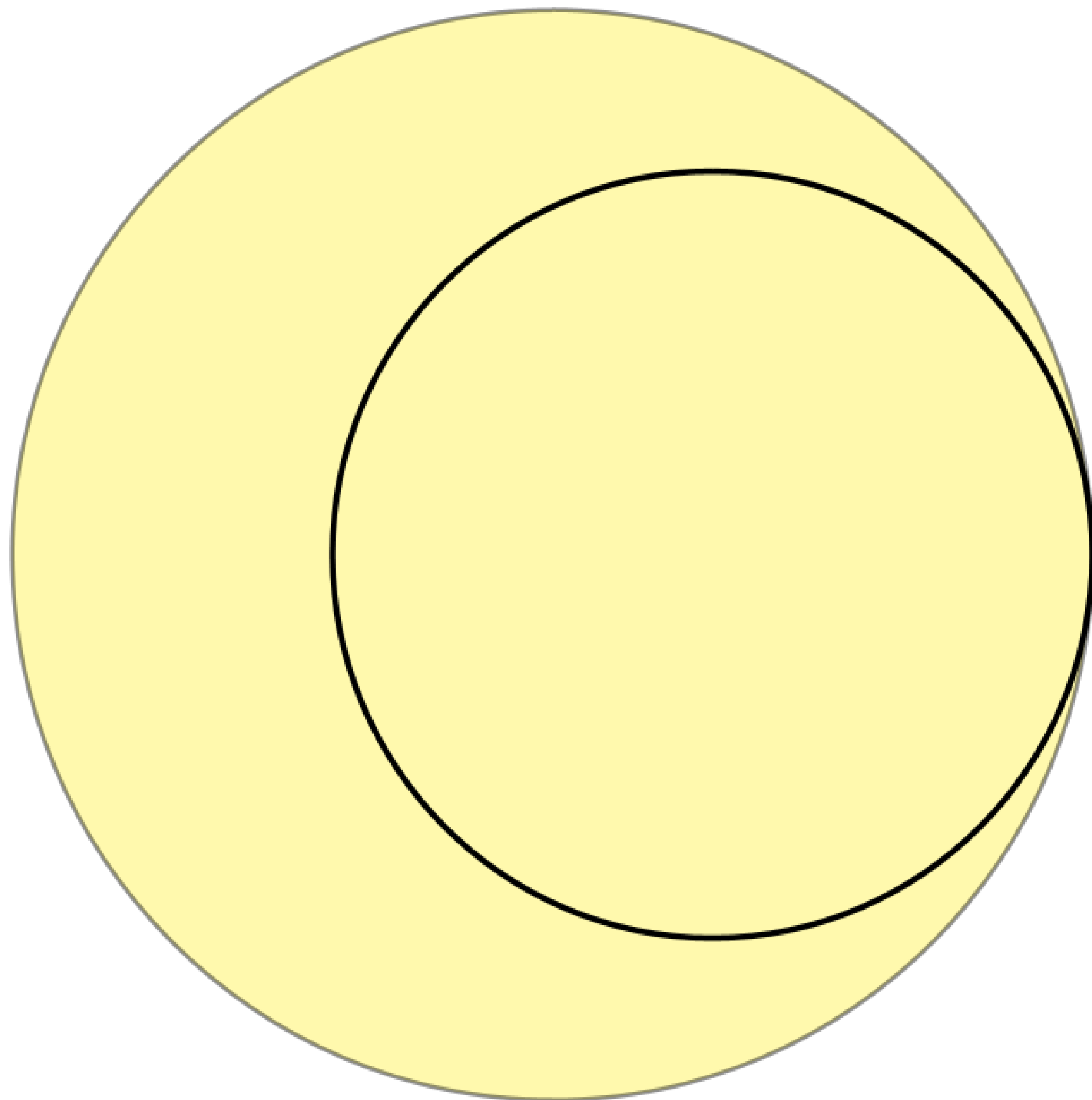
Recursos

NOTES

Conflicte d'objectius diferents: en aquesta mena de conflicte, les persones o grups tenen metes i desitjos diferents que poden ser fins i tot contraris. Per exemple, imagina que tu i el teu amic voleu decidir a quin joc jugueu: tu prefereixes el futbol i el teu amic prefereix el bàsquet. Tots dos teniu objectius diferents, cosa que pot generar discussions o desacords.

Conflicte per recursos limitats: ací, les persones o els grups competeixen per una cosa que és limitada i no n'hi ha per a tots. Per exemple, si només hi ha un tros de pastís i unes quantes persones volen menjar-se'l, hi haurà un conflicte perquè tots volen el mateix recurs (el pastís) però no n'hi ha prou per a tots. Això pot provocar disputes o baralles per a obtenir aquest recurs limitat.

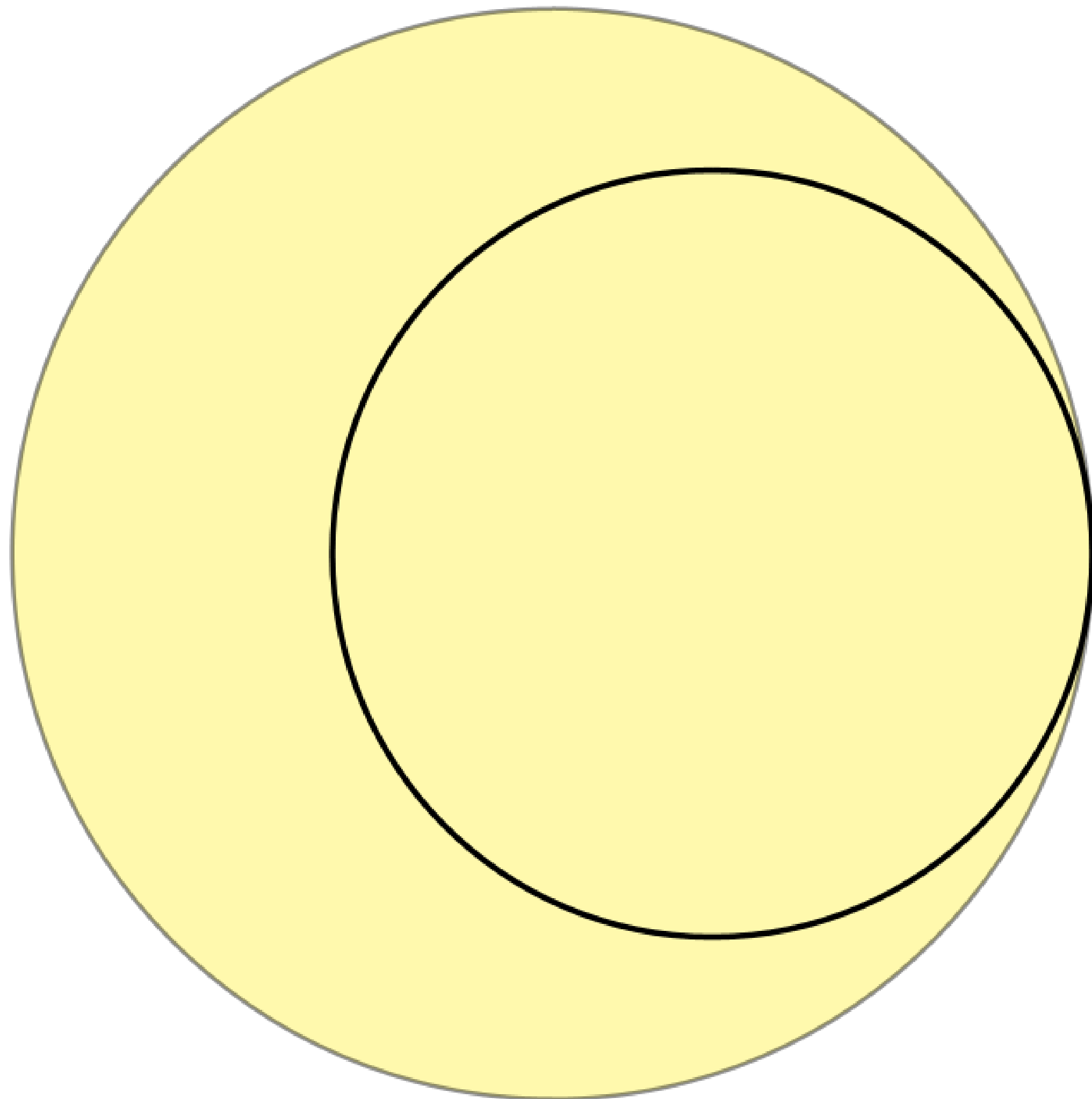
En resum, en el primer tipus de conflicte es tracta de tenir metes diferents, mentre que en el segon tipus es tracta de competir per recursos limitats. Els dos tipus de conflicte poden ocórrer en diferents situacions i poden causar tensions entre les persones involucrades.

El conflicte no
ocorre
aïlladament,
sinó dins d'una
estructura.

NOTES

En el context d'un conflicte, l'estructura es refereix a com estan organitzades les parts involucrades en el conflicte i com interactuen entre si. Aquesta organització pot ser influenciada per diversos factors, com les regles socials, les normes, la distribució de recursos i les relacions entre les persones o els grups en conflicte.

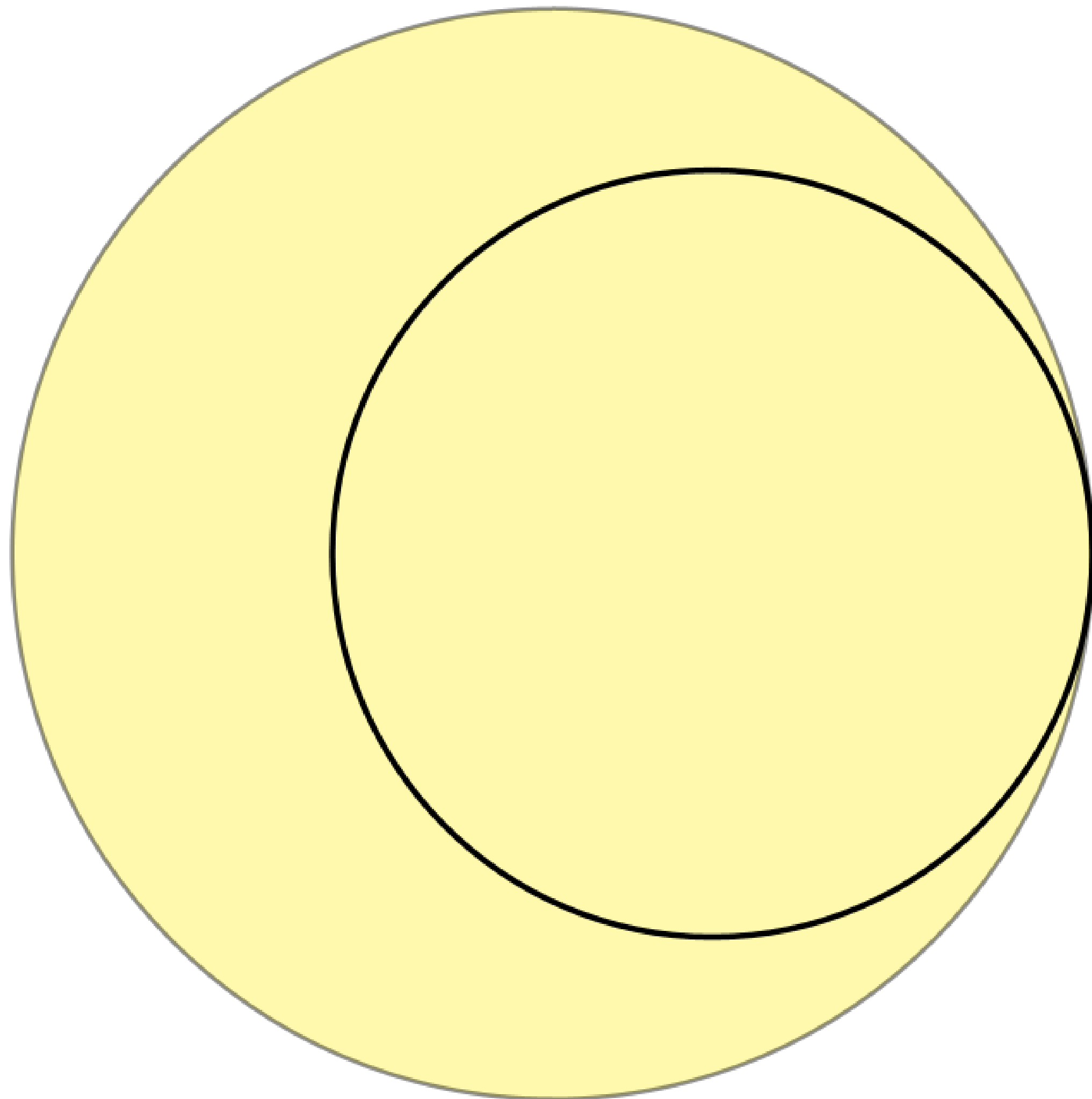

El conflicte no
ocorre
aïlladament,
sinó dins d'una
estructura.

ESTRUCTURA DE SITUACIÓ

NOTES

Estructura de situació: es refereix a la manera com s'organitza una situació en termes de competició o cooperació. Imagina que hi ha un grup d'amics que juguen a un cert joc. Si el joc té regles que fan que només una persona guanyi i les altres perdin, és una estructura competitiva. Però si el joc té regles que permeten que tots guanyin junts, és una estructura cooperativa.

El conflicte no
ocorre
aïlladament,
sinó dins d'una
estructura.

ESTRUCTURA DE SITUACIÓ

**ESTRUCTURA DE
GRUP/SOCIAL**

NOTES

Estructura de grup o estructura social: ací es tracta de com s'organitza un grup en termes de grandària i característiques dels membres. Si un grup és gran, és probable que manege el conflicte de manera diferent que un grup menut. A més, la distribució de recursos pot estar relacionada amb l'edat o el sexe de les persones del grup. Per exemple, en una família, les funcions, l'organització interna i les interaccions poden causar conflictes i poden ser influenciades per l'edat (p. e., els pares solen prendre les decisions, els germans majors solen *guanyar* les discussions, o a l'inrevés) o pel sexe (p. e., el pare té més autoritat que la mare).

Això últim depèn molt no sols de les normes socials i culturals, sinó de les mateixes normes, actituds i rols que *performe* la família (vegeu el concepte de *performativitat* de Judith Butler).

Adultocentrisme

El adultisme o adultocentrisme és una idea bastant escampada per la qual es valora més a les persones adultes de més edat que no les joves, adolescents o infants. Això té conseqüències perilloses, com la creença que les persones majors tenen poder sobre les que estan en la infantesa o joventut i poden fer ús d'aquest.

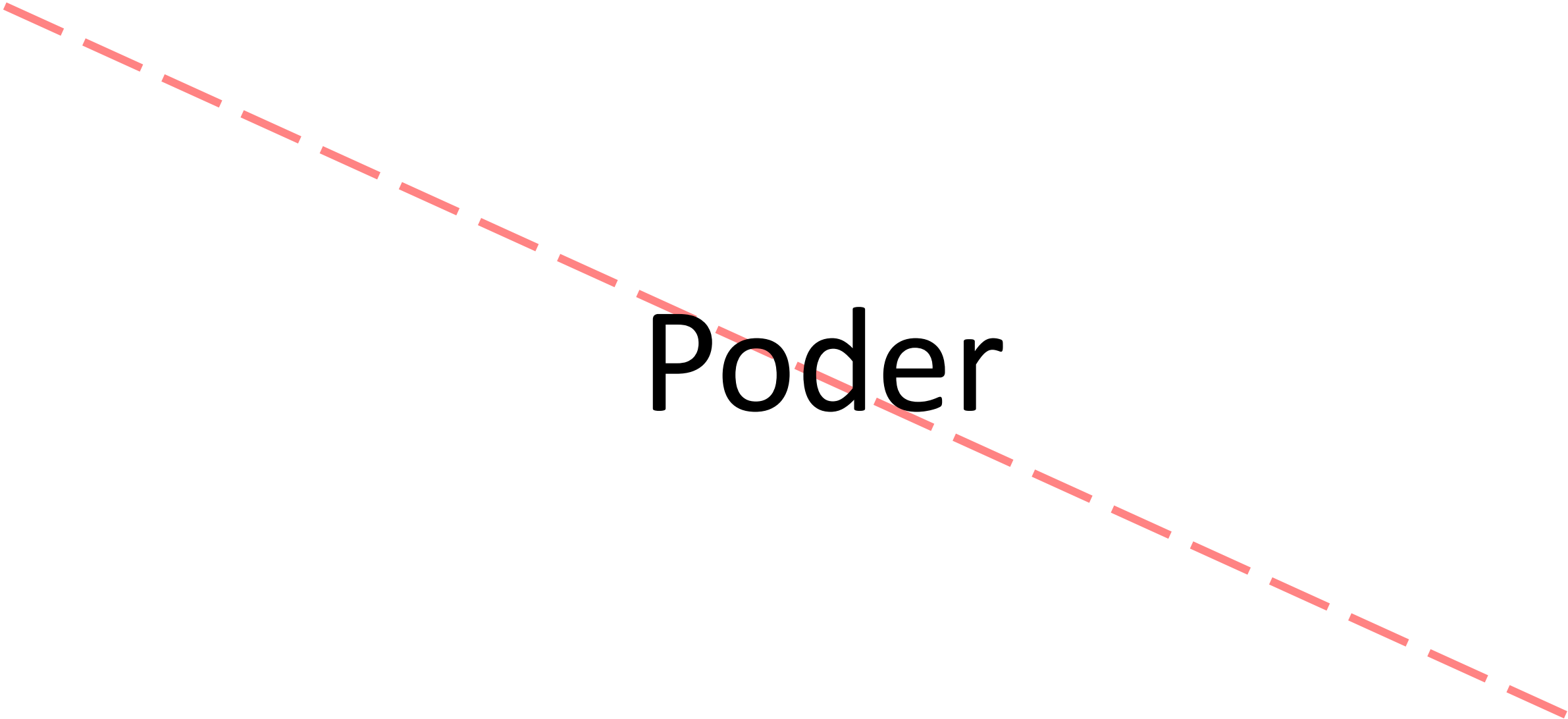
The image is a screenshot of a news article from the website elDiario.es. The article is titled "Isa Duque: 'Tenemos los mismos prejuicios sobre la Generación Z que ya tenía Aristóteles sobre la juventud'". The author is identified as "Psicóloga". The article text discusses the challenges of Generation Z, mentioning economic and social crises and the impact of the pandemic. Below the main text, there are social media sharing icons for Facebook, Twitter, and Telegram. A photograph of Isa Duque is shown, along with a caption: "Isa Duque, conocida como La psico Woman, acaba de publicar 'Acercarse a la Generación Z'". To the right of the main article, there are several smaller article teasers with titles like "El mapa de un verano de calor récord", "Victoria Olivero", and "Los Franco mandan".

https://www.eldiario.es/sociedad/isa-duque-prejuicios-generacion-z-tenia-aristoteles-juventud_128_9091278.html

Recursos

Poder

Autoritat

NOTES

DEFINICIONS

1. Recurs

Els recursos inclouen tots aquells coneixements, habilitats, tècniques i materials que estan a la lliure disposició d'una persona o d'un grup.

2. Poder

El poder és l'habilitat d'un individu o grup per a exercir un control efectiu sobre els altres i sobre les coses.

Els recursos proporcionen el potencial per al poder.

En una família, normalment els pares tenen la màxima quantitat de recursos (p. e., casa, diners, coneixement...), la qual cosa, sumada a les normes socials (vegeu el concepte d'autoritat) els situa en una posició que potencia el seu poder.

3. Autoritat

Tipus de recurs que es construeix d'acord amb el sistema normatiu d'una cultura específica.

En una família, els pares generalment tenen autoritat sobre els fills a causa de les normes culturals i les responsabilitats parentals. Els xiquets accepten la seua autoritat a fi de mantenir l'harmonia a casa.

CONFLICTE

Com a resultat, en la família hi ha diferències entre els membres respecte a la possessió de recursos. Aquesta desigualtat porta al conflicte en la mesura que les normes internes de la família són competitives en lloc de cooperatives.

Recordeu els estils parentals? Quina diferència hi havia entre l'estil democràtic i autoritari? Com explicaries aquesta diferència d'estil parental des de la perspectiva del conflicte?

El cas de la dona:

Evolució i perspectiva de gènere

NOTES

Al llarg de la història, el paper de la dona ha experimentat una evolució en relació amb els conceptes de recursos, poder i autoritat, des de situacions de desigualtat fins a avanços cap a l'equitat.

En el passat –i encara en el present en algunes realitats–, les dones tenien accés limitat a recursos educatius i econòmics. Això les deixava en una posició de desavantatge en comparació dels homes, la qual cosa afectava la seua capacitat per a influir i prendre decisions importants en la societat i en la família. Les normes culturals i religioses han conferit històricament, al seu torn, autoritat als homes com a líders en la família, la comunitat i les institucions.

En general, l'evolució del paper de la dona en relació amb recursos, poder i autoritat ha sigut un procés d'avanç cap a la igualtat de gènere. No obstant això, encara hi ha desafiaments i disparitats en moltes parts del món, cosa que subratlla la importància de continuar treballant per una societat més equitativa.

Negociació i consens

- Interdependència
- Famílies democràtiques i igualitàries
- Afavoreixen a la persona amb més recursos
- Solucions imperfectes

NOTES

La negociació és una manera de manejar el conflicte que implica que les dues parts oferisquen alguna cosa, és a dir, que hi ha una relació d'interdependència en què les parts implicades tenen algun element –recursos– per a aportar a l'altra part a fi d'aconseguir un cert objectiu. Per això la necessitat d'interdependència. Si no es necessitara l'altra part, no hi hauria negociació.

Una altra característica del context de la negociació és l'equitat (o pretensió d'equitat i igualtat) entre les parts. De nou, si no n'hi haguera, s'imposaria directament la decisió de la part amb més poder o autoritat. Es parla també de *pretensió d'equitat* atès que sovint no n'hi haurà a nivell real (i. e., diferència de poder). Cal entendre que la negociació és un procés que per si mateix està esbiaixat i tendeix a afavorir la part negociadora que té més recursos, que té més per a aportar i amb què pot negociar, i per això no és sorprenent que la negociació vaja al seu favor.

És important entendre que la negociació i el consens com a tal no eliminen el conflicte *per se*, sinó que l'apaivaguen o el disminueixen i fan que la solució trobada porte a una situació més acceptable per a les dues parts, però mai –o quasi mai– serà una solució perfecta per a les parts negociadores.

EXEMPLE

Pares i fill adolescent negocien l'hora de tornar a casa un divendres a la nit.

Els pares, en general, tenen més poder i autoritat, però tot i així saben que necessiten negociar una solució amb la qual el fill també estiga d'acord. Podríem dir que el recurs que el fill té per a oferir és l'obediència, el compromís o la responsabilitat de complir el pacte, i per això si no es té en compte en la negociació i els pares imposen l'horari que volen, el fill podria no complir-lo.

Així i tot, els pares tenen més recursos en aquesta situació per a castigar el fill si no compleix l'horari, però decideixen evitar aquesta situació per a arribar a un consens. Com que ells són la part amb més poder en la negociació, la solució els serà més favorable. L'hora a què volien que tornara era a les onze de la nit, però han cedit a deixar-lo tornar a les dotze, que continua estant més prop del que volien ells que no del que volia el fill (les dues de la matinada).

“

Els processos familiars no estan implicats en l'abolició de les diferències existents, sinó en la gestió d'aquestes diferències d'una forma efectiva.

Sprey

NOTES

És essencial entendre que el conflicte és una constant inherent als grups socials, incloent-hi les famílies. En aquest sentit, l'enfocament principal en estudiar grups com la família radica en com gestionen el conflicte.

Aquesta perspectiva considera que el conflicte és una realitat normal i esperable en la dinàmica familiar, atès que els individus tenen diferents perspectives, valors i interessos. No obstant això, l'atenció es dirigeix cap al fet de com s'aborda i es gestiona aquest conflicte. Es podria pensar en la família com un sistema en què els membres són com engranatges que, encara que poden experimentar friccions, necessiten treballar junts de manera harmoniosa per al funcionament efectiu del sistema.

En aquest context, professionals com els terapeutes familiars exerceixen un paper fonamental. Ajuden els membres de la família a desenvolupar habilitats de comunicació, a expressar els seus punts de vista de manera respectuosa i a arribar a solucions consensuades. Es busca promoure una dinàmica en la qual el conflicte es convertisca en una oportunitat per al creixement i la comprensió mútua, en lloc d'una font de tensió i ruptura.

Basat en Gracia, E. i Lila, M. (2010). *Familias: una perspectiva psicosocial*. València: CSV.

Teoria Sistèmica

2023-2024

Magy García Senlle
Departament de Psicologia Social

El tot és major que la
suma de les parts

Aristòtil

**Un sistema
enfrent del
reduccionisme**

NOTES

El naixement de la teoria general de sistemes cal contextualitzar-lo en un moment en què comencen a qüestionar-se els supòsits de la tradició reduccionista-mecanicista de la ciència. Els models mecanicistes comencen a veure's inadequats per a explicar resultats experimentals cada vegada més complexos i insuficients.

Podria dir-se que la teoria de la relativitat d'Einstein –que enderroca la idea d'un punt de referència objectiu o absolut– i la mecànica quàntica –que introdueix la indeterminació i la subjectivitat en la mesura– escriuen l'epitafi de la concepció causal lineal.

Sistema *total* i no
entitats independents

NOTES

Es deriven tres axiomes, idees fonamentals, d'aquest canvi de perspectiva pel que fa a com s'han d'entendre els fenòmens –cosa que inclou el comportament social i familiar.

En primer lloc, la idea base de la teoria sistèmica, com ja s'ha plantejat, és que hem d'estudiar els fenòmens com un sistema total i no com a entitats independents (i. e., el tot vs. les parts).

Complexitat *organitzada*

NOTES

En segon lloc, dins dels sistemes hi ha un ordre condicionat per les relacions entre els seus elements. Per tant, els sistemes són complexos i jerarquitzats, i és important estudiar i analitzar les interrelacions entre i intra –tant dins del mateix sistema i la seua relació amb els seus subsistemes, com fora–, i la relació del sistema amb altres sistemes.

Activitat *autodirigida* vs.
Reactivitat

NOTES

D'altra banda, des d'aquesta perspectiva també posaran l'accent a diferenciar l'activitat autodirigida de la reactivitat. Això implica que els sistemes vius no són únicament objectes passius que reaccionen a l'entorn, sinó que també són agents actius que participen en accions planificades per a aconseguir uns certs objectius.

En el context d'aquesta idea, l'*activitat autodirigida* es refereix a les accions que un sistema viu realitza de manera conscient i amb una intenció específica (p. e., una família planifica conjuntament un viatge). D'altra banda, la *reactivitat* es refereix a la capacitat d'un sistema viu per a adaptar-se i ajustar-se als canvis en l'entorn (p. e., un dels membres de la família perd la faena i han d'adaptar-se a la nova economia).

Encara que l'activitat autodirigida és fonamental, els sistemes vius també han de ser capaços de reaccionar als canvis imprevistos en l'entorn per a mantenir l'equilibri i la funcionalitat.

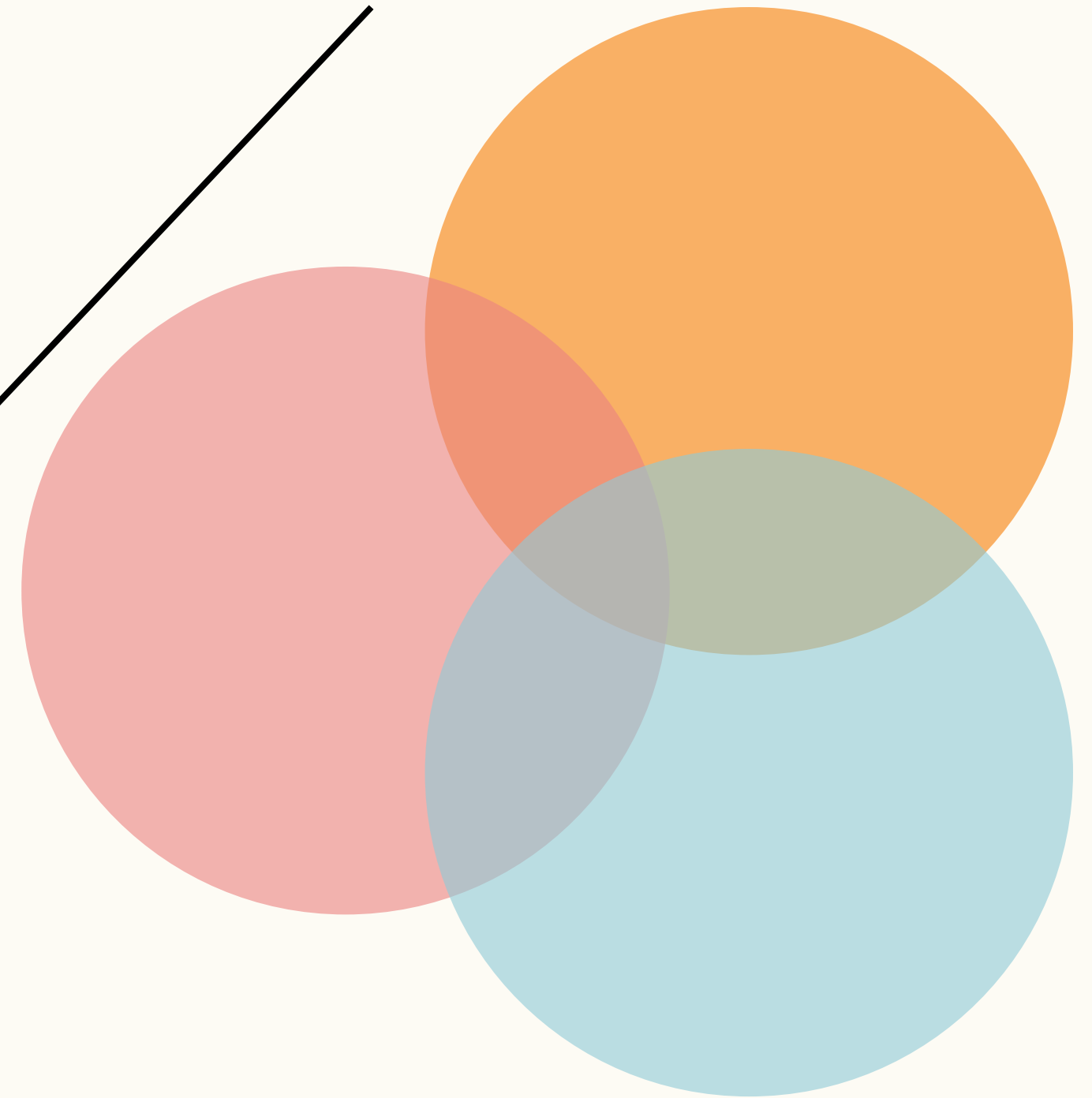
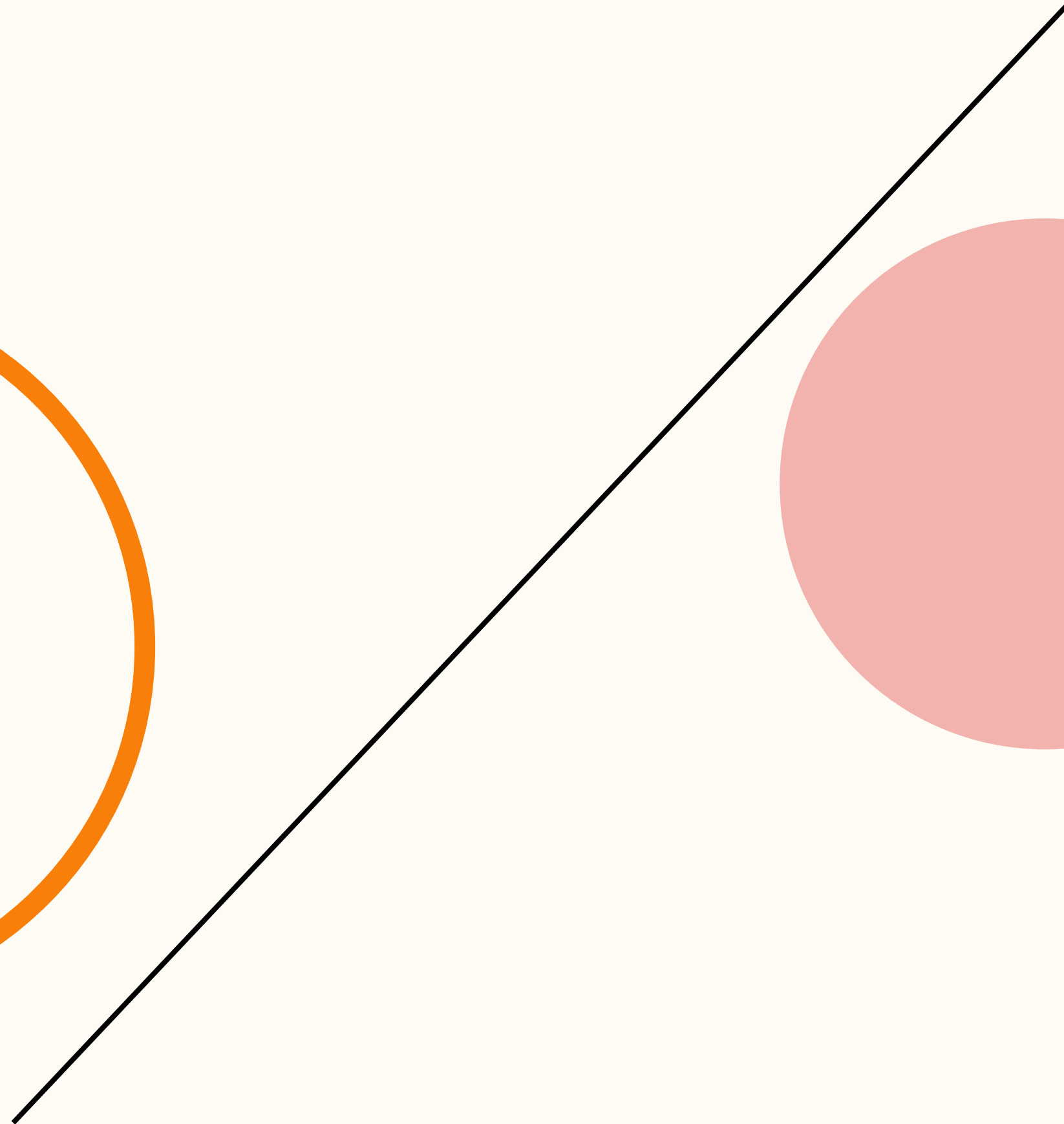
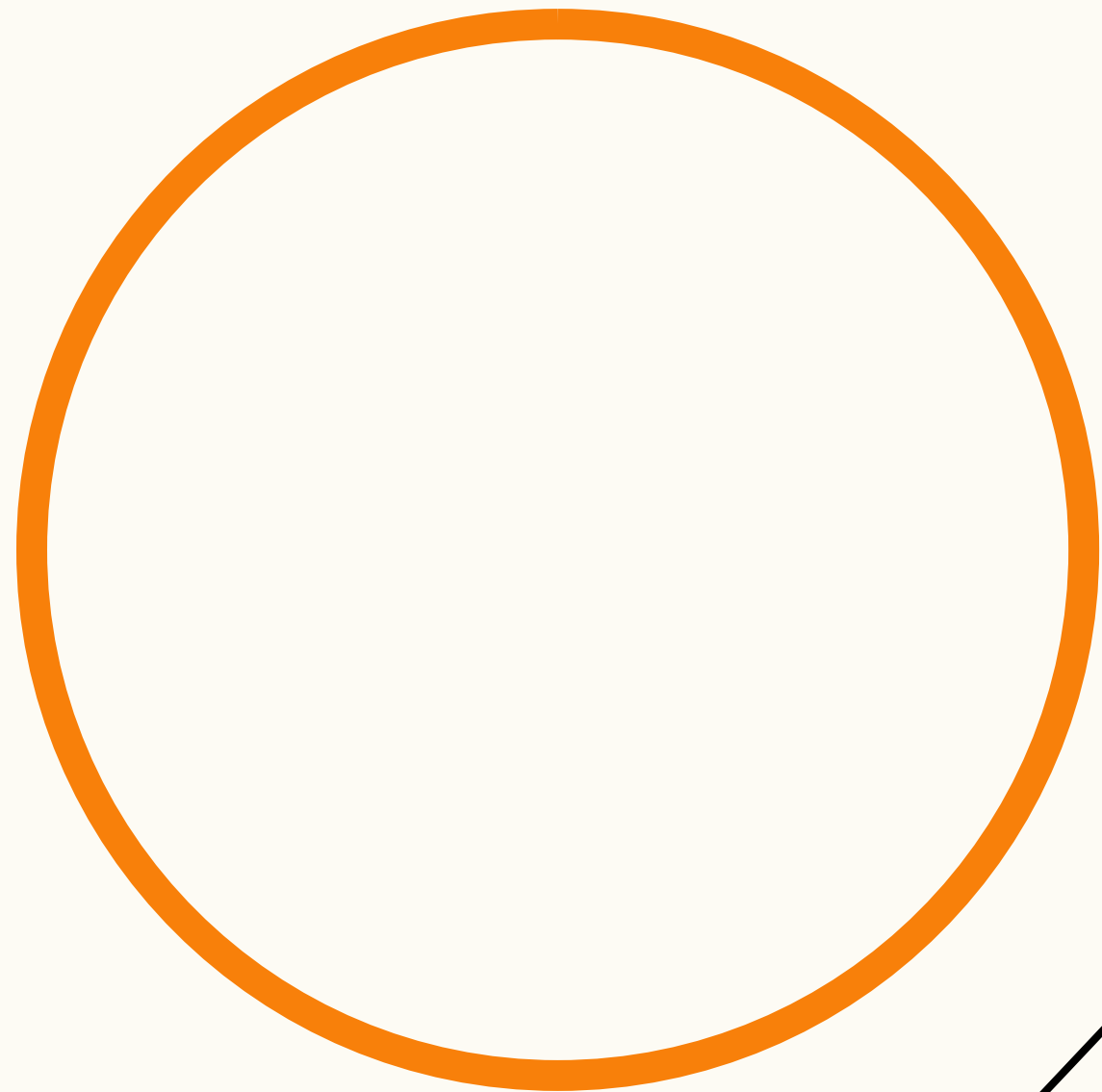
Sistema · Retroalimentació · Entropia · Homeòstasi · Morfogènesi · Delimitació

Sistema · Retroalimentació · Entropia · Homeòstasi · Morfogènesi · Delimitació

Tancat

Obert

NOTES

SISTEMA

Conjunt d'objectes i relacions entre aquests objectes i els seus atributs.

Tipus de sistemes

- a)* Tancats. Aquells en què no hi ha importació ni exportació d'energia o informació amb el medi extern.
- b)* Oberts. Aquells en què es produeix un intercanvi de matèria, energia o informació amb el medi extern. Tots els éssers vius i totes les agregacions d'éssers vius (grups) són, per tant, sistemes oberts.

Totalitat

El sistema transcendeix les característiques individuals dels elements que l'integren; no es tracta d'un sumatori de components.

Per tant, **tot canvi en una de les parts afecta les altres**, hi influeix i fa que el sistema canvie, encara que aquestes altres parts no vulguen.

Auto-organització

Capacitat que té un sistema de modificar les seues estructures quan es produeixen canvis en el medi.

La capacitat que té un sistema de sobreviure, és a dir, de mantenir-se com una unitat coherent, és determinada en gran manera per la **capacitat que té d'aprendre a canviar** la seua organització lògica interna.

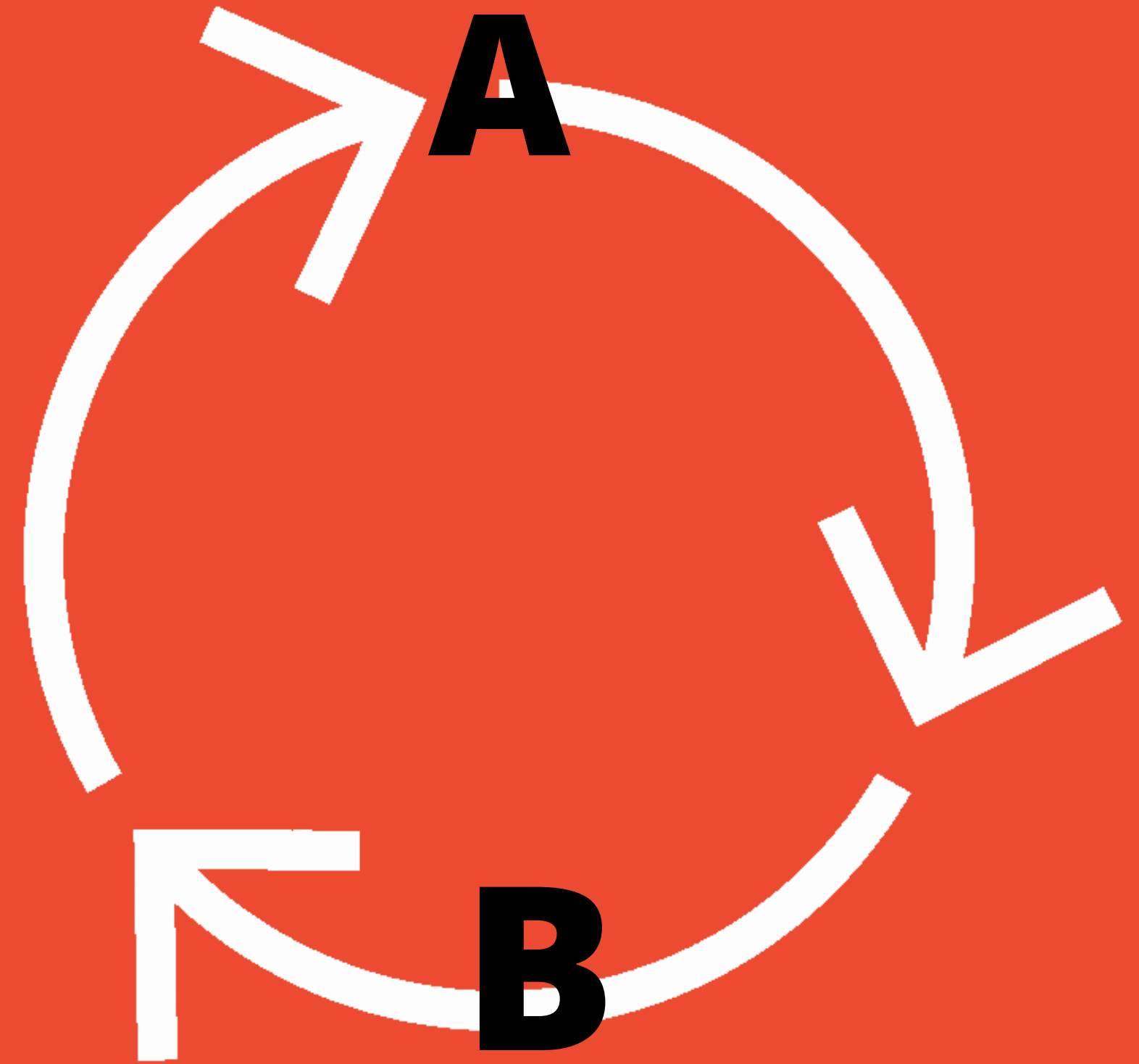
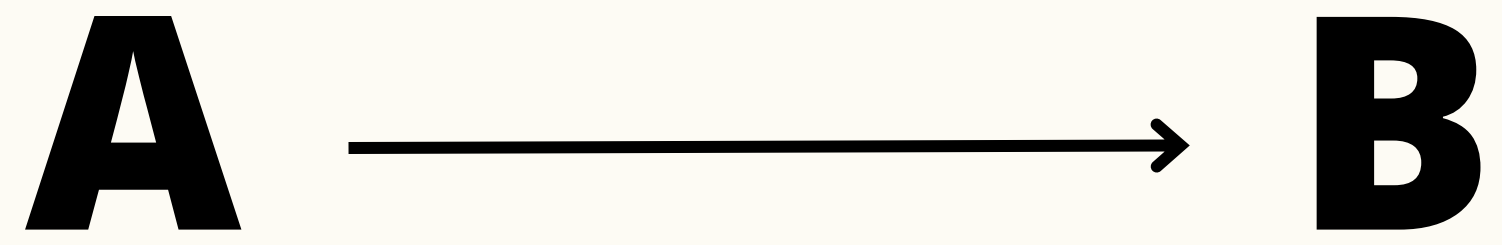
Equifinitat

Capacitat d'aconseguir el mateix estat final o resultat desitjat a través de diferents trajectòries o processos.

Un sistema **no és determinat únicament per les condicions inicials**, sinó que pot ser influenciat i modelat per diversos factors i camins al llarg de la seua evolució.

Sistema · **Retroalimentació** · Entropia · Homeòstasi · Morfogènesi · Delimitació

RETROALIMENTACIÓ

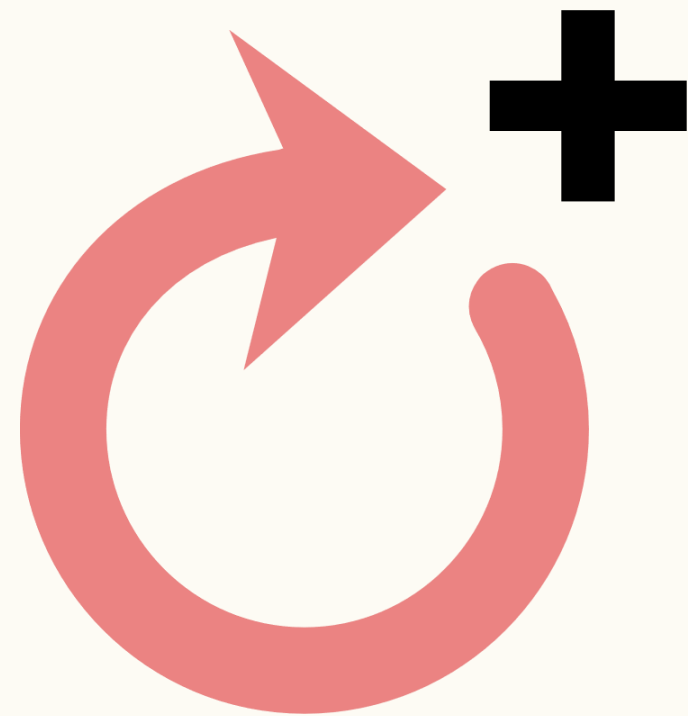
Informació dels efectes que les seues accions, les del sistema, tenen sobre l'ecosistema/entorn.

Amb aquest concepte no sols s'assumeix que la conducta de A és conseqüència de la conducta de B, sinó que els comportaments es relacionen de forma circular.

Mentre que en la causalitat lineal se segueix una seqüència unidireccional en què una causa produeix un efecte, en la causalitat circular es reconeix que les relacions entre les parts d'un sistema són interdependents i que els efectes poden retroalimentar-se per a influir novament en les causes.

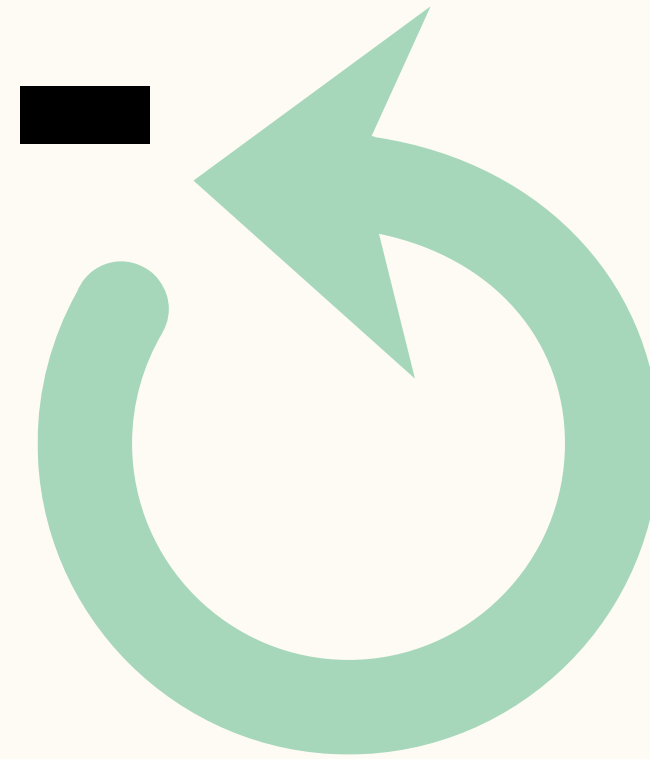
Per exemple, en una família, considerem el cas en què un dels membres mostra irritabilitat. En una concepció lineal, podríem atribuir aquesta irritabilitat a un fet particular, com un mal dia en la faena. No obstant això, des de la perspectiva de la causalitat circular i la retroalimentació, podríem adonar-nos que la irritabilitat del membre de la família també pot influir en la dinàmica familiar i en la manera com altres membres interactuen amb ell. Aquestes interaccions familiars al seu torn podrien afectar el seu estat emocional i es crearia un cicle de retroalimentació en què la irritabilitat i les interaccions familiars s'influeixen mútuament.

Positiu

- Pèrdua d'estabilitat i d'equilibri.
- Canvis i adaptacions a noves situacions.
- Permanència d'identitat del sistema.

Negatiu

- Evitar canvis indesitjats.
- Manteniment de l'homeòstasi.

Evolutiu

- Caos que acaba en ordre.
- Canvi discontinu, 180°.

RETROALIMENTACIÓ POSITIVA

Permet incorporar al sistema conductes noves que poden usar-se potencialment per a adaptar-se a circumstàncies canviants. Aquesta mena de retroalimentació porta al canvi, a la pèrdua d'estabilitat o d'equilibri.

Per a aconseguir aquest objectiu, el sistema crea nous mecanismes que serveixen de base per a mantenir el nou equilibri (creixement i expansió), sense que per això perdi la identitat original.

Per exemple:

En una família on els membres busquen adaptar-se a una nova rutina d'horaris i d'activitats a causa de circumstàncies canviants, com un canvi de feina d'un dels pares, la retroalimentació positiva permetria la incorporació de noves conductes i patrons en la dinàmica familiar. A mesura que cada membre s'ajusta als nous horaris i responsabilitats, es creen noves maneres d'interactuar i cooperar per a mantenir l'equilibri en la família. Encara que això pot portar a moments d'estrès i desequilibri temporal, el sistema familiar adopta noves rutines i estratègies per a adaptar-se a la nova situació, la qual cosa eventualment condueix a un nou equilibri i creixement en la dinàmica familiar.

RETROALIMENTACIÓ NEGATIVA

Accions per a evitar qualsevol desviació del curs desitjat. Una retroalimentació negativa serveix per a mantenir l'homeòstasi actual del sistema sense introduir-hi cap canvi.

Per exemple:

En una família que busca mantenir l'harmonia i la pau a la llar, la retroalimentació negativa seria evident quan els membres evitaren qualsevol comportament que pugui crear conflictes o tensions. Per exemple, si un membre de la família nota que les seues opinions polítiques difereixen de les d'altres membres i sap que això pot provocar discussions, pot optar per evitar el tema per complet a fi d'evitar el conflicte. En aquest cas, la retroalimentació negativa actua per a mantenir l'homeòstasi en el sistema familiar perquè evita situacions que podrien pertorbar l'equilibri i la convivència pacífica.

En el cas de la retroalimentació negativa, aquesta informació s'usa per a disminuir la desviació de l'eixida respecte a una norma establida, mentre que en el cas de la retroalimentació positiva, la mateixa informació actua com una mesura per a augmentar la desviació de l'eixida.

RETROALIMENTACIÓ EVOLUTIVA

Accions que produeixen estats caòtics que donen origen a l'ordre sense portar el sistema a l'estat anterior.

Canvi espectacular, aparentment discontinu, que s'observa a vegades en la teràpia familiar, per exemple, després d'unes certes intervencions paradoxals. Gir de 180°.

Per exemple:

Imagina una família en què els pares estan preocupats per la falta de comunicació i connexió emocional amb el fill adolescent. Han provat diverses estratègies per a acostar-s'hi, però se senten frustrats perquè sembla que el fill no està interessat a compartir els seus pensaments ni a passar temps amb ells. Decideixen buscar teràpia familiar per a abordar aquesta situació. En un moment donat, el terapeuta suggereix que els pares actuen de manera *contraintuitiva*: en lloc de pressionar l'adolescent perquè compartisca els seus pensaments, els demana que facen una cosa inesperada i que li donen espai per a expressar-se quan ell estiga llest. Això es traduiria a deixar-lo anar més al seu aire i no tractar de buscar espais compartits ni forçar les converses, fins i tot fer la seua vida com a matrimoni pel seu compte (p. e., sopar junts sense estar preocupats de si el fill soparà o no amb ells). Al principi, aquesta intervenció pot provocar desconcert en la família. No obstant això, amb el temps, l'adolescent comença a notar el canvi en l'actitud dels pares i no se sent tant pressionat. Això motiva que comence a obrir-se lentament i a comunicar més els seus pensaments i sentiments.

En aquest exemple, la retroalimentació evolutiva es manifesta a través d'un canvi radical en la manera en què la família es relaciona i es comunica. Encara que inicialment pot haver-hi confusió i caos quan s'introdueixen intervencions paradoxals, aquest procés porta a un gir positiu en la dinàmica familiar i a un nou equilibri en la manera en què interactuen i s'entenen mútuament.

Sistema · Retroalimentació · **Entropia** · Homeòstasi · Morfogènesi · Delimitació

NEGENTROPIA

Entropia Negativa

Tendència a l'ordre, a
buscar l'estabilitat.

Tot sistema tancat està subjecte a entropia, d'acord amb el segon principi de la termodinàmica. Aquest principi ens diu que totes les formes d'organització tendeixen cap al màxim desordre i, per tant, cap a la mort organitzacional. La mort organitzacional es defineix per la quantitat d'entropia introduïda en el sistema, és a dir, la quantitat de desordre.

En els sistemes oberts, com els grups humans, generalment es produeix un procés neguentròpic –contrari a l'entropia– que comporta un augment de l'ordre. Aquest fenomen es produeix en la mesura que aquests sistemes són capaços d'assegurar-se un ordre que els permeti mantenir les seues estructures en funcionament i, així, garantir-se la supervivència en el medi.

Per tant, la neguentropia es pot entendre com una pressió exercida per algú o alguna cosa per a conservar l'ordre dins del sistema.

Negentropy
Entropy

Quan la capacitat del sistema de generar neguentropia és superada constantment per l'entropia introduïda, el sistema es desestabilitza definitivament i augmenta la probabilitat de *mort organitzacional*.

El sistema familiar selecciona la informació que ve de l'exterior, la processa i l'assimila perquè els seus membres facen una gestió òptima de la realitat. La família intenta establir mecanismes d'organització i pautes d'interacció entre els seus membres que els oferisquen un suport òptim.

Traduïm això a una situació familiar...

Imagina una família que ha travessat una sèrie de problemes durant un període prolongat de temps. Han tingut dificultats financeres, conflictes interpersonals i canvis significatius en la dinàmica (p. e., mort d'un dels progenitors). Malgrat els esforços per mantenir-se organitzats i adaptar-se a les circumstàncies canviants, la família constantment viu aclaparada per l'entropia, és a dir, per l'acumulació de desordre i caos en el funcionament intern.

Els membres de la família malden per trobar formes efectives de processar la informació i les experiències que provenen de l'exterior (p. e., un dels fills comença a fer faena a mitja jornada al mateix temps que estudia per a pal·liar els deutes familiars; l'altre germà tracta de passar més temps a casa amb la mare). La comunicació és escassa i conflictiva, cosa que entrebanca la presa de decisions conjuntes. A mesura que intenten establir mecanismes d'organització i pautes d'interacció, els esforços semblen ser insuficients per a contrarestar l'entropia constant que entra al sistema familiar (p. e., continuen arribant factures que no poden pagar, els germans cada vegada passen menys temps junts i discuteixen més per qui està fent malament les coses, la mare cau en una depressió i insisteix que “res no té solució”).

A mesura que la falta de neguentropia persisteix i l'entropia continua augmentant, la família s'enfronta a una desestabilització definitiva (p. e., el germà que ha començat a treballar diu que vol anar-se'n de casa perquè la situació és insostenible per a ell). La capacitat per a mantenir la cohesió familiar, l'harmonia i l'adaptació va afeblint-se pel desordre intern i les tensions creixents. Els rols i les interaccions familiars es tornen cada vegada més disfuncionals i la probabilitat d'una *mort organitzacional* augmenta. En última instància, la incapacitat de crear prou neguentropia per a contrarestar l'entropia constant porta a un estat en què no es pot mantenir el funcionament òptim de la família, cosa que posa en risc la seua supervivència com a sistema familiar.

Sistema · Retroalimentació · Entropia · **Homeòstasi** · Morfogènesi · Delimitació

Sistema · Retroalimentació · Entropia · Homeòstasi · **Morfogènesi** · Delimitació

HOMEÒSTASI

Procés constant de retroacció negativa per a mantenir l'equilibri del sistema.

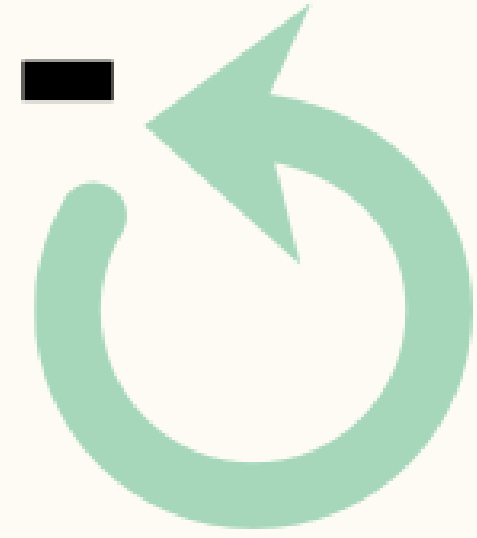
No obstant això, la capacitat d'un sistema complex per a eliminar les pertorbacions i per a mantenir una estructura determinada no és suficient per a sobreviure. El sistema necessita adaptar-se als canvis de l'entorn i evolucionar.

MORFOGÈNESI

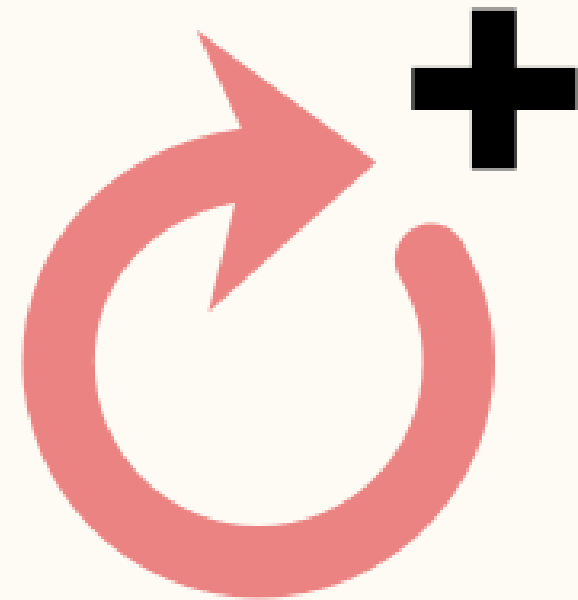
En contraposició a l'homeòstasi, la morfogènesi serien les modificacions i el creixement del sistema.

CANVIS DE PRIMER ORDRE

Homeòstasi

CANVIS DE
SEGON ORDRE

Parlant de canvis dins del sistema, poden ocórrer de dues formes...

a) Canvis de primer ordre: els paràmetres individuals varien de manera contínua, però l'estructura del sistema resta inalterada.

Exemple

Imagina una família en què tots els membres estan acostumats a tenir rols i tasques ben definits. El pare fa faena, la mare s'encarrega de la casa i els fills segueixen una rutina d'estudi ben establida (tots dos estudien una carrera). No obstant això, un dia el pare perd la faena a causa de canvis econòmics en l'empresa. Ara, el pare busca faena de manera contínua i els rols familiars individuals han variat, però l'estructura general de la família resta bàsicament intacta: la mare continua ocupant-se de la casa; el pare no, malgrat passar a casa molt més temps, i els fills continuen dedicant-se només a estudiar. La família emprà la retroalimentació negativa per a equilibrar la desviació introduïda pel canvi, com adaptar-se a noves responsabilitats i ajustar el pressupost familiar. La mare recorre durant un cert temps als seus estalvis i els fills tracten de no tenir més despeses que les necessàries.

Un sistema que només és capaç d'experimentar canvis de primer ordre pot mantenir l'estabilitat en un medi relativament constant gràcies als mecanismes d'homeòstasi. Aquest tipus de canvi es basa en gran manera en la retroalimentació negativa que equilibra les desviacions i manté el sistema en un nivell constant.

No obstant això, quan l'ambient canvia, la capacitat d'adaptació del sistema pot veure's limitada. Com hem dit, l'homeòstasi i la cerca de tornar sempre al punt de partida del sistema, moltes vegades té limitacions, per això la necessitat de...

b) Canvis de segon ordre: el sistema sencer canvia qualitativament i de manera discontinua mitjançant una variació en el conjunt de regles que regeixen l'estructura o l'ordre intern d'aquest sistema.

Això possibilita l'adaptació al canvi que s'ha produït en l'entorn mantenint-ne alhora la coherència i la identitat (retroalimentació positiva).

La morfogènesi només és possible amb canvis de segon ordre, ja que parlem d'un procés d'exploració i generació de noves alternatives i de comportaments més adequats a les circumstàncies canviants, en oposició a la mera utilització de comportaments ja existents.

En conseqüència, amb un canvi de segon ordre el sistema es transforma i mostra un funcionament que no pot entendre's a partir del funcionament anterior.

Exemple:

En aquest escenari, la família considera la pèrdua de la faena del pare com una oportunitat per a un canvi més profund en el seu estil de vida. La mare decideix buscar faena i el repartiment de rols entre pare i mare canvia. El pare és més actiu en les faenes domèstiques. Quan la mare troba faena, de fet, el pes de l'economia recau sobre ella majorment, ja que el pare decideix dedicar-se a impartir alguna classe particular de piano (afició que sempre ha tingut), i el pes de la casa recau en el pare. Per la seua banda, el fill més major proposa anar-se'n a viure amb la xicona amb qui festeja.

Sistema · Retroalimentació · Entropia · Homeòstasi · Morfogènesi · **Delimitació**

DELIMITACIÓ

Els límits o fronteres d'un sistema, que són recognoscibles per les diferents regles de conducta que s'apliquen als subsistemes interns i sistemes externs amb els quals es relaciona, i que indiquen el grau d'obertura del sistema.

Teoria de Sistemes *Familiars*

La família és un conjunt organitzat i interdependent d'unitats lligades entre si per regles de comportament i per funcions dinàmiques en interacció constant entre si i en intercanvi permanent amb l'exterior.

Andolfi

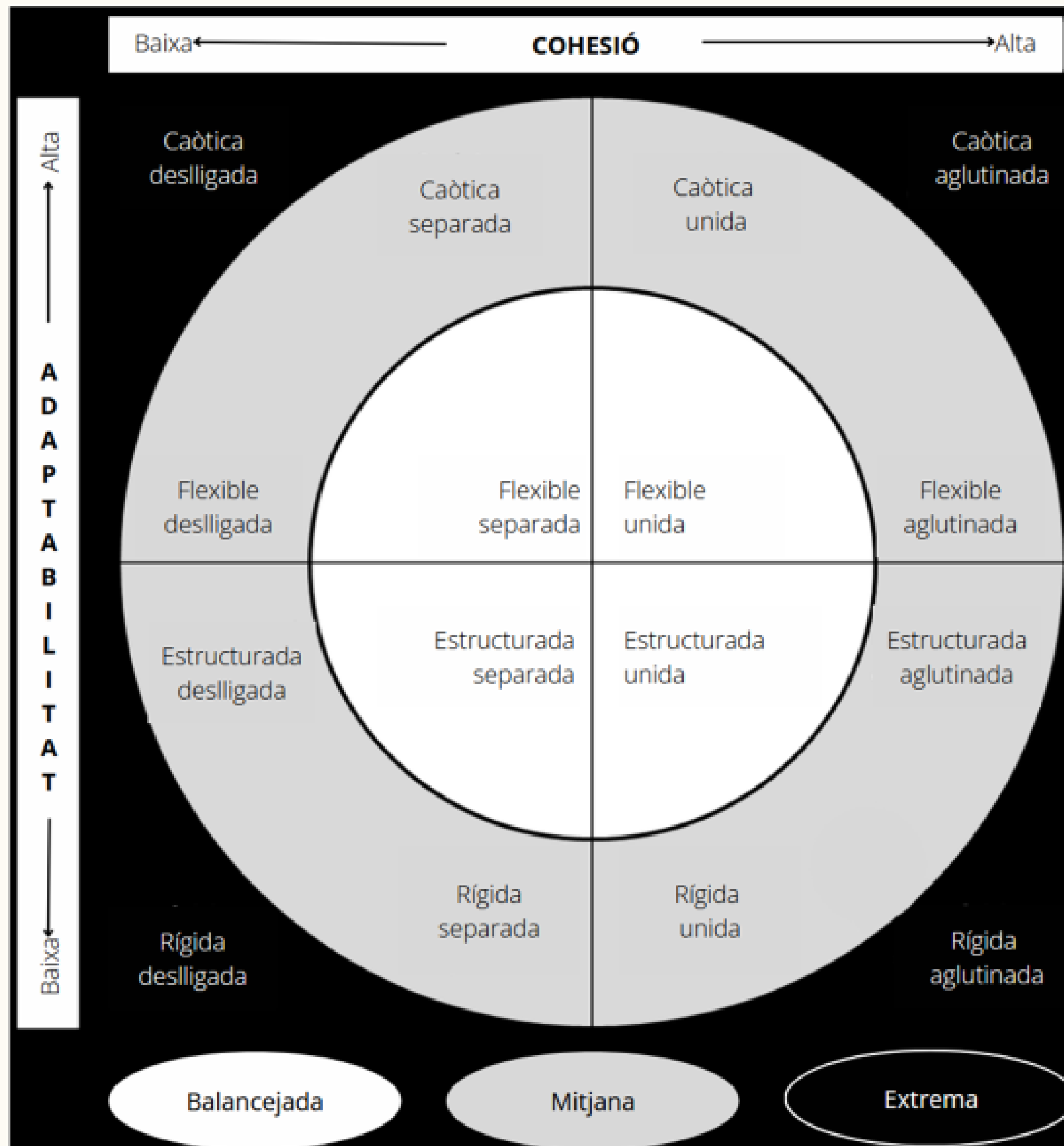
Anàlisi de processos

El model circumplexe

d' Olson

COHESIÓ

Víncle emocional que els membres de la família tenen entre si.

COHESIÓ

Els indicadors o aspectes específics per a mesurar la cohesió familiar són: proximitat emocional, límits, coalicions, temps, espai, amics, presa de decisions, interessos i oci. Es poden distingir quatre nivells de cohesió que permeten diferenciar diverses classes de famílies: famílies deslligades –cohesió molt baixa–, separades –baixa a moderada–, connectada –moderada a alta– i aglutinada –molt alta.

Els nivells mitjans serien els ideals o òptims, mentre que els extrems podrien generar dinàmiques disfuncionals en la família.

Per exemple, en famílies aglutinades es produeix una sobreidentificació o una polarització d'actituds. En aquesta situació, que seria completament oposada a la de les famílies deslligades, la lleialtat i el consens familiar és tan important que es dificulta la individualització i la diferenciació dels membres.

Exemples:

Família aglutinada

Imagina una família on tots els membres estan excessivament involucrats en les decisions i els assumptes dels altres. Per exemple, quan un dels fills vol prendre una decisió important, com ara triar una carrera universitària, tots els membres de la família tenen una opinió forta sobre aquesta qüestió i tracten d'influir en l'elecció. En lloc de permetre que cada membre prengui decisions individuals basades en els seus desitjos i necessitats, la família aglutinada tendeix a sobreidentificar-se i no permet l'autonomia i la diferenciació de cada individu. Això pot provocar conflictes i tensions, ja que els membres poden sentir que no tenen l'espai necessari per a créixer i desenvolupar-se com a individus.

Família deslligada

Imagina una família en la qual cada membre viu la seua vida de manera independent i a penes comparteixen temps o comunicació. Per exemple, els pares tenen les seues pròpies ocupacions i activitats, els fills estan ocupats amb els amics i passatemps, i poques vegades es reuneixen per a compartir experiències familiars. Encara que això pot oferir un sentit d'autonomia i llibertat individual, també pot portar a la falta de cohesió i suport emocional en moments de necessitat. Si un dels membres s'enfronta a un problema o desafiament important, pot sentir-se sol i desatès a causa de la falta de connexió i comunicació amb la família.

Anàlisi de processos

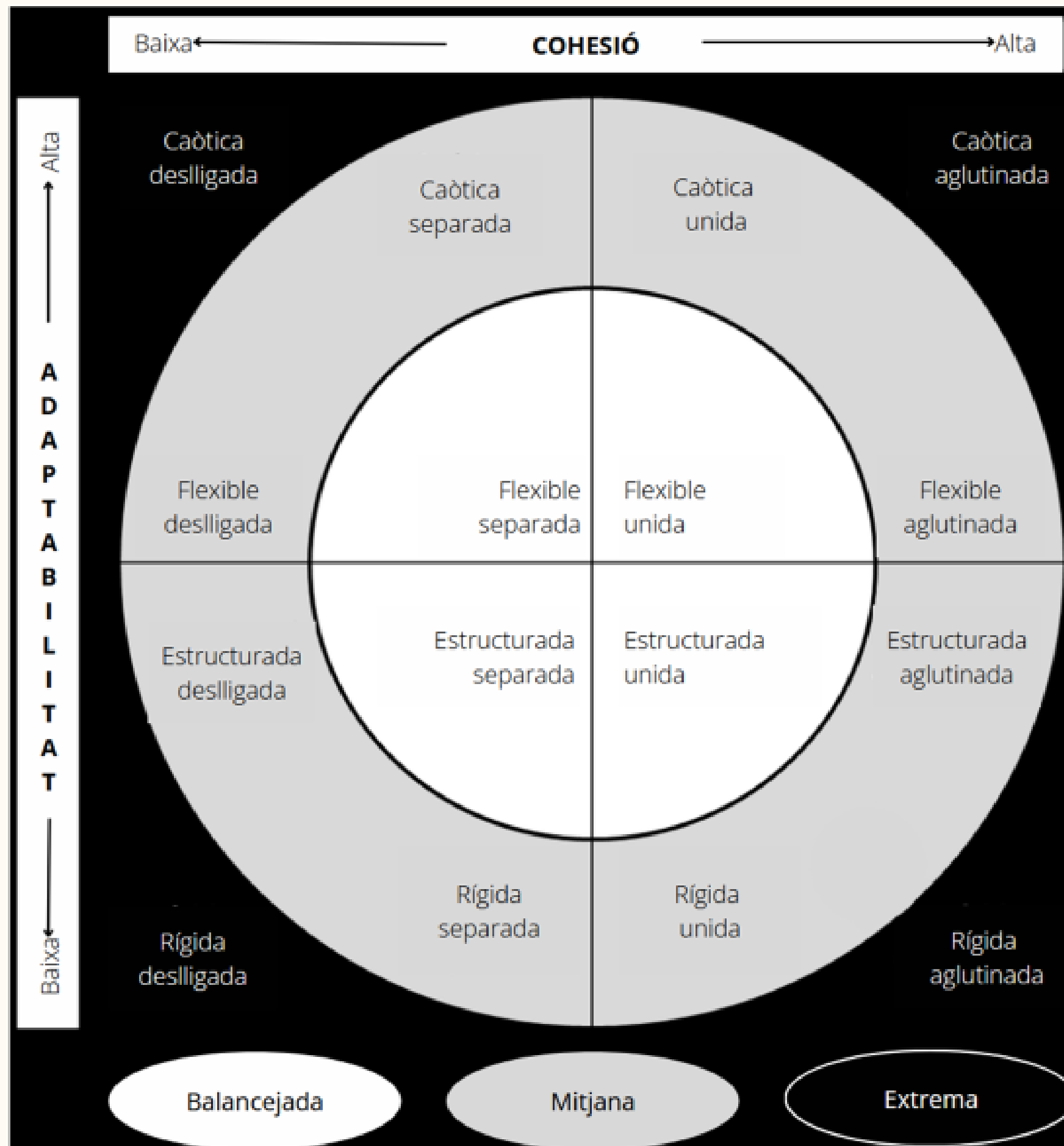
El model circumplexe de Olson

COHESIÓ

Víncle emocional que els membres de la família tenen entre si.

ADAPTABILITAT

Habilitat del sistema familiar per a canviar la seua estructura de poder, els seus rols i la seua capacitat d'enfrontar-se als estressors evolutius i situacionals a través del canvi de regles.

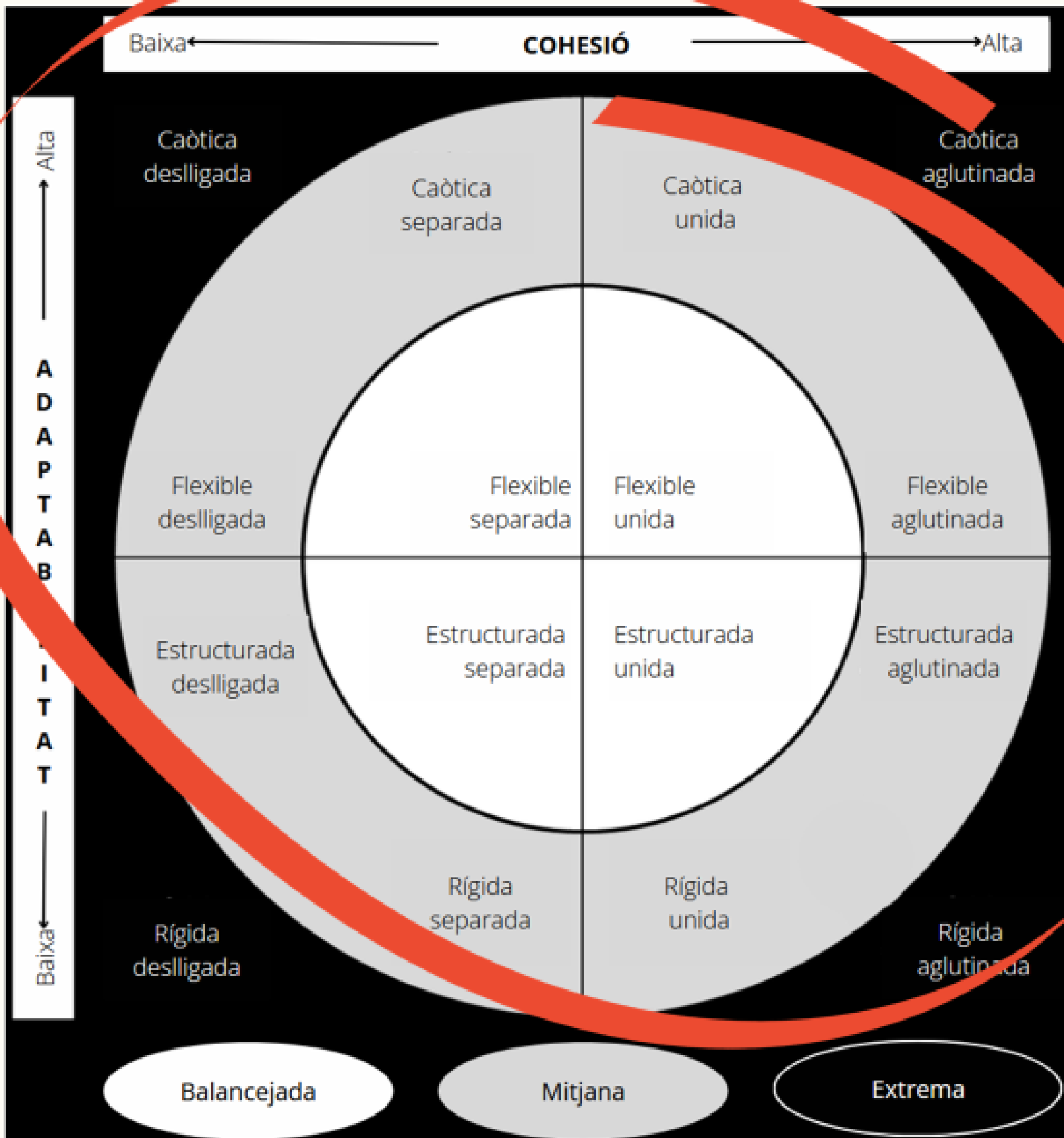
ADAPTABILITAT

Els principals indicadors d'adaptabilitat que maneja el model són: l'assertivitat, el control, la disciplina, els estils de negociació i l'intercanvi o la modificació de rols i regles. Els nivells d'adaptabilitat de la família permeten diferenciar quatre tipus de famílies: família rígida –adaptabilitat molt baixa–, estructurada –baixa a moderada–, flexible –moderada a alta– i caòtica –molt alta.

El model també afirma que les àrees centrals són les ocupades principalment per famílies no etiquetades, i que les famílies amb problemes se situen als extrems.

Anàlisi de processos

El model circumplexe de Olson

COHESIÓ

Víncle emocional que els membres de la família tenen entre si.

ADAPTABILITAT

Habilitat del sistema familiar per a canviar la seua estructura de poder i els seus rols, i la seua capacitat d'enfrontament davant els estressors evolutius i situacionals a través del canvi de regles.

COMUNICACIÓ

Dimensió facilitadora de la mobilitat de les famílies en les dimensions de cohesió i adaptabilitat.

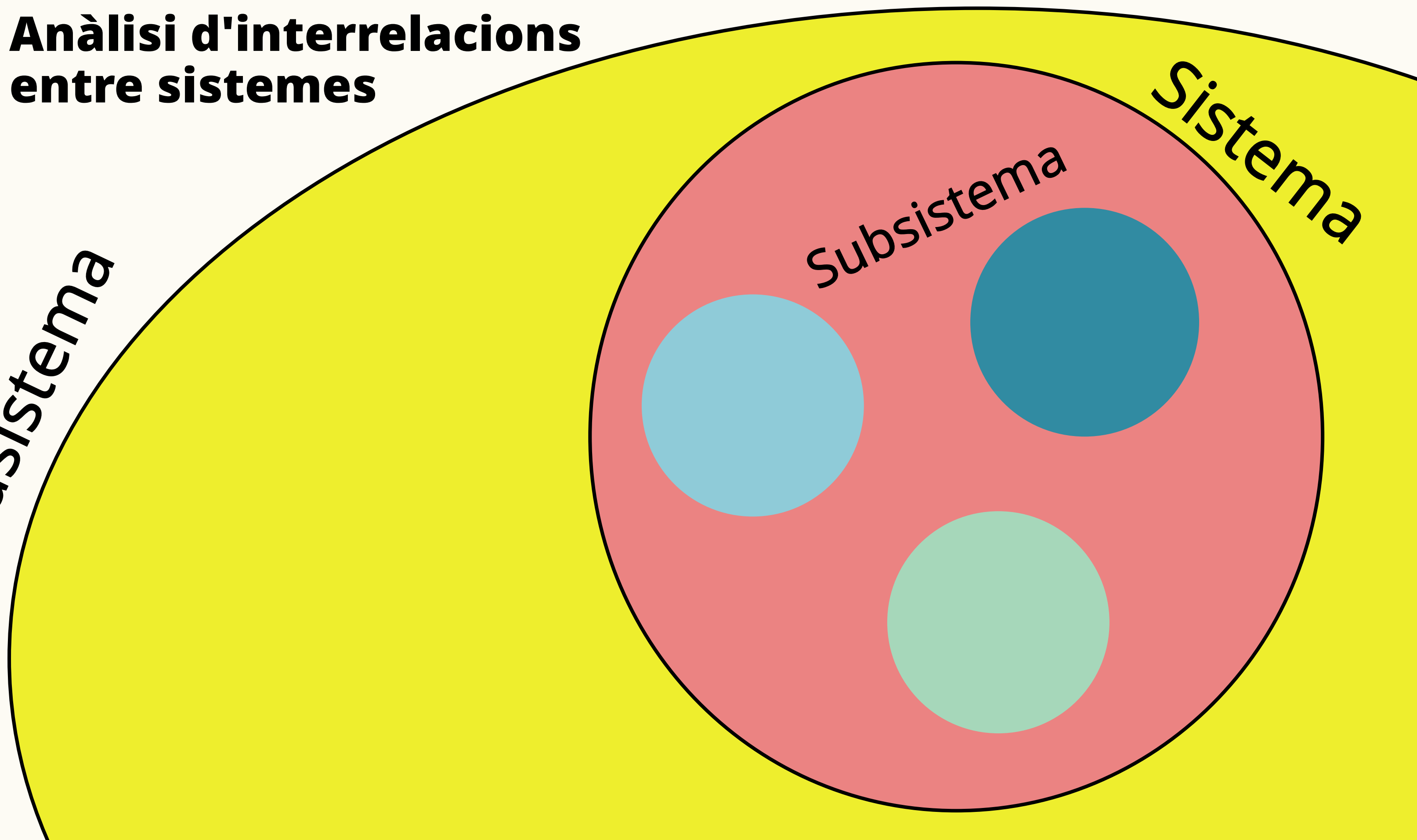
COMUNICACIÓ

Les habilitats de comunicació positiva com l'empatia, l'escolta activa i els comentaris de suport permeten a les famílies compartir mútuament les seues experiències i necessitats canviants, cosa que augmenta la possibilitat de cohesió i d'adaptació. Per contra, la comunicació negativa com ara dobles missatges, crítiques o desqualificacions, minimitzen l'habilitat de la família per a compartir els seus sentiments i restringeixen, en conseqüència, la mobilitat de la família en les altres dues dimensions.

Anàlisi d'interrelacions entre sistemes

Suprasistema

Subsistema

Sistema

En la teoria de sistemes familiars, els conceptes de subsistema i suprasistema són fonamentals per a entendre la manera com les famílies funcionen com a sistemes interconnectats.

a) Subsistema

Un subsistema és una unitat més menuda i específica dins d'una família que funciona com un sistema en si mateix. Aquests sistemes són grups de membres de la família que comparteixen rols, funcions i responsabilitats particulars. Els sistemes es creen naturalment segons les relacions i connexions que hi ha entre els membres. Per exemple, els pares poden formar un subsistema amb rols i tasques específiques relacionades amb la cria dels fills, mentre que els fills poden formar un altre subsistema amb les seues pròpies dinàmiques i relacions.

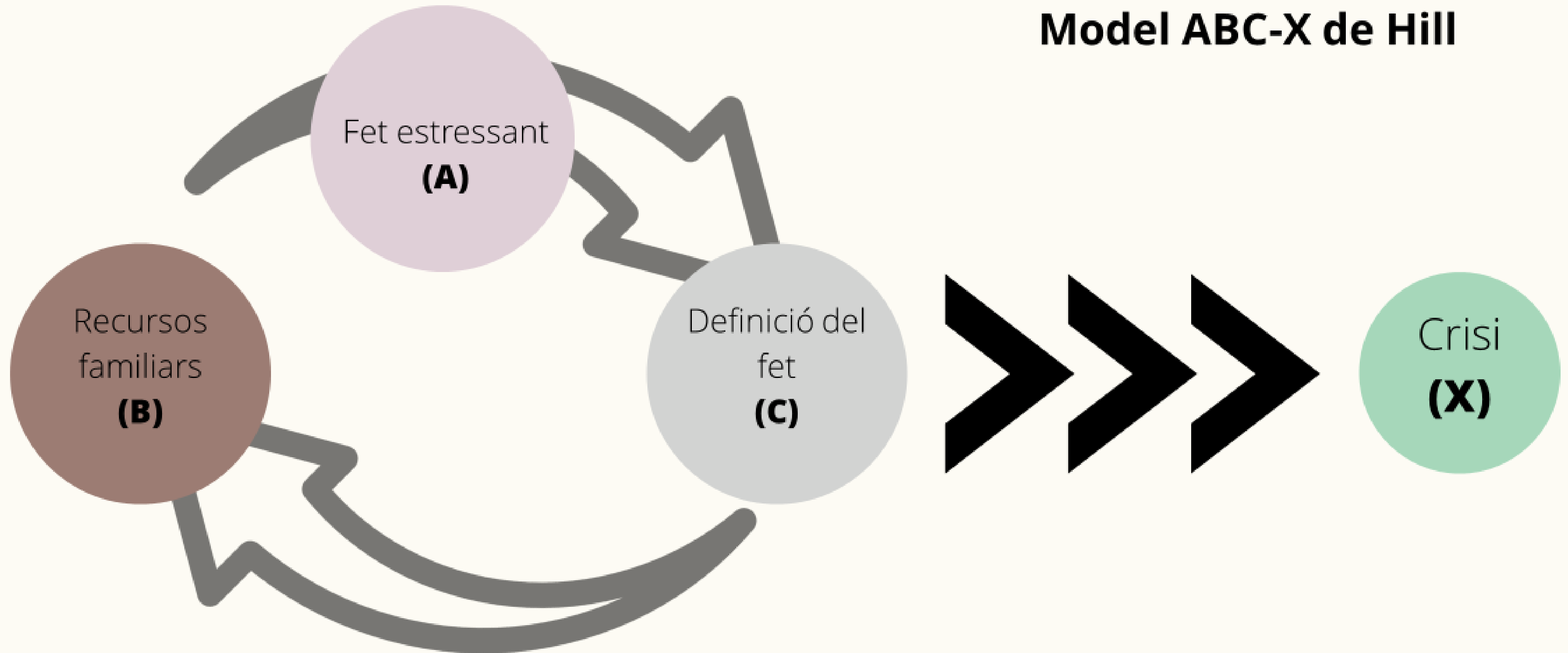
b) Suprasistema

És el nivell més gran de sistemes que conté i afecta la família. Aquests sistemes més amplis poden tenir una repercussió significativa en la dinàmica i el funcionament de la família perquè aporten influències externes, normes culturals i expectatives socials que afecten la família en conjunt i els sistemes individuals dins seu. Aquests sistemes suprasistèmics poden incloure la comunitat, l'escola, la feina, els amics i altres entorns socials en què la família interactua i està influenciada.

3

Anàlisi dels canvis en el sistema

Els models d'avaluació d'estrés familiar

MODEL ABC-X (Hill)

El model ABC-X consta de tres components principals:

A (fet estressant): en aquest component, A representa el fet o succés estressant o la crisi que ocorre en la família. Pot ser qualsevol situació que cause tensió i desafiaments en la dinàmica familiar, com ara pèrdua de la feina, una malaltia, un divorci, etc.

B (recursos familiars): el component B es refereix als recursos disponibles en la família per a afrontar el fet estressant. Aquests recursos poden incloure suport social, habilitats de comunicació, cohesió familiar, xarxes de suport externes, resiliència, etc.

C (definició del fet): el component C es relaciona amb la percepció i l'avaluació que la família fa del succés estressant. Això inclou la manera com els membres de la família interpreten i comprenen la crisi. Les percepcions poden variar segons les experiències passades, les creences culturals i les actituds familiars.

El model també inclou el component X per a explicar l'adaptació i el resultat final de la família davant la crisi. El component X es refereix al resultat general que resulta de la interacció entre els fets estressants (A), els recursos familiars (B) i les percepcions de la crisi (C).

En resum, el model ABC-X de Hill destaca la manera com els fets estressants, els recursos familiars i les percepcions de la crisi interactuen per a determinar l'adaptació de la família i el resultat. Aquest enfocament ajuda a entendre la manera com les famílies poden enfrontar-se a desafiaments i crisis, i com aquests factors influeixen en la seua capacitat per a suportar i adaptar-se a situacions estressants.

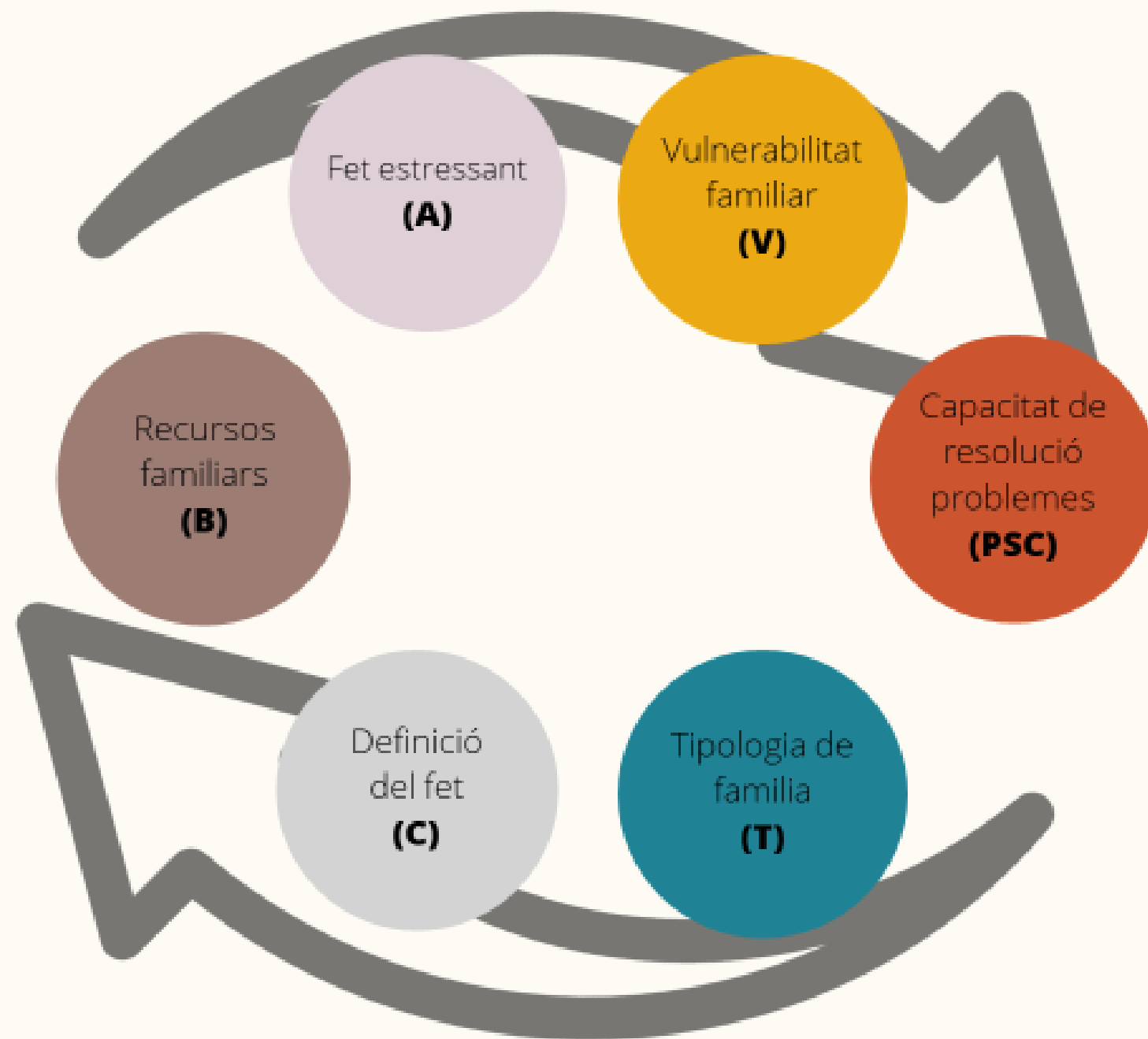

Anàlisi dels canvis en el sistema

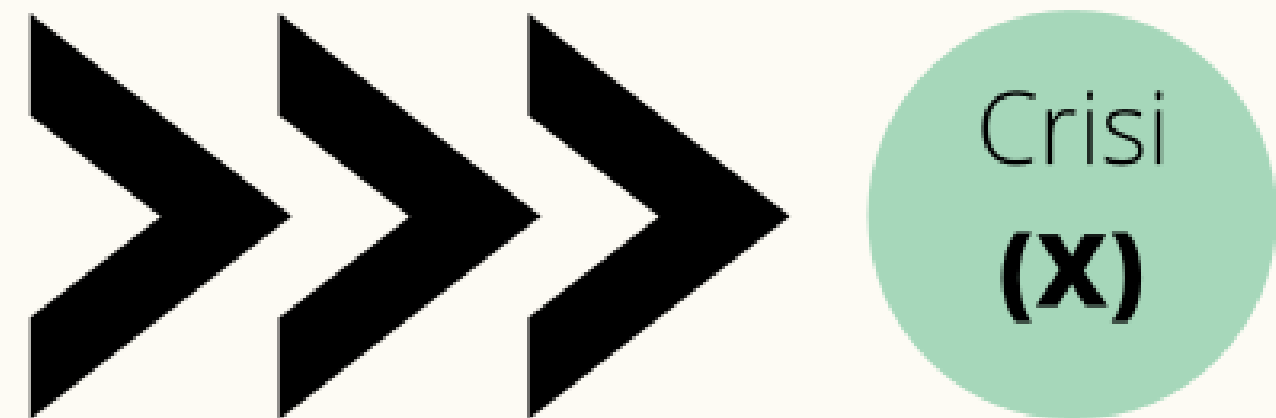
Els models d'avaluació d'estrés familiar

FASE D'AJUST

(1er moment)

Model T-doble ABC-X de McCubbin i McCubbin

El model de T-doble ABC-X de McCubbin és una ampliació i evolució del model ABC-X de Hill. Aquest model amplia les dimensions considerades en el model ABC-X i ofereix una comprensió més completa de com les famílies afronten els desafiaments.

En aquest segon model es consideren dues fases d'afrontament de les situacions d'estrès per a la família.

1. Fase d'ajust

Aquesta fase, que forma part del model ABC-X original, se centra en la resposta immediata d'una família a un fet estressant. En aquest moment, la família experimenta un desequilibri causat pel fet i es posen en marxa els recursos d'afrontament disponibles per a tractar d'encarar la situació. La fase d'ajust es refereix als esforços immediats per a afrontar l'estrès i restaurar l'equilibri en la família.

DIMENSIONS

A (fet estressant): similar al model ABC-X, aquest component es refereix al fet estressant o crisi que afronta la família. Pot ser qualsevol situació que cause tensió i desafiaments en la dinàmica familiar.

B (recursos familiars): igual que en el model ABC-X, es tracta dels recursos disponibles en la família per a encarar el fet estressant. Aquests recursos poden incloure suport social, habilitats de comunicació, resiliència, cohesió familiar, etc.

C (definició del fet): en aquest component es considera la interpretació i el significat que la família atribueix al fet estressant. S'analitzen les creences, els valors i les percepcions que influeixen en la manera com la família entén la situació.

NOVES DIMENSIONS

V (grau de vulnerabilitat familiar): susceptibilitat d'una família d'experimentar dificultats o desafiaments significatius. Depèn de diverses variables com ara l'estadi del cicle vital en què es trobe la família (no és igual tenir xiquets de bolquers que adolescents o adults) o l'acumulació de demandes de l'entorn i d'estressors.

T (tipologia familiar): categorització de les famílies en diversos grups segons com s'enfronten i s'adapten a les crisis o desafiaments (tradicional, flexible, rígida, estructurada, desestructurada, cohesionada, no cohesionada, etc.). Aquesta tipologia es basa en la combinació de dos factors clau: el grau de vulnerabilitat familiar (V) i els recursos i les estratègies que la família empra per a encarar la situació.

PSC (capacitat de solució de problemes): habilitat de la família per a tractar els desafiaments a què s'enfronta de manera efectiva i constructiva. Parlem, doncs, de la capacitat d'identificar, analitzar, comunicar i generar solucions i estratègies útils.

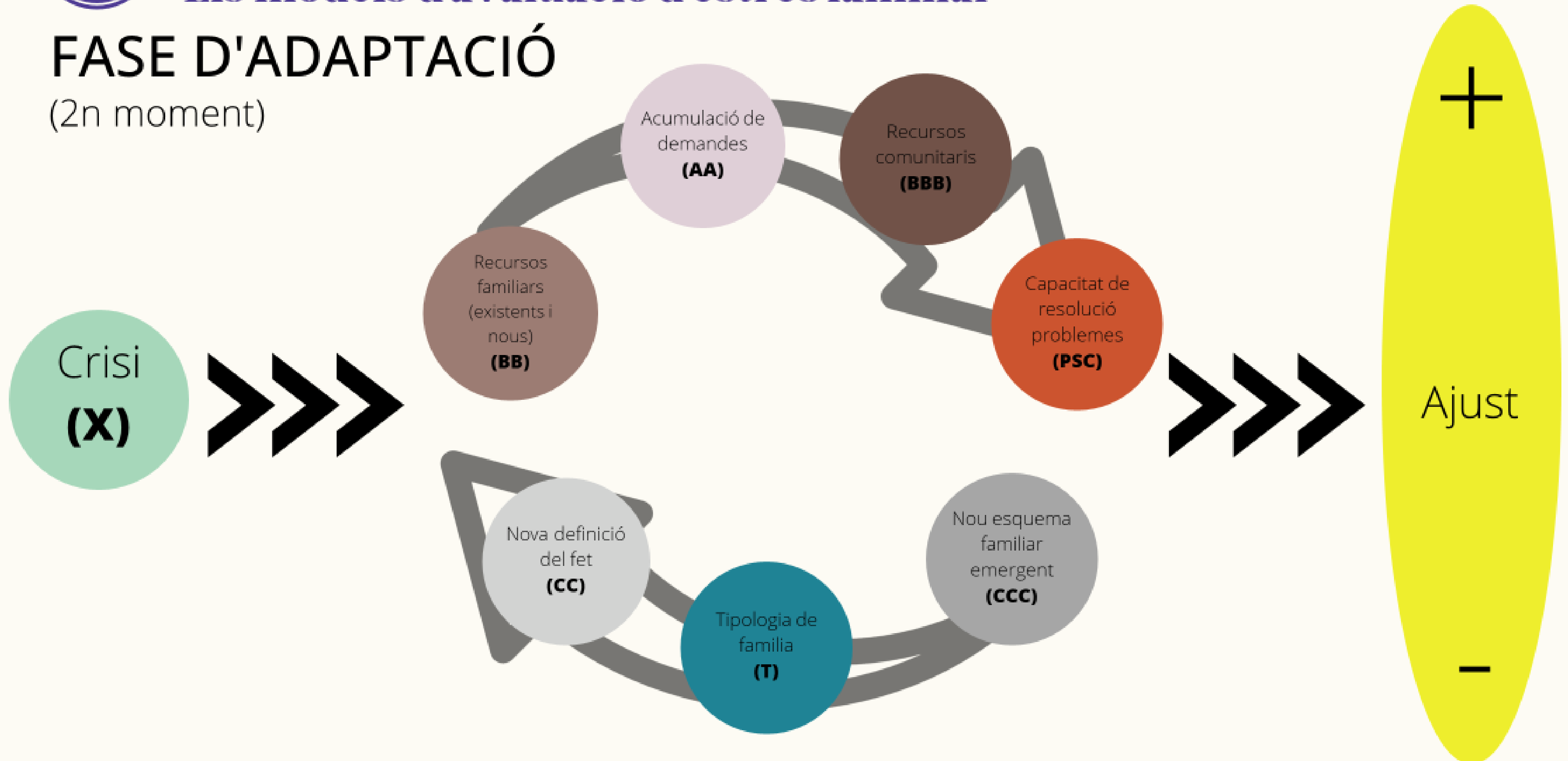
Anàlisi dels canvis en el sistema

Els models d'avaluació d'estrés familiar

Model T-doble ABC-X
de McCubbin i McCubbin

FASE D'ADAPTACIÓ

(2n moment)

2. Fase d'adaptació

La fase d'adaptació és una extensió del model ABC-X que es va afegir al model de T-doble ABC-X. Aquesta fase es refereix a la resposta i reavaluació a llarg termini que ocorre després de la fase d'ajust inicial. En aquesta etapa, la família continua processant l'experiència, reavaluant les seues creences i significats associats al fet estressant, i ajustant les seues estratègies d'afrontament segons els resultats obtinguts. La fase d'adaptació reflecteix la manera com la família s'adapta a la situació de manera contínua i evoluciona al llarg del temps com a resultat de l'experiència del fet estressant.

NOVES DIMENSIONS

BBB (recursos comunitaris disponibles): aquests recursos són els que provenen de l'entorn o la comunitat on viu la família i que poden influir en la seua capacitat per a enfrontar-se i adaptar-se a les crisis o desafiaments. Poden incloure serveis de suport social, institucions educatives, serveis de salut, organitzacions religioses, grups de suport, programes d'assistència econòmica i altres recursos disponibles en la comunitat. La disponibilitat i l'accessibilitat d'aquests recursos poden influir en la manera en què una família s'enfronta a una crisi i pot ser un factor determinant en la capacitat per a adaptar-s'hi de manera efectiva.

CCC (nou esquema familiar emergent): canvis en l'estructura, els rols i les dinàmiques familiars que ocorren com a resultat de la manera en què la família tracta i afronta una situació estressant. Aquests canvis poden incloure la redefinició de rols familiars, la redistribució de responsabilitats i l'adopció de noves estratègies de comunicació i funcionament. En alguns casos, aquests canvis poden ser temporals i destinats a afrontar la crisi en particular, mentre que en altres casos poden portar a una reestructuració més permanent del sistema familiar.

RESULTAT

Ajust/Desajust

Reflecteix com la família ha gestionat la crisi en termes de la seua capacitat per a emprar recursos, solucionar problemes, mantenir una comunicació efectiva i preservar la seua cohesió. És una avaluació de l'impacte global de la crisi en la dinàmica familiar i la seua capacitat per a recuperar-se i continuar avant